

UNIVERSITAT DE BARCELONA

L'engany en les relacions de parella entre joves i adolescents

¿Escriure ser lliures o renunciar a la llibertat?

Marta Cortés Camacho

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tdx.cat) i a través del Dipòsit Digital de la UB (diposit.ub.edu) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX ni al Dipòsit Digital de la UB. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX o al Dipòsit Digital de la UB (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tdx.cat) y a través del Repositorio Digital de la UB (diposit.ub.edu) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR o al Repositorio Digital de la UB. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR o al Repositorio Digital de la UB (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tdx.cat) service and by the UB Digital Repository (diposit.ub.edu) has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized nor its spreading and availability from a site foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository is not authorized (framing). Those rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

PROGRAMA DE DOCTORAT EN SOCIOLOGIA

TESIS DOCTORAL

*L'ENGANY EN LES RELACIONS DE PARELLA ENTRE JOVES I
ADOLESCENTS*

¿Escriure ser lliures o renunciar a la llibertat?

Marta Cortés Camacho

Directora: Dra. Lúdia Puigvert

DEPARTAMENT DE SOCIOLOGIA
FACULTAT D'ECONOMIA I EMPRESA

Barcelona, juny del 2018

Agraïments

Aquest treball es basa en el sentit més profund d'avançar cap a relacions més igualitàries que motivin a molts i moltes joves i adolescents a somiar amb el que realment volen; i que ho facin amb llibertat i respecte.

Escollir aquesta temàtica m'ha donat una enorme força per presentar el següent treball. I per això vull donar les gràcies.

A tots aquells testimonis valents que han compartit la seva història per poder realitzar aquesta tesi. Per tenir valentia i llibertat de dir la veritat.

A totes aquelles persones que han donat suport a les persones que han estat enganyades sense qüestionar-les, i a totes aquelles persones que tot i haver enganyat algun cop, han apostat per actituds transformadores.

Vull donar gràcies a les meves àvies que fins l'últim dia em van transmetre les seves forces per lluitar i defensar el que més estimem sense destruir els somnis dels altres. A través de les seves veus, també vull agrair a la meva mare per haver-me transmès el mateix esperit i les ganes de viure cada dia com una nova transformació, i per ser un referent revolucionari. Però sobretot, gràcies per haver-me donat llum durant les nits més fosques i llargues d'insomni.

Gràcies a la meva família per demostrar-me el sentit més profund de les relacions i per acompanyar-me durant aquest procés; sense el seu suport aquesta tesi no tindria el mateix valor.

Gràcies a la Jelen per haver-me regalat la seva amistat transformadora en els moments més difícils; per haver compartit els valors propis d'una cristiana i la paraula de Déu en tants cultos; gràcies per tants somnis compartits juntes.

Gràcies a la meva amiga Joana pels dies i les nits plenes de somriures inoblidables. I també al meu grup d'amigues que sempre em fa veure lo important que és tenir amistats vertaderes.

Gràcies a Mimar, Vladia i Ana Vidu per obrir-me camí cap a la llibertat a través de la seva amistat, i fer-me saber que res és impossible si ens atrevim.

Gràcies a Ramon per haver-me acompanyat sempre que ho he necessitat, per la seva amistat i per tants records viscuts sense els quals aquesta tesi avui no seria possible, o no hagués tingut el mateix sentit.

I per últim, gràcies a la meva directora Lúdia Puigvert per ajudar-me a finalitzar aquesta tesi, i per ser un referent coherent de dona feminista i lluitadora compromesa amb la investigació científica.

Gràcies a aquestes i a totes les amistats transformadores que lliurement han desitjat acompanyar-me.

Índex

Abstract	9
1. Introducció	11
1.1 Presentació de la investigació	13
2. Estat de la qüestió	21
2.1 Engany en les relacions i el seu impacte	21
2.1.1 Existència de l'engany	22
2.1.2 Definició de l'engany	26
2.1.3 On i quan de l'engany	32
2.2 Principals causes de l'engany	34
2.3 Models de socialització en relacions de parella entre joves i adolescents	37
2.3.1 L'amor a la societat del risc: atracció cap a la violència i doble moral	38
2.3.2 Fals empoderament i miratge de l'ascens entre joves i adolescents	40
2.3.3 Homes i masculinitat: un canvi de model	43
2.4 Conceptes clau de la Teoria Sociològica	44
2.4.1 El sentit de les relacions	45
2.4.2 Crisi del sentit	45
2.4.3 El desencant	46
2.4.4 Aproximació al context actual de les relacions de parella	48
3. Conseqüències de l'engany a nivell físic i personal	54
3.1 Estrès, ansietat i depressió	54
3.2 Angoixa	56
3.3 Victimització	56
3.4 Insomni	57
3.5 VIH	59
3.6 Suïcidi	63
Conclusions del capítol	66
4. Metodologia	72
4.1 Hipòtesis de la investigació	72
4.2 Preguntes i objectius de la investigació	73
4.3 Metodologia Comunicativa	74
4.4 Anàlisi bibliogràfic i documental	76
4.5 Disseny del treball de camp	76
4.5.1 Selecció de la mostra	77

4.5.2 Tècniques de recollida de la informació	77
4.5.3 Procés de recollida de la informació	80
4.6 Anàlisi de les dades.....	84
4.7 Limitacions de l'estudi.....	87
4.8 Consideracions ètiques	88
5. Anàlisi dels resultats.....	92
5.1 Conceptualització de l'engany	92
5.2 Descripció de l'engany	106
5.3 Amistat.....	117
5.4 Creació de sentit.....	124
5.5 Expectatives	130
5.6 Conseqüències de l'engany.....	133
6. Conclusions	143
7. Contribucions	164
7.1 Línies de futur.....	170
Referències	171

Abstract

Si la parella amb la que mantenim una relació en aquests moments ens enganya ¿Escolliríem ser lliures o renunciariem a la llibertat? Els resultats de moltes investigacions sobre l'engany en les relacions de parella poden estar vinculats a les necessitats ètiques i morals de l'acte en sí mateix, però no és el meu objectiu aquí ni pretenc valorar si l'engany és correcte o no moralment. Aquesta no és la meva aportació.

Podem veure que les dades actuals d'algunes recerques científiques a nivell internacional com per exemple la de Gibson, Thompson i O'Sullivan (2016), ens mostren que, el 16% dels seus participants, joves i adolescents, havien confirmat haver enganyat o al menys haver tingut la intenció de fer-ho. De la mateixa manera, altres investigacions internacionals com la de Canto, Garcia-Leiva, Perles, Fabiola et al., (2009) revelen que el 21% dels joves que havien participat, van confirmar haver enganyat a la seva parella mantenint relacions sexuals amb una altra persona.

D'acord amb aquestes evidències científiques, els experts i expertes han d'assegurar que la investigació tingui impacte social, és a dir, que serveixi per a millorar realitats actuals.

A nivell internacional, els investigadors i les investigadores dels diferents àmbits ja estan treballant per donar resposta a les necessitats de la societat. Per exemple, els mèdics estan oferint mecanismes i instruments per poder prevenir i curar el càncer. Perquè a tothom li preocupa la seva salut i estan en el seu dret de poder curar-se o evitar infermetats si volen.

Per aquesta raó, existeixen ja investigacions internacionals que vinculen els resultats de les investigacions mèdiques en prevenció i el seu impacte en salut per poder millorar-la. L'aportació de la meva tesis va en aquesta direcció; analitzo una realitat que passa, que no es pot negar i mostro els efectes adversos que té per a la vida dels i les joves i adolescents. Amb aquesta tesis i els resultats obtinguts amb el treball de camp, em proposo investigar les conseqüències que genera un engany tant a nivell físic com personal.

A través dels relats de vida dels i les participants, des dels 16 fins als 30 anys, em proposo trencar amb l'assumpció existent que socialitza l'engany com una realitat més, normalitzant de forma sistemàtica els efectes que pot tenir sobre les persones implicades (les que enganyen i les que són enganyades).

1. Introducció

L'engany en les relacions de parella afecta cada cop més la vida de moltes persones generant un seguit de conseqüències devastadores tant en l'aspecte físic com personal. Aquesta realitat es pot identificar en diferents tipus de relacions així com en col·lectius de totes les edats. La present tesi s'ha centrat únicament en les relacions heterosexuales entre joves i adolescents, amb edat entre 16 i 30 anys, que hagin participat d'un engany de manera directa (han enganyat) o indirecta (han estat enganyats o enganyades).

La meua primera aproximació a aquesta temàtica, l'engany en les relacions de parella, la vinculo als meus últims records de vida amb la meua àvia. Moltes de les relacions de parella i matrimonis de principis del segle XX, presentaven fortes desigualtats entre el paper i la funció de la dona respecte l'home. Aquestes desigualtats augmentaven, però, quan les veus de les dones quedaven silenciades en els seus matrimonis i la figura de l'home es feia més visible. Durant 78 anys de vida, la meua àvia va patir violència de gènere i nombrosos enganys; però malgrat això, sempre em va transmetre les ganes i les forces del valor de ser lliures i escollir lliurement.

Al setembre de 2014 vaig iniciar els estudis de màster en Intervencions Socials i Educatives i vaig tenir l'oportunitat de començar a treballar al centre de recerca CREA (Community of Research on Excellence for All), a la Universitat de Barcelona. Durant aquesta trajectòria acadèmica i professional, vaig gaudir la possibilitat de conèixer en profunditat l'excel·lència científica i el gran compromís amb el que treballen les persones al CREA.

Gràcies a aquesta oportunitat vaig poder estar en contacte amb algunes de les persones de més prestigi a nivell internacional, per exemple, en temes d'impacte social, polític i científic. Durant aquell mateix any, vaig començar a col·laborar en el projecte IMPACT-EV¹ del Setè Programa Marc de la CE. Aquesta col·laboració em va plantejar en aquell moment una temàtica d'estudi pel que seria el projecte inicial de tesis doctoral.

Com a resultat positiu, em va permetre ampliar les possibilitats de plasmar objectius nous i més amplis, cap a la carrera professional, des de la rellevància científica i l'impacte social de la investigació.

¹ Evaluating the impact and outcomes of EU SSH research. <https://impact-ev.eu/>

La perspectiva metodològica utilitzada en el projecte IMPACT-EV és la Metodologia Comunicativa, a través de la qual les persones investigadores estableixen un diàleg igualitari amb els diferents grups d'interès i usuaris de base (responsables polítics, representants d'organitzacions civils, ciutadania...), que en el seu conjunt acaba tenint un efecte favorable en la millora de la societat i de les vides les persones. A més a més, IMPACT-EV mostra indicadors d'avaluació generals que permeten que una recerca pugui tenir impacte.

Una de les raons per les quals es duu a terme aquest projecte, és per fer visible la importància d'investigacions científiques en l'àmbit de les Ciències Socials i Humanitats, que tenen el potencial de millorar els diferents contextos de la societat i alhora, de fer visible aquesta utilitat social. Aquest va ser el punt de partida per començar la meua tesis doctoral un cop finalitzats els estudis de Màster; poder profunditzar en l'anàlisi de les investigacions que havien tingut impacte social en les Ciències Socials i Humanitats.

En aquest mateix període, i gràcies a l'excel·lència a l'hora de treballar al CREA, vaig tenir l'oportunitat de participar en conferències i debats teòrics de totes les àrees de coneixement. Sóc autora de quatre comunicacions en congressos nacionals i autora d'una comunicació internacional (ISA World Congress of Sociology), i participo en altres projectes de recerca autonòmics i nacionals. Sóc coordinadora de l'àrea de Religió i Espiritualitat en l'Educació i la Societat en el Congrés Internacional Multidisciplinar d'Investigació Educativa (CIMIE), i membre de l'equip de revisors per parts també al Congrés Internacional Multidisciplinar d'Investigació Educativa (CIMIE) en les àrees de Formació de Professorat, i Escola, Família i Comunitat. Sóc membre investigadora també del projecte IDEALOVE&NAM. *Socialización preventiva de la violencia de género*, un projecte finançat pel Centre Nacional d'Innovació i Investigació Educativa (CNIIE) del Ministeri d'Educació, Ciència i Esport².

Més concretament, la línia d'investigació en la que es va centrar el projecte estatal finançat pel CNIIE, IDEALOVE&NAM no només em va aportar un gran bagatge de coneixement i una experiència professional ampla, sinó que va despertar en mi una

² IDEALOVE&NAM. Socialización preventiva de la violencia de género. <http://blog.educalab.es/cniie/2015/12/07/idealovenam-socializacion-preventiva-de-la-violencia-de-genero/>

motivació més profunda sobre les evidències científiques que permeten donar més llibertat a les relacions.

Aquesta motivació desprenia la idea que la transformació social sempre és possible i que gràcies a l'acció comunicativa, al diàleg, es pot superar qualsevol problemàtica social. Aquest va ser el segon impuls per donar un gir en la temàtica de la tesi.

A través d'aquest bagatge d'experiències personals i oportunitats professionals, així com del permanent contacte amb professorat, investigadors i investigadores de totes les àrees, em va aportar un coneixement molt privilegiat del context actual en el que es troben Ciències Socials i Humanitats, així com de les millors respostes per part dels i les investigadores cap a la seva millora. Per tant, en l'actualitat ja s'estan duent a terme diverses investigacions i projectes que treballen i analitzen de fons el tema de l'impacte social en Ciències Socials i Humanitats; ja s'estan donant, doncs, les millors respostes a les demandes i necessitats de la població a la ciència i als científics. D'aquesta manera, la present investigació neix per poder contribuir a una temàtica que preocupa i que ha estat poc estudiada fins al moment.

Així doncs, gràcies a les oportunitats professionals durant els estudis de Màster i l'etapa predoctoral; així com gràcies a les interaccions humanes i solidàries durant aquestes etapes, avui és possible donar visibilitat a la present tesi doctoral. En relació a aquesta, a continuació es descriu l'objecte d'investigació, els objectius, la perspectiva aportada, així com l'estructura de la recerca.

1.1 Presentació de la investigació

Aquesta tesi sorgeix en el marc del treball desenvolupat pel CREA (Community of Research on Excellence for All) de la Universitat de Barcelona.

El grau en Sociologia el vaig encaminar cap a la investigació de les ciències socials, i posteriorment, el mateix interès per la investigació de les ciències socials em va portar a cursar el doctorat de Sociologia en el departament de Sociologia de la Universitat de Barcelona.

Des dels meus principis al CREA, i tal com he comentat, he pogut entrar en contacte amb debats teòrics i participar en investigacions de nivell nacional i internacional i de gran impacte social, amb la qual cosa he pogut aproximar-me a aquesta experiència tant des de la vessant teòrica com pràctica, coneixent les seves característiques i possibilitats.

Sota aquest marc, la meva tesi es centra en estudiar les conseqüències que genera l'engany a nivell físic i personal entre joves i adolescents tant en les persones que han enganyat com les que han estat enganyades.

La rellevància d'explorar les percepcions i vivències dels i les joves i adolescents sobre l'engany en les relacions de parella actuals es basa en la importància que aquest fet genera en el desenvolupament social d'aquest col·lectiu. Es tracta d'una realitat que tot i que cada cop crea un interès més creixent, no està sent objecte d'estudi.

Entre els projectes del Ministeri d'Educació, Ciència i Esport s'ha posat més èmfasi en la necessitat de contribuir a la prevenció de la violència de gènere, mostrant com la violència contra la dona ha estat reivindicada com un problema de salut global d'enormes dimensions, independentment de si es tracta d'una parella estable o esporàdica.

A més, la preocupació d'aquesta problemàtica s'accentua encara més si estem parlant de joves i adolescents, ja que en alguns casos són les primeres relacions les que marquen més el desenvolupament psicosocial d'aquests joves i adolescents (Smetana, Campione-Barr & Metzger, 2006). Per aquest motiu, sorgeix la necessitat d'assegurar investigacions que tractin l'engany com una problemàtica que comporta un seguit de conseqüències negatives, i no pas com una temàtica normalitzada.

D'aquesta manera, la següent tesi doctoral pretén analitzar l'impacte que genera l'engany en les relacions de parella entre joves i adolescents. Considero molt rellevant realitzar la tesi en relació al paper que juga l'engany en les relacions de parella entre joves i adolescents analitzant les conseqüències que provoca a nivell físic i personal.

Així doncs, em proposo desenvolupar el projecte de tesi profunditzant en les conseqüències que es produeixen a nivell físic i personal amb el propòsit de donar

resposta a les següents preguntes: Quin impacte genera l'engany en les relacions de parella entre joves i adolescents?

És necessari determinar la influència de l'amistat i les interaccions socials en l'engany? En quina mesura s'ha normalitzat l'engany per no considerar-se una problemàtica? Com es poden recuperar els ideals de la persona que ha enganyat?

Quin és el motiu o els elements que comporten la ruptura de la comunicació en el sentit més profund de les nostres vides? Quin és el rol de la victimització que utilitza la persona que enganya vers la que ha enganyat?

Amb aquest plantejament de tesi, he treballat sobre la línia emmarcada en l'impacte de les investigacions en Ciències Socials i Humanitats, però des d'una temàtica innovadora posant especial atenció en el col·lectiu de joves i adolescents amb el propòsit de poder realitzar noves aportacions científiques.

D'aquesta manera, i com a síntesi, la justificació d'aquest treball es deu principalment a la necessitat de trencar el silenci sobre una problemàtica que fins ara s'ha considerat banal i que s'ha normalitzat sense fer visible els efectes tan negatius que pot provocar a la vida dels i les joves i adolescents, juntament amb la importància de mostrar algunes de les principals claus que permeten millorar el sentit de les relacions de parella. És la unió d'aquests dos factors la que apunta com a rellevant la tesi en la seva contribució al debat sobre l'impacte de l'engany en les relacions de parella.

Per altra banda, l'originalitat del projecte radica principalment en què presenta un anàlisi de l'engany en les relacions de parella entre joves i adolescents, orientat a les conseqüències tant a nivell físic com personal des de la vessant sociològica; un anàlisi que fins ara la literatura científica no havia analitzat profundament.

Fins al moment, totes les investigacions s'han focalitzat en l'anàlisi de l'engany des de la perspectiva de l'ètica i la moral, és per això que el treball que aquí es presenta, aporta al debat internacional la visió sobre com l'engany impacta en les relacions de parella.

Els resultats de moltes investigacions en aquesta temàtica poden estar connectats amb les necessitats ètiques i morals de l'acte d'enganyar en sí mateix, però atès les conseqüències que aquest comporta tant a nivell físic com personal en les persones

implicades, resulta rellevant presentar una investigació sobre aquests possibles fenòmens.

Per aquest motiu, aquest treball presenta a través de relats de vida a joves i també a adolescents, les conseqüències que ha generat l'engany en les seves relacions de parella tant des de la perspectiva física com personal.

De les poques investigacions existents, algunes ja han iniciat i aposten per estudiar i profunditzar sobre conseqüències a nivell físic. Per exemple l'estudi de Townsend et al., (2011) demostra com el risc de patir VIH és més elevat entre els homes que enganyen a la seva parella.

Els resultats de l'estudi afirma l'existència d'una relació directa entre les persones que pateixen VIH i les persones que han estat enganyades. En aquest cas, els autors es centren en joves i adolescents de població africana i conclou amb la necessitat de promoure la importància d'intervenir i mitigar aquests comportaments, així com de canviar la construcció subjacent que existeix entre els homes en no fer ús del preservatiu amb la persona que no és la seva parella en aquell moment determinat.

La metodologia qualitativa que s'utilitzarà reforça l'argument de l'originalitat de la investigació, ja que la majoria de les recerques que es presenten en revistes de major índex d'impacte utilitzen la metodologia quantitativa descrivint únicament els percentatges d'engany; i els que són qualitatius només contemplen l'engany des de la perspectiva de l'ètica i la moral.

Aportem els resultats obtinguts en relació a l'anàlisi de la literatura científica així com de les contribucions que han realitzat al llarg de la història els autors referents i més destacats en la sociologia, i del treball de camp realitzat.

En relació a la seva estructura, la tesi doctoral s'inicia exposant l'estat de la qüestió. Aquest primer capítol es centra per una banda en l'engany en els diferents contextos, causes i conseqüències; i per una altra, en l'aproximació a algunes teories sociològiques, els arguments de les quals han servit per extrapolar-los a l'àmbit de l'engany.

La revisió de la literatura científica plasmada en aquests capítols s'ha realitzat prioritzant aquelles publicacions indexades en el Journal Citation Report (JCR)- Social

Sciences Edition, Web of Science, en àmbits com la Sociologia, la Psicologia, l'Educació i la Salut.

En el segon capítol es presenta el disseny de la investigació en el qual s'inclouen els objectius de la recerca, les preguntes i el plantejament dels estudis de cas seleccionats que més endavant, s'especificaran amb més detall.

Així mateix, es desenvolupa el marc de la metodologia comunicativa a través de la qual s'ha dut a terme la present investigació. En aquest capítol es mostren les categories i les dimensions establertes per realitzar l'anàlisi així com les qüestions ètiques i les limitacions de la recerca.

El quart capítol es centra en els resultats qualitius obtinguts a través del treball de camp realitzat. Mostrant l'engany com una problemàtica social que afecta cada cop més la vida de joves i adolescents tant a nivell físic com personal, en aquest capítol es presenta com l'engany s'ha normalitzat en totes les esferes de la societat i fins al moment no s'han donat algunes de les claus que ajuden a la transformació.

Finalment, en el cinquè capítol s'exposen les principals conclusions i es dona resposta a les preguntes i objectius plantejats en el disseny de la investigació. A més a més, en aquest apartat es fa referència als elements exclusors i transformadors que s'han cercat en relació a l'anàlisi de l'engany en les relacions de parella, així com a la importància de futures línies d'investigació plantejades per aquesta tesi doctoral, i que incloguin l'impacte social.

ESTAT DE LA QÜESTIÓ

2. Estat de la qüestió

2.1 Engany en les relacions i el seu impacte

Després de dialogar amb joves i adolescents, s'observa com aquest col·lectiu de la població viu pràcticament a diari una traïció per part de la seva parella en la que es troben amb grans dilemes sobre com destapar o ocultar situacions d'engany, tant pròpies com d'altres sense que se'n parli res d'això. Per tant, és de vital importància trencar amb aquesta invisibilitat i normalització de l'engany en qualsevol dels possibles contextos.

El fet d'identificar l'engany a les relacions entre joves i adolescents també és fonamental, perquè les experiències viscudes són importants per a d'altres i per com entenen tota la seva vida, i el sentit que li donen a les seves relacions. Per tant, aquest tipus de situacions indiquen que és rellevant l'estudi sobre les relacions de parella que viuen joves i adolescents en la societat actual i per a futures generacions.

Destacar també, que fruit de les converses amb els i les participants i en base a les seves experiències viscudes, mostren la importància que ha estat per ells i elles el fet d'haver participat en aquesta investigació, ja que se'ls hi ha donat la oportunitat de dialogar amb igualtat i llibertat sobre una problemàtica que ha marcat les seves vides. D'alguna manera, aquestes converses també mostren la importància que té oferir mecanismes que potenciïn la seva visibilitat, sobretot perquè es tracta d'una realitat que passa entre joves i adolescents, i que a més, genera efectes negatius.

El primer capítol d'aquesta tesi doctoral se centra en l'estat de la qüestió en relació a l'engany i alguns conceptes clau de la teoria sociològica que poden ser més útils per vincular-los a l'engany. Més concretament, en aquesta primera part de la tesi realitzem una aproximació a l'existència d'aquesta problemàtica i es defineix el concepte de l'engany, en base a la revisió de la literatura científica. A partir d'aquí, es presenta on i quan es pot donar l'engany; mostrant algunes de les principals causes i models de socialització en les relacions de parella. Finalment, s'expliquen les conseqüències que pot generar l'engany, tant a nivell físic com personal, en base al que diu la literatura científica.

2.1.1 Existència de l'engany

Un dels elements analitzats per poder estudiar les conseqüències de l'engany és la seva existència en les relacions. Per tant, per poder profunditzar sobre els efectes que comporta un engany, primer és necessari veure què han estudiat les investigacions científiques.

Per poder aconseguir un marc teòric de referència, en el següent capítol es presenten algunes de les dades estadístiques de la literatura científica que revelen alguns percentatges de l'engany en el context de les relacions de parella dels i les joves i adolescents.

Encara que a moltes persones ens agradaria creure que les nostres relacions estan exemptes d'engany, no ens ha de sorprendre que no sempre sigui aquesta la realitat. Fins i tot, no és d'estranyar que en situacions d'engany les persones siguin honestes i reconeixin que han enganyat (Knapp, 2006).

En aquest sentit, l'estudi que van realitzar Guthrie & Kunkel (2013) entre joves universitaris que mantenien relacions consolidades, revela que el 92% dels participants alguna vegada havia enganyat a la seva parella, o bé en algun moment de la relació no havien sigut del tot honestos i havien ocultat algunes mentides. Altres dades de l'estudi també apunten que de mitjana, els i les joves enganyen cinc vegades per setmana quan les seves relacions no estan del tot consolidades. Fins i tot, alguns dels participants afirmen que enganyen immediatament al principi de la relació per evitar ser enganyats o bé per evitar possibles fracassos en el futur.

També són rellevants els resultats que mostra l'estudi de Negash et al., (2014), on s'examina la significació de l'engany en les relacions entre els i les joves. Amb un total de 539 participants que mantenen relacions consolidades, un percentatge considerable dels participants (el 36%, exactament) afirmen que havien estat involucrats en un engany sexual amb una tercera persona. A més a més, els resultats d'aquest estudi per una banda ens informen que alguns dels participants que havien reconegut haver enganyat, ho havien fet perquè en aquell moment l'estat de la relació no era positiu i la seva duració era massa llarga; i per altra banda, apunten com aquelles persones que havien enganyat i reconeixien tenir una bona qualitat en la seva relació, tenien la sensació d'haver perdut emocionalment i havien trencat la relació.

Les conclusions assenyalen la relació que hi ha entre la desil·lusió de les persones enganyades i la traïció per part de la seva parella.

En la mateixa línia, la investigació de Lehmler (2015) afirma que aproximadament una quarta part de les persones que es troben en una relació, independentment si es tracta d'una relació més consolidada o menys, enganyen mantenint relacions sexuals amb altres persones. A més, els resultats també ens assenyalen que els participants no comuniquen mai l'engany a la seva parella.

Altres investigacions menys recents assenyalen alguns percentatges sobre el que creuen els participants i el que és realment. Per exemple, la investigació d'Amaro, Dantas i Da Cunha (1995) ens mostra com el 14.9% de les dones creuen que la seva parella els hi ha enganyat, front el 3.7% dels homes que creien que la seva parella els havia enganyat. Els resultats augmenten fins el 27.7% en el cas dels homes participants que afirmen haver enganyat, i disminueixen fins el 8.9% en el cas de les dones que afirmen haver enganyat.

L'estudi que presenten Eyre et al., (2012) estudia l'engany entre joves de 19 i 22 anys, i revela com el 37% de noies front el 57% de nois participants, havien enganyat a les seves parelles. Els resultats conclouen afirmant que molts d'aquests i aquestes joves no només enganyen a les seves parelles, sinó que a més ho fan sense protecció sexual.

L'estudi de Metts (1989) en canvi, va trobar que la justificació dels participants quan enganyaven en les seves relacions de parella era per comprovar si estaven segurs d'estimar a la seva parella o no.

L'engany en les relacions afectives i sexuals ha estat present al llarg de tota la història, però la diferència o el canvi que hi ha hagut és que cada cop més l'exclusivitat sexual ha perdut importància amb la cultura de la societat moderna, l'emergència del nou amor post-modern i les formes de viure i percebre les relacions (Beck, 1998). Aquesta pèrdua de l'exclusivitat sexual també apareix a la investigació de Williams (2001), però sobretot en moltes de les relacions que estan poc consolidades.

Per tant, les evidències que ens presenten molts dels estudis científics ens permeten observar que joves i adolescents poden justificar l'engany per la mala qualitat de la seva relació en aquell moment, i també per prevenir de ser enganyats en el futur.

D'aquesta manera, les evidències no mostren tant la quantitat d'enganys que es produeixen en les relacions, sinó que ens mostren una realitat actual.

Boon i McLeod (2001) van trobar al seu estudi que la majoria de la gent que enganya creu que l'honestedat en les relacions és un component molt important que dona sentit a les relacions. No obstant això, assenyalen que al menys un 65% dels i les participants, no només optaven per no ser honestos amb la seva parella, sinó que també preferien continuar amb la relació tot i haver enganyat. Com ens suggereix Beck (1998), aquesta lògica contradictòria i alhora negativa de l'evitar, de negar, de reinterpretar, d'eliminar la veritat pot perjudicar-nos fins a límits que ni nosaltres mateixos arribem a conèixer, i tot i així, estem (pre)disposats a assumir riscos i perills que sempre acabem justificant.

L'estudi que van realitzar Stebleton i Rothenberger (1993), ja assenyalava com el 36% dels joves havien enganyat a la seva parella algun cop mantenint relacions sexuals amb una altra persona, front el 21% de les joves que afirmaven haver enganyat a la seva parella també mantenint relacions sexuals.

Altres estudis més recents com el de Zeigler, Fulton i McLemore (2012) mostren una forta associació entre la seguretat de la persona i la probabilitat d'engany. Amb un total de 210 participants, els resultats revelen que les persones que es mostren més segures de sí mateixes són aquelles que tenen una probabilitat molt baixa o nul·la d'enganyar a la seva parella; mentre que aquelles persones que es mostren menys segures o bé amb una autoestima més baixa, tenen una probabilitat més elevada d'enganyar a la seva parella. Els resultats conclouen afirmant que la seguretat en la persona és un component fonamental en la manera de percebre l'engany en les relacions de parella entre joves i adolescents.

No basta justificar un engany per una seguretat perduda o una autoestima baixa. La urgència i l'existència d'aquests riscos es troben en moltes de les relacions de joves i adolescents, relacions en les que aquelles persones que estan predisposades a enganyar intentaran defensar-se amb justificacions.

La força amb la que emergeixen aquests riscos en les relacions de parella es pot donar de moltes maneres. Si bé en l'estudi anterior, els i les participants justificaven l'engany amb la inseguretat, la investigació de Lewandowski i Ackerman (2006) revelen com l'engany es produeix amb més freqüència quan la persona no compleix amb les necessitats que demana la parella.

Els autors van investigar com les motivacions personals en una relació de parella pot acabar influint en la possibilitat de caure en engany. Amb un total de 109 estudiants (50 homes i 59 dones) van considerar el compliment de les necessitats com un dels components més importants en la relació. És a dir, que si un membre de la parella no satisfia les necessitats o no proporcionava allò que l'altre volia, existia una major probabilitat a que es produís un engany.

Paral·lelament, altres investigacions recents, com la de DeWall et al., (2011) indiquen que la temptació d'enganyar augmenta en les relacions i altera el benestar dels i les joves o adolescents. Aquesta investigació en particular, posa de relleu com l'existència de l'engany està associada al nivell de compromís de la persona. Per exemple, els resultats mostren que les persones que més enganyen tenen un nivell de compromís més baix, i també actituds passives respecte la seva parella. Els resultats conclouen afirmant que la majoria d'aquestes persones que consideren no tenir un gran nivell de compromís amb la seva parella, dediquen més temps a participar en enganys amb altres persones que no pas a viure i dedicar temps a la seva parella.

Això ens indica que un engany en les relacions està repartit de moltes maneres; seguretat, satisfaccions personals, nivell de compromís, etc., per això, les possibilitats d'evitar-los també suposa un risc. Aquesta tendència a enganyar té conseqüències que en general, són inespecífiques; l'engany no comprèn de classe ni de nivell educatiu, de ideologies o de cultures; ni tampoc comprèn de gènere. L'engany es produeix en moltes relacions de parella entre joves i adolescents i les persones que participen d'un engany, pateixen greus conseqüències.

Segons l'estudi de les relacions afectives i sexuals en el segle XXI d'Ayuso i Garcia (2014), un 87% de les persones amb edats entre els 18 i 24 anys, consideren que la fidelitat és totalment imprescindible per una parella. No obstant, s'observa que entre els homes amb edats entre els 18 i 24 anys, el 28% ha sigut algun cop infidel, percentatge que disminueix fins el 18.6 % en el cas de les dones de la mateixa edat.

Destacar també que aquelles persones que han tingut únicament una parella, el percentatge disminueix fins el 3%, mentre que les persones que han tingut entre dos i quatre parelles (en un període relativament llarg), presenten una major probabilitat d'haver enganyat (17%)

Aquestes dades són rellevants per observar que l'engany existeix en les relacions, i també ens ajuda a veure com algunes de les relacions de parella han obert pas a l'engany.

2.1.2 Definició de l'engany

En aquesta tesi doctoral, l'engany s'aborda des de la perspectiva de relacions heterosexuales entre joves i adolescents amb edats entre els 16 i 30 anys, sense incloure la duració de la relació com una variable.

L'engany en les relacions de parella ha de ser visible per a la societat, ha de ser estudiat com una realitat que està afectant a molts i moltes joves i adolescents. Si la societat pren l'engany com una cosa més que succeeix, com un fet que apareix en alguns casos i no es pregunta sobre el transfons que comporta aquest fet, no només l'està normalitzant sinó que a més està fent invisible les conseqüències a les que s'estan exposant moltes persones.

A continuació es presenten algunes de les definicions sobre l'engany a partir d'algunes evidències científiques que ens mostra la literatura científica existent.

Per exemple, Weiser i Weigel (2014) defineixen l'engany com tot allò que no compleix amb les normes o regles de compromís que s'han establert a l'iniciar una relació.

Fife, Weeks i Gambescia (2008) van proposar al seu estudi que les relacions de parella exigeixen un compromís per part de les dues persones, tant a nivell sexual com emocional. Els autors defineixen l'engany com aquella traïció a aquest compromís implícit que incompleix l'exclusivitat respecte la parella.

Blow & Hartnett (2005), afirmen que l'engany es pot donar de diverses maneres; des de carícies i connexions emocionals amb altres persones més enllà del sentiment d'amistat, fins a petons i relacions sexuals.

Per tant, aquestes evidències ens permet entendre l'engany des de dues perspectives; l'emocional i la sexual, des de participar en relacions sexuals amb algú que no sigui la parella, fins a establir vincles emocionals i sentimentals amb aquella persona, la qual cosa fa que les relacions perdin sentit i esdevinguin com la comparació que utilitza Weber (citada per Beck, 1998:200): un cotxe de lloguer del que es pot baixar en la pròxima cantonada si a una persona li ha deixat de convenir, d'agradar, etc.

La literatura escassament entra a definir el què realment comporta l'engany; de fet, poques investigacions existeixen a la literatura científica que parlin sobre què és i què genera l'engany en les relacions de parella, especialment entre joves i adolescents (Cole, 2001).

Fins ara, la revisió de la literatura ens ha mostrat que en les relacions de parella s'estableixen unes normes i regles, i quan aquestes normes i regles es trenquen és quan es produeix l'engany. Però altres estudis com el de Schneider, Weiss i Samenow (2012), també han estudiat que la intensa massificació de l'ús de les xarxes socials ha comportat que l'engany es produeixi a través de les xarxes socials. Segons el que plantegen a l'estudi, aquest tipus d'engany implica que la persona mantingui contacte amb altres persones, retrobaments físics i emocionals... Els autors afirmen que aquest tipus d'engany és bastant nou, i per tant està poc investigat; però de la mateixa manera també demostra l'existència de l'engany en les relacions.

Per altra banda, alguns estudis revisats posen de relleu que aquestes normes i regles que la majoria dels i les joves i adolescents pacten abans de començar la relació, ho fan a través de les xarxes socials en forma de missatges (Baxter, Dun, & Sahlstein, 2001); és en aquests casos on les regles i normes de la relació es poden iniciar via xarxes. A més a més, els autors defineixen l'engany com una forma de xafarderia i provocació per a altres persones quan es fa a través de les xarxes (Baxter, Dun, & Sahlstein, 2001).

Segons Boekhout, Hendrick & Hendrick (1999) l'engany es pot convertir en la pitjor de les situacions en una relació de parella, ja que suposa un tipus particular d'una pèrdua molt important, sobretot per a aquelles persones que s'entreguen més a nivell sexual i emocional.

Les recerques científiques ens mostren que l'engany existeix, però en canvi no estudien en profunditat quins efectes poden tenir per a la vida dels i les joves i adolescents (Wilkins & Dalessandro, 2013).

De les poques que sí ho han estudiat, podem mostrar que la definició més generalitzada d'engany és aquella en la que un dels dos membres de la parella trenca amb les normes regulades en la relació, tant a nivell emocional com a nivell sexual (Drigotas & Barta, 2001). L'engany en les relacions de parella entre joves i adolescents des de la perspectiva de les conseqüències físiques i personals que genera és una temàtica relativament nova per a les Ciències Socials.

Després de revisar la literatura, també s'observa que fins ara l'engany s'ha vinculat més a l'àmbit de la Psicologia i no s'havia considerat una problemàtica, de la mateixa manera que tampoc s'han realitzat investigacions que parlin sobre les seves conseqüències.

Algunes investigacions, com la de Leeker i Carlozzi (2012) estudien com un engany sexual pot implicar una major traïció que un engany emocional sobretot entre els nois, i ofereixen teràpies clíniques per poder superar-lo.

Norona, Welsh i Samawi (2015) estudien la diferència de comportaments en els enganys entre nois i noies joves i adolescents. Els resultats de l'estudi demostren que els nois i noies entre 14 i 17 anys conceptualitzen l'engany en relació a tots aquells comportaments que impliquen contacte físic, verbal, sentiments... mentre que els joves amb edats entre 17 i 21 anys, defineixen l'engany com tot allò que inclou qualsevol comportament sexual amb una altra persona.

La investigació de Kern i Finn (2011) és rellevant quan els seus resultats demostren que els nois enganyen més a nivell sexual i les noies a nivell emocional. En aquest sentit, els resultats mostren que elles defineixen l'engany com aquells comportaments que inclouen contacte verbal i una implicació més emocional; en canvi, ells conceptualitzen l'engany com tots aquells comportaments que exclouen la part emocional i únicament inclouen la sexual.

El fet de mantenir i assegurar una relació cada vegada té un paper més important durant l'etapa de l'adolescència (Van Dulmen et al., 2008), i escassament existeix literatura científica sobre investigacions que abordin aquesta temàtica, per això alguns estudis apunten que existeix una falta de consens sobre la definició d'engany en relacions heterosexuales (Blow & Hartnett, 2005).

Des de l'adolescència, els individus estableixen i persegueixen objectius de relacions, i en base a aquests objectius construeixen les seves relacions (McAnulty & Brineman, 2007). La investigació de McAnulty & Brineman (2007) entre d'altres, vincula l'engany a qualsevol forma d'intimitat (emocional o sexual) amb una persona que no sigui la parella habitual.

Els resultats d'aquesta investigació també revelen que no tots, però sí la gran majoria, dels joves han participat en alguna forma d'engany; aquests resultats també ens demostren que tot i que els joves desaprovïn aquests comportaments, els poden arribar a justificar per dos motius; si la relació estava passant per un mal moment o bé existia una atracció irrefrenable per alguna altra persona.

Sheppard, Nelso i Andreoli-Mathie (1995) van demostrar amb el seu estudi, com els joves donen més importància als enganys entre els matrimonis que no pas entre el seu col·lectiu. De la mateixa manera, Toplu i Fincham (2017) van descobrir amb els resultats del seu estudi que els nois són més favorables a defensar l'engany que les noies.

Altres estudis de la revisió de la literatura científica han examinat com l'engany sexual es considera més angoixant entre els nois, i l'engany emocional més angoixant entre el sector de noies (Kato, 2014).

En base a aquesta revisió, podem observar què és el que diu la literatura científica sobre engany i com les relacions entre joves i adolescents han incorporat l'engany des de la mateixa lògica que feia servir Weber, amb el cotxe de lloguer; s'agafen o es deixen anar. Algunes perdonen i d'altres no, però en qualsevol dels casos moltes de les investigacions demostren que entre el col·lectiu de joves existeix un comportament habitual d'enganyar (Zusman, Kaluzny, & Sturdivant, 2000). De la mateixa manera, que altres estudis que presentem a continuació també evidencien que tota persona que enganya, ho torna a fer.

No obstant, la contradicció més rellevant és que les persones volen seguretat i estabilitat, però encara continuen enganyant. Amb la societat actual en la que el concepte de postmodernitat ha confluït en totes les seves dimensions, l'engany en les relacions de parella es normalitza; les formes d'estimar, les estructures de poder i influència, les concepcions i els estils de vida estan en permanent canvi.

Aleshores, més que mai es necessiten investigacions que permetin demostrar com a través dels processos socials es poden assolir relacions lliures d'engany que permeten viure i actuar d'acord a uns valors, i assumir que l'engany ni es perdona ni s'oblida.

A l'anàlisi que realitzen Gunderson & Ferrari (2008) s'indica que, independentment de com es va descobrir l'engany, el perdó és molt comú quan l'engany ha sigut de forma puntual. Altres investigacions assenyalen que la probabilitat d'arribar a perdonar un engany és molt més elevada entre les noies que entre els nois, independentment si l'engany ha estat sexual o emocional.

No obstant això, la situació posterior a l'engany és molt més angoixant entre elles, ja que arriben a situacions d'angoixa i gelosia molt extremes. En canvi els nois, arriben a aquestes situacions d'angoixa i gelosia quan els han enganyat sexualment (Harris, 2003)

Shackelford, Buss i Bennett (2002), posen de relleu que les persones que han estat enganyades tenen dues opcions; o perdonar o trencar amb la relació. Aquesta dificultat per escollir una opció o una altra difereix segons el sexe. Mentre ells consideren molt més difícil perdonar un engany sexual, elles afirmen sentir més dificultat en perdonar un engany emocional.

La investigació de Finkel et al., (2002) examina el procés de disculpa en relació al compromís per continuar amb la relació. Els resultats demostren que les persones que decideixen perdonar són les que aposten per seguir amb la relació, però també les que poden arribar a venjar-se.

En aquest sentit, altres estudis han examinat el perdó en les relacions i han observat que aquesta disculpa està motivada per altres factors, com la venjança (McCullough et al., 1998). Però ni el perdó ni la venjança restauren el vincle de la relació. De fet, les investigacions apunten que existeix engany i que enganyem a la persona que més estimem, però no s'acaba de profunditzar en aquest tipus de comportament (Cole, 2001).

Encara que les investigacions no hagin profunditzat, la revisió de la literatura sí que ens permet demostrar que per evitar possibles enganys, no s'ha de perdonar.

Que el perdó serveixi com una justificació de disculpa implica reconeixement de l'acte comès i un intent de reparar el que s'ha trencat. Però si ho fa una vegada, ho tornarà a repetir. Qui ho assegura? Algunes investigacions de la literatura científica ja han demostrat que les persones que enganyen un cop i han estat perdonades, ho tornen a fer (Darby & Schlenker, 1982).

Així ho corrobora també l'estudi realitzat per la Universitat de Harvard en el qual, les investigadores principals Maryam Kouchaki i Francesca Gino (2015) evidencien que les persones que enganyen un cop, ho tornen a fer. A més, assenyalen que les persones que enganyen una vegada intenten no tornar a recordar els detalls de l'engany per oblidar-se de l'acte comès, de manera que amb el pas del temps es torni més confús en la memòria. Segons les investigadores, aquest procés es coneix com 'amnèsia no ètica', a partir del qual no només no volen tornar a recordar aquest acte, sinó que arriben a qualificar els actes de la resta com a pitjors. Això els fa sentir èticament millor i el cervell s'acaba adaptant.

De la mateixa manera, ho confirma la investigació realitzada per Garrett et al., (2016) quan demostren que les persones que enganyen sempre ho tornen a fer. Els investigadors asseguren que la nostra consciència s'acaba adaptant a l'engany, la qual cosa comporta a que les nostres connexions neurològiques amb la amígdala, és a dir, la regió del cervell responsable de regular els nostres records, no acabin diferenciant entre allò què és correcte i allò que no ho és (entre el què és engany i el què no ho és). Finalment, els resultats demostren que aquest procés neurològic comporta una reducció de les senyals amb la amígdala entre aquelles persones que enganyen, alterant la codificació dels records a la memòria.

En aquest sentit, les justificacions que busca una persona quan enganya són múltiples i diverses, orientades a excusar els actes no ètics que han comès (Shalvi et al., 2015). Mitjançant aquestes justificacions, els individus responsables d'aquests actes procuren reduir la seva importància i activen tot un procés de mecanismes psicològics per convertir a l'altra persona en responsable i d'aquesta manera sentir menys culpabilitat ètica i moral (Shalvi et al., 2015).

Les persones que no són honestes amb les altres els agrada pensar que sí ho són, que no han sigut deshonestos amb sí mateixos.

Aquestes persones intenten donar una visió positiva que resti importància al fet en sí mateix, i ho fan a partir d'aquests mecanismes psicològics que els permeten certa mal·leabilitat de les normes socials a favor dels seus interessos (Amir & Ariely, 2008).

El fet que en les relacions es produeixi un engany no eximeix que hi hagi un segon engany, tal i com ho van demostrar Kouchaki i Gino (2015) al seu estudi, i la persona que ha enganyat sempre activarà processos psicològics que emmascarin la realitat.

Així ho demostren algunes investigacions recents realitzades per Harvard; alguns estudis han demostrat ja com els records que impliquen alts nivells emocionals sempre són més vius (Schaefer & Philippot, 2005), i per això aquelles persones que han enganyat intenten suprimir els records no desitjats; és a dir, intenten suprimir de la memòria allò que no volen recordar per evitar el sentiment de culpabilitat (Schaefer & Philippot, 2005).

No obstant això, la informació que intentem encobrir al nostre cervell sempre s'associa a processos cognitius automàtics, de manera que quan la memòria detecta una situació semblant a la que no es vol recordar, el record es torna a recuperar,

Des de la neurociència, ja s'ha demostrat i s'està profunditzant com els processos d'aprenentatge i de la memòria es poden modificar (Kandel, 2007). Mitjançant canvis estructurals, l'aprenentatge que socialitzem pot desactivar sinapsis actives o inactives (Kandel, 2007). Segons el prestigiós neurocientífic Eric Kandel, les emocions les trobem en els organismes més simples, i allò que ens fa pròpiament persones, els sentiments és el que podem fer nosaltres mateixos perquè en som conscients.

2.1.3 On i quan de l'engany

En aquest apartat detallarem com l'engany es produeix en qualsevol de les seves formes i en diversos contextos que formen part de la nostra quotidianitat. Una condició central per estudiar l'engany és abordar-ho com una problemàtica i no com un fet normal, trivial amb conseqüències imprevisibles.

Amb aquesta concepció de normalització, diferents empreses comercials ofereixen serveis per incitar i animar a les persones a enganyar a les seves parelles.

Cada cop més, sorgeixen pàgines web i publicitat com una forma encoberta i addicional per enganyar; espais en els que l'engany ha augmentat considerablement (Berlant, 2000).

Foster & Misra (2013), comproven mitjançant un estudi científic que la majoria dels joves participants consideren com un fet banal enganyar a les seves parelles. Mitjançant aquest estudi els autors també van demostrar que la trivialització del concepte d'engany en sí mateix redueix la importància dels efectes personals.

Si es manté aquesta visió de l'engany s'està incitant que més persones puguin enganyar; en canvi, si s'escull l'opció de trencar amb aquesta banalització i es treballa per assolir els somnis d'una societat més igualitària i més justa, lliure d'engany, es requereixen altres fonaments, altres investigacions que proporcionin els coneixements necessaris per evitar-ho i també per conèixer les conseqüències. Però fins ara la realitat que mostren les investigacions científiques és una altra ben diferent i per això es necessiten més estudis científics.

Witte & Mulla (2012) van descobrir que la meitat dels joves participants van considerar molt típic ser infidel entre el grup d'amics; els autors van demostrar que enganyar entre el grup d'iguals és molt comú.

Per altra banda, l'estudi dut a terme per Williams & Hickle (2011) revela que les relacions entre adolescents s'inicien en contextos molt amplis. Segons aquesta investigació, es demostra que l'engany es pot produir en múltiples contextos de la nostra societat.

Així mateix, altres recerques científiques han explorat la importància que té la qualitat de la relació durant l'adolescència i els ideals de relacions actuals i futurs (Debnam et al., 2017) i han revelat com les percepcions dels i les participants sobre l'engany en les parelles, tant a nivell sexual com emocional, coincideixen en la seva normalització (Yeniceri & Kokdemir, 2006).

Aquestes evidències ens mostren la importància d'abordar com i per què joves i adolescents desitgen determinats tipus de relacions, però en canvi, socialitzen altres formes de relacions en les que es poden identificar engany.

Així doncs, en les relacions de parella l'engany s'estén a múltiples contextos de múltiples formes; enganyar a la parella no s'identifica només en un context en concret, sinó que un engany és capaç de traspasar qualsevol límit i frontera, fins i tot d'aquelles relacions que semblaven més consolidades. Això ens indica que, si mirem a un costat i a un altre ens podran enganyar; si mirem cap endavant o cap enrere ens podran enganyar, i si no sabem escollir lliurement per viure relacions més igualitàries, també viurem el risc de ser enganyats i enganyades.

Aquesta realitat ens avisa que no hem de mirar cap a un altre costat i ignorar el que passa; hem de ser conscients i entendre que l'engany s'estén en tots els contextos, i en relacions tant esporàdiques com estables, de forma puntual i sostenible en el temps, i que degut a les escasses investigacions científiques existents en la literatura, hem de continuar estudiant i profunditzant per omplir aquest buit; hem de continuar en la línia de futures investigacions que prenguin l'engany com una problemàtica real i no trivial i quotidiana; es necessiten de més recerques científiques que contribueixin aportant elements claus.

2.2 Principals causes de l'engany

En aquest apartat és rellevant destacar algunes de les principals causes que porten a l'engany, ja que en alguns casos serveixen de justificació per a la persona que enganya.

A través de la revisió de la literatura científica, s'observa que l'engany es produeix en múltiples contextos i que algunes de les causes són la gelosia, la falta de comunicació la influència i la pressió del context social, que en alguns d'aquests casos deriva en una falta de seguretat per iniciar una nova relació.

Tot i que l'engany no serveix de justificació, quan una persona enganya pot fer ús de totes les justificacions possibles per a què la resta no qüestionari aquest acte. La gelosia, la falta de comunicació, la influència i la pressió del context social, les xarxes socials, etc. poden portar a l'omissió de la persona enganyada, la porten a la incapacitat per una banda de fer front a la realitat amb la que s'ha trobat, i per una altra a la inseguretat d'iniciar una nova relació.

A la revisió d'aquesta literatura trobem com alguns estudis científics, com el de Waterlaus et al., (2016) que assenyalen les xarxes socials com una arma de doble fil en les relacions. En aquest cas, es destaca l'ús del Snapchat, una xarxa que permet dialogar i enviar imatges i vídeos.

Una altra investigació realitzada per Clayton (2014) i publicada per la revista "Cyber Psychology and Behaviour Journal", va estudiar com l'ús de Twitter està obrint la porta a un augment de les ruptures en les relacions de parella entre joves i adolescents, especialment, com a causa directa de l'engany, independentment de la duració de la relació.

De la mateixa manera, la intenció que hi ha al darrera de les publicacions en aquestes xarxes socials també pot ser una causa de ruptura, de gelosia, sobretot entre aquelles persones que necessiten d'un major reconeixement social del seu grup d'iguals (Utz & Beukeboom, 2011).

Aquestes evidències científiques ens demostren que entre les causes d'engany en les relacions, trobem les xarxes socials. Les evidències parlen sobre com les persones utilitzen les xarxes socials per enganyar a les seves parelles i mantenir retrobaments físics i emocionals amb terceres persones (Millner, 2008).

En aquesta línia, una altra investigació científica va vincular la qualitat de la relació, la seva duració i el compromís entre els membres de la parella amb l'ús de Facebook (Rahaman, 2015). Els resultats van demostrar que Facebook està conduint a la ruptura de moltes relacions per enganys. Això en certa mesura també deriva en efectes negatius sobre la parella, sobretot entre les noies joves que acaben amb nivells de gelosia molt elevats (Hudson et al., 2015).

La revisió de les investigacions científiques ens revelen que les xarxes socials o la pèrdua de la comunicació no són únicament les principals causes. La gelosia i el control que questa comporta és una altra causa que justifiquen els i les participants per enganyar en les seves relacions. Així ho demostra la investigació realitzada per Edlund et al., (2006) quan planteja que existeix una relació directa entre la gelosia i l'engany. Els resultats indiquen que els i les joves que tenen una parella molt gelosa influeix directament en el fet d'enganyar.

Per altra banda, els resultats també demostren que existeixen diferències de gènere en aquest tipus de situacions; evidencien que les situacions de gelosia es produeixen molt més sovint en el cas de les noies que en el cas dels nois, i a més, demostren que la majoria de vegades no es tracta d'una gelosia en hipotètiques situacions d'engany, sinó que responen a situacions reals d'enganys.

Aquests estudis ens permeten mostrar que quan investiguem les respostes dels i les participants en relació a l'ús de les xarxes, a la gelosia, etc. coincideixen en un mateix punt; l'engany.

En aquesta mateixa línia, Rueda, Lindsay i Williams (2015) van examinar la influència de les tecnologies en resposta a la gelosia i els conflictes que derivaven en la parella entre adolescents de 15 i 17 anys. L'estudi posa novament de relleu la influència negativa entre el mal ús d'aquestes i l'existència de l'engany. Si bé, els i les participants de l'estudi afirmen que l'ús de les xarxes socials els hi permeten major visibilitat del que fan i del que no fan les seves respectives parelles, també els hi comporta alhora un major control obsessiu d'aquestes xarxes socials. A més, els resultats també afirmen que algunes de les persones participants van rebre missatges amb continguts d'assetjament. L'estudi conclou afirmant la necessitat d'oferir suport a aquestes persones, observant el tipus de relacions que mantenen i l'ús que fan de les xarxes socials.

A mesura que les xarxes socials deixen de ser privades i són més públiques, moltes persones experimenten nivells de gelosia més elevats que els pot comportar al control de l'altra persona. Així ho afirma l'estudi realitzat per Brem, Spiller & Vandehey (2015). Els resultats de l'estudi evidencien com alguns joves fan servir aquestes xarxes com una amenaça d'engany, i també suggereixen l'existència d'agressió psicològica. Finalment, l'estudi conclou afirmant que la "tàctica" per enganyar a través de Facebook, en aquest cas, produeixen nivells de gelosia molt elevats i agressions físiques i psicològiques que poden derivar en altres formes de violència en la parella (Brem, Spiller & Vandehey, 2015).

L'estudi realitzat per Tokunaga (2011) també posa de relleu com joves i adolescents fan servir les xarxes socials per controlar a l'altra persona, i evidencien que part d'aquest col·lectiu els utilitza per vigilar el que fan.

Norona et al., (2017) afirmen que les relacions de parella més estables són les que més afecten en termes de gelosia, desconfiança i falta de comunicació.

En aquest cas, els autors van gravar una situació real en la que els i les participants conversaven sobre les causes que portaven a una persona a enganyar. Les conversacions gravades en vídeo registren que mitjançant la desconfiança, la falta de comunicació i la gelosia, la relació perilla fins al punt que es perd la motivació i la satisfacció, i aleshores es quan pot aparèixer l'engany. Molt importants són les conclusions que planteja aquesta investigació, quan evidencien que el paper de la parella pot tenir una influència sobre els membres implicats, en el sentit de poder mantenir la confiança en les seves relacions gràcies a la comunicació.

Una altra investigació associa la falta de satisfacció de la seva parella com una causa d'engany (Norona, Olmstead & Welsh, 2018). Els autors ens plantegen que les persones que enganyen a la seva parella ho fan per una insatisfacció de les seves necessitats. Els resultats van demostrar que en incloure variables com l'alcohol, l'atracció cap a una altra persona i les ganes d'experimentar una nova situació, impulsaven a la persona a enganyar buscant tot allò que no tenien.

Un altre estudi va examinar variables individuals en diferents situacions en les que els i les participants podrien mostrar més gelosia (Russell & Harton, 2005), i els resultats van demostrar que les persones senten més gelosia si descobreixen a la seva parella en una situació (sexual) amb una persona que és desconeguda, enlloc d'un amic o amiga.

Per tant, a través de les evidències que ens mostren aquestes investigacions podem veure algunes de les possibles causes que deriven en engany i d'aquesta manera, poder evitar-les.

2.3 Models de socialització en relacions de parella entre joves i adolescents

La investigació de Gómez (2004) en els models de socialització en les relacions de parella de joves i adolescents, ens assenyala com existeix una socialització imposada sobre el model hegemònic en les relacions entre joves i adolescents.

Partint del model de socialització imposada sobre el model hegemònic que ens proposa Gómez, a continuació presentem algunes de les investigacions que parlen sobre l'amor en la societat del risc, els falsos empoderaments d'algunes relacions i el canvi de model entre els nois.

2.3.1 L'amor a la societat del risc: atracció cap a la violència i doble moral

Tot i que existeixen diferents concepcions sobre l'amor, el següent apartat se centra en la línia de les aportacions de Gómez (2004) quan planteja que l'amor, el desig i l'atracció són construïts socialment. Segons l'autor, el tipus de relacions que tenim els decidim (conscient o inconscientment) en base a interaccions i processos socials; amb una forta influència durant l'adolescència i la joventut de la pressió social, de les expectatives i de moltes converses que es mantenen amb els grups d'amics (Gómez, 2004). Algunes de les investigacions més recents de Harvard i de més prestigi a nivell internacional, afirmen que molts i moltes joves i adolescents passen part del temps amb els amics idealitzant sobre les relacions que els agradaria tenir en el seu futur (Weissbourd et al., 2017).

La investigació realitzada per Reed (2003) planteja que, degut a la revolució sexual que s'ha produït des dels anys 60, i malgrat l'enorme flux d'informació que existeix sobre les relacions, l'impuls per enganyar a la parella és cada cop més fort, fins al punt que en les societats contemporànies hem après a conviure amb l'engany en les relacions de parella, acceptant-la i tolerant-la.

Els resultats d'aquestes investigacions ens demostren que algunes relacions de parella estan experimentant certs riscos. De fet, la societat actual està experimentant un gran canvi global en tots els processos que afecten a les nostres vides; sense anar més lluny, les qüestions que giren entorn l'amor estan comportant més que mai sentiments d'angoixa, de tristesa, de incerteses, de riscos i de perills, que poden generar alhora una falta de consens i de comunicació que acaba trencant amb el sentit de les relacions.

No obstant, tenim una major llibertat tant per acabar relacions que no tenen el sentit que una persona vol donar, com per a negociar i decidir conjuntament el tipus de relació que vol mantenir-se. En canvi, tot i gaudir del dret de decisió per escollir i tenir una major llibertat, les persones continuem enganyant. Fins i tot, en alguns casos preferim continuar amb la persona que ens ha enganyat o la que hem enganyat.

En aquest sentit, Gómez al seu estudi sobre *L'amor a la societat del risc* (2004), afirmava que en alguns aspectes de les relacions s'ha avançat i en un altres en canvi, s'ha retrocedit;

‘ ‘Si bien en otros aspectos, como la libertad sexual se ha avanzado claramente, en la atracción y elección, o bien no hemos dado un paso al frente, o bien hemos ido marcha atrás. (...) ¿Dónde están los sueños e ilusiones?’ ’ (Gómez, 2004:128).

Per aquesta raó, també és important tractar la doble moral que encara es manté present sota un context històric sexista, en el qual la dona ha estat sotmesa a complir únicament el paper d'esposa i de mare. Aquest paper de la dona s'ha anat reproduint al llarg de la història sense assolir plena llibertat i igualtat, i per tant, sense convertir-se en un agent de transformació social. Per això les aportacions de Gómez (2004) contribueixen a qüestions claus que ajuden a entendre com en alguns aspectes s'ha evolucionat i en d'altres encara s'ha de continuar avançant. Les relacions per a què siguin gratificants, les persones les han de viure en llibertat, sense pressions i basada en la confiança, en el respecte i en el diàleg.

No obstant això, alguns models de relacions entre joves i adolescents encara es basen en models hegemònics, molts dels quals amb referents de personatges que tenen actituds violentes i agressives amb la seva parella.

Els i les joves i adolescents viuen relacions en les que el concepte de l'engany és molt variant i està poc definit i delimitat (Barta & Kiene, 2005); relacions en les que l'engany es tolera, es comprèn i es normalitza. Des de les generacions més joves s'està socialitzant un model de relació equivocat que en molts casos acaba desembocant en forts sentiments de decepció, tristesa o desil·lusió.

La investigació de Gómez (2004), ja assenyala una socialització generalitzada en la que els models més atractius són els que s'associen a una masculinitat tradicional vinculada al domini, al menyspreu i a la imposició. Juntament amb altres evidències d'autors com Beck i Beck-Gernsheim (1998) i Giddens (1996), Gómez (2004), afirma que aquest tipus d'atracció és resultat de les interaccions socials on s'imposa un discurs dominant.

Altres investigacions com la que van realitzar Smith, White & Holland (2003) posen de manifest la importància de les primeres relacions pel desenvolupament dels i les joves.

Smetana, Campione-Barr & Metzger (2006) també subratllen la importància que tenen les primeres relacions en el desenvolupament psicosocial dels i les joves. El fet de viure un tipus de relació o un altre durant les primeres etapes de la joventut i l'adolescència pot tenir un impacte negatiu en etapes (i relacions) posteriors.

McCarthy & Casey (2008) argumenten que la major part dels i les joves es dediquen a imaginar o a parlar sobre les relacions que els agradaria tenir més que vivint les que estan tenint en aquell moment. Segons el plantejament d'aquests autors, l'ideal de relacions que tenen els i les joves coincideix amb el model adult, i amb els desitjos, l'amor, els sentiments, pensaments, etc. d'estar enamorat o enamorada.

La investigació de Duque (2006) es planteja si els i les joves estan aprenent per l'amor o per la violència analitzant les relacions que tenen lloc en discoteques. Duque (2006) defensa que l'amor ideal es produeix quan una relació és lliure de violència i buscar aquest amor no fa a una persona més vulnerable davant de la violència de gènere.

Els estudis que hem revisat han identificat diferents tipus de relacions, però no profunditzen en l'engany que es produeix dins de les mateixes o bé en les repercussions que pot comportar l'engany a nivell físic i personal durant aquestes etapes.

Tot i que comptem amb dècades de coeducació, els i les joves no tenen les relacions desitjables que un dia vam somiar. En els últims anys, l'augment de la violència de gènere en les relacions afectives i sexuals dels i les joves és especialment crucial. Dades que s'han obtingut de recerques científiques internacionals amb col·lectius més joves, com per exemple, l'estudi de Straus (2004), posen de manifest l'existència d'aquesta problemàtica entre els i les joves, i en els diferents tipus de relació, bé siguin estables bé siguin esporàdiques. Altres dades que s'han obtingut d'estudis més recents per la Universitat de Harvard (Weissbourd et al., 2017) també amb col·lectius universitaris joves, posen de manifest que el 32% dels joves pensen que en les relacions de parella han de ser ells qui haurien de tenir una actitud dominant.

2.3.2 Fals empoderament i miratge de l'ascens entre joves i adolescents

Segons la recerca que va dur a terme Oliver (2010), el concepte de miratge de l'ascens fa referència a la percepció equivocada que tenen les persones quan vinculen una relació (amb persones que responen a un model de masculinitat tradicional on hi predomina la imposició i el menyspreu) a un augment del seu estatus social i del seu atractiu, quan en realitat el que succeeix és que aquest estatus i atractiu disminueixen.

En aquest sentit, el miratge de l'ascens s'acostuma a identificar en algunes relacions joves i adolescents, ja que en aquestes edats les relacions de parella tenen una gran influència sobre el valor i el estatus socials així com de la percepció de seva identitat

(Giordano, 2003). Per tant, l'imaginari cultural influeix molt en la forma en què joves i adolescents inicien les seves relacions de parella.

Hartley, Wight i Hunt (2014) exploren com els més adolescents construeixen les seves identitats en relació a factors que venen marcats pel context social (l'alcohol, el número de relacions sexuals, etc.). Els autors afirmen com la influència dels mitjans de comunicació així com del context social determinen en molts casos les accions dels més adolescents. Els resultats mostren com la major part de les relacions sexuals que tenen els i les adolescents en aquestes edats estan marcades per l'alcohol i la influència que perceben del seu entorn d'iguals. Per tant, això ens indiquen que aquests i aquestes joves i adolescents estan disposats a sotmetre's a actes degradants per la seva pròpia identitat només pel reconeixement social que la resta els hi pot donar.

Algunes noies pensen que augmentaran el seu estatus per tenir relacions amb nois que estan socialment ben valorats; però en realitat, és tot el contrari. El seu estatus disminueix i la seva reputació també, fins al punt que poden arribar a ser despreciades tant pels nois com per les noies.

Alguns autors com Downing-Matibag & Geisinger (2009) investiguen sobre el "hooking up", i el defineixen com un comportament molt freqüent entre els i les joves universitàries que pot comportar en infermetats de transmissió sexual. Altres estudis també assenyalen alguns elements que ho afavoreixen, com els efectes de l'alcohol (Owen et al., 2010) en moments puntuals d'una nit per exemple (Townsend & Wasserman, 2011).

Flack et al., (2007) també parla sobre el concepte de "hooking up", i assenjala com moltes de les relacions sexuals que de vegades es mantenen no són desitjades. Els resultats revelen que el 88% dels i les participants van informar de no desitjar alguna relació sentimental o acte sexual que havia tingut. Els autors afirmen que l'argument que hi al darrere són els efectes que produeix l'alcohol en espais com bars, discoteques, etc.

Altres estudis com els de Manning et al., (2006), també subratllen la importància de profunditzar en la naturalesa d'aquestes dinàmiques entre joves i adolescents, per oferir claus en el comportament de les relacions, ja que existeixen múltiples investigacions que plantegen l'existència de violència de gènere en relació al que s'ha presentat

com''hook up'' (Eshbaugh & Gute, 2008; Noel et al., 2009; Katz & Schneider, 2013; Monto & Carey, 2014).

Cal destacar que part d'investigacions científiques apunten que, fruit de la imposició d'un discurs hegemònic, les noies poden ser més vulnerables al fenomen del miratge de l'ascens (Oliver, 2010). De fet, resultats d'investigacions científiques que s'han realitzat fins al moment han comprovat que existeix una major vulnerabilitat de les noies en temes de relacions durant l'etapa de l'adolescència (Joyner & Udry, 2000).

Altres estudis, com el de Rauer et al., (2013) apunten que algunes de les situacions i experiències que es viuen dins del context familiar i d'iguals durant la primera infància, podran reproduir-se posteriorment en l'adolescència, i també en les primeres relacions de parella.

De la mateixa manera, ho defensen Miano et al., (2017) quan afirmen que viure situacions de violència durant la infància influeix en el desenvolupament d'etapes posteriors i en les primeres relacions de parella de l'adolescència.

No obstant això, investigacions científiques com les de Gómez (2004), han comprovat que el fet de viure aquest tipus de situacions no justifica les actituds de violència. De fet, el que apunten aquests estudis científics és que viure o patir violència durant la infància no determina que una persona sigui violenta o no; més enllà d'aquest argument, el que veiem amb Gómez per exemple, és que aquestes actituds depenen del context social i de les seves interaccions.

Altres estudis també s'assenyalen com la influència del context social sobre les decisions en les relacions, és un tema clau que s'ha d'estudiar i profunditzar per poder millorar la qualitat de les relacions dels i les més adolescents (Suleiman & Deardoff, 2015), sobretot perquè la major part de les interaccions socials que mantenim és a través del grup d'iguals, a través dels amics i amigues.

Tots aquests estudis científics coincideixen en què moltes de les relacions que estableixen joves i adolescents influeixen en el seu comportament com una moneda que dóna valor a la popularitat i a l'estatus social, creant normes socials i expectatives de relació que, lluny de ser recíproques i positives, moltes joves i adolescents cauen en el propi model dominant, renunciant amb aquell ideal de relació que una vegada van somiar.

2.3.3 Homes i masculinitat: un canvi de model

La revisió de la literatura ens permet observar que existeix una socialització de models de relació que promouen atracció cap a la violència (Díez-Palomar et al., 2014; Flecha, Puigvert & Ríos, 2013).

El model característic d'atracció que defineixen moltes de les relacions entre joves i adolescents encara continua sent cap a un model de masculinitat violent. Per això, alguns estudis com el de Bell, Rosenberger i Ott (2015) assenyalen la importància de comprendre millor la interrelació entre el desenvolupament de les primeres relacions, i les eleccions del tipus de masculinitat durant l'etapa de l'adolescència. Els autors subratllen la importància d'analitzar les característiques de la masculinitat durant les primeres etapes de l'adolescència, entre els 14 i 16 anys.

Des de la literatura científica existeix un cos important de coneixement al respecte. L'estudi de Urbaniak i Kilmann (2003) evidencia que moltes de les noies joves, a l'hora de mantenir relacions sexuals més casuals, donen més importància a l'atractiu físic (en termes de desig sexual). En canvi, quan es tracta de relacions més sèries i sostenibles en el temps, donen més importància a altres característiques com per exemple, la bondat. De la mateixa manera, la investigació realitzada per Herold i Milhausen (1999) argumenta que els nois més agradables i sensibles són els que probablement tenen menys relacions sexuals casuals, però són els més desitjables per mantenir relacions amb major compromís.

De fet, molts dels estereotips masculins més desitjats són aquells que apareixen en les pel·lícules, sèries, vídeos, etc. En aquest tipus de mitjans de comunicació, el noi apareix com el "macho" (Scharrer, 2001).

Existeixen alguns estudis que han treballat sobre el concepte de masculinitat (Kimmel, 1987; Conell, 1995; Conell, 1998; Carrigan, Connell & Lee, 1985), i alguns plantegen la necessitat de reconèixer la influència dels diferents models de masculinitat (Connell & Messerschmidt, 2005).

En aquesta línia, algunes investigacions científiques com la de Flecha, Puigvert i Ríos (2013) han permès classificar els models de masculinitat en tres tipus ideals: Masculinitat Tradicional Dominant (MTD), Masculinitat Tradicional Oprimida (MTO) i les Noves Masculinitats Alternatives (NAM).

Alguns estudis que han treballat sobre el concepte de masculinitat (Kimmel, 1987; Conell, 1995; Conell, 1998; Carrigan, Connell & Lee, 1985), i algunes plantegen la necessitat de reconèixer la influència dels diferents models de masculinitat (Connell & Messerschmidt, 2005).

En aquest sentit, és un model que suposa una alternativa significativa vers els models tradicionals de masculinitat, sent un element característic d'aquest model la seguretat. Es tracta de nois que responen a un model de masculinitat alternatiu capaç de lluitar contra la violència de gènere i construir relacions basades en la igualtat (Díez-Palomar et al., 2014; Flecha, Puigvert & Ríos, 2013).

Aquestes investigacions permeten reforçar la importància de les eleccions a l'hora d'escollir un model o un altre per mantenir una relació, i prevenir d'aquesta manera no només la violència de gènere sinó també possibles enganys.

2.4 Conceptes clau de la Teoria Sociològica

Des de la realitat social actual, s'està observant que la construcció de les relacions de parella està canviant i està suposant la pèrdua de l'amor, de la igualtat, de la passió... i comportant noves formes de diàleg entre les parelles.

Més enllà de les conseqüències físiques i personals que genera l'engany, també incrementa el risc per molts i moltes adolescents que encara no han compartit una relació amb una altra persona o bé per aquells i aquelles que sí han experimentat les primeres relacions, però han participat directa o indirectament de l'engany; havent perdut potser la motivació i les expectatives a llarg termini de trobar una relació afectiva i sexual basada en la igualtat i la llibertat, rebutjant l'engany.

Per això, donat que existeix una problemàtica real significativa que ha de ser assumida, des de l'àmbit social també suposa una responsabilitat que s'ha d'abordar. En base a tot això, en els següents apartats, s'exposen algunes de les aportacions teòriques que han realitzat importants referents a nivell internacional de la sociologia, com per exemple, Max Weber o Ulrich Beck. Algunes d'aquestes contribucions són importants per comprendre des del punt de vista sociològic, la problemàtica d'estudi d'aquesta tesi doctoral.

2.4.1 El sentit de les relacions

En el transcurs de les nostres societats han anat sorgint noves exigències, que sota un procés de socialització, s'han assumit i integrat als processos vitals de tots els individus. Les relacions i les estructures de vida de la societat moderna no es corresponen amb les de la societat actual; la realitat que configura la nostra societat actual és una altra. La configuració dels valors de la ciència com a única font d'estètica, veritat i ètica de les accions socials de les societats modernes han perdut el sentit en la nostra societat actual quan les tres esferes es separen. Aquestes tres esferes s'han dissociat perdent el sentit en les biografies personals i individuals.

Alguns dels teòrics socials més destacats del segle XX i principis del XXI, com Max Weber, ha concebut aquest canvi de paradigma com el desencantament del món; quan la unitat d'estètica, veritat i ciència es trenquen.

Com a subconjunt d'aquest desencantament, els individus experimenten una forta crisi de sentit que afecta a les seves formes de vida. A continuació, s'explicarà més específicament la crisi de sentit i l'impacte que aquesta genera en base a les aportacions que han realitzat al llarg de la història alguns dels teòrics socials més referents de la sociologia, com per exemple, Giddens, Beck, Berger i Luckmann i Weber, entre d'altres. En base a aquestes contribucions, podrem comprendre des del punt de vista de la teoria sociològica, com la crisi del sentit afecta a les relacions de parelles entre joves i adolescents i quin impacte té en les seves vides, així com en les seves futures relacions de parella.

2.4.2 Crisi del sentit

Les societats del segle XX han obert la porta a societats més plurals. Peter Berger, juntament amb Thomas Luckmann, afirmen que la crisi del sentit comença amb l'inici de societats modernes i plurals. Segons els dos sociòlegs, el pluralisme, tant en els sistemes de valors com en els diferents àmbits de la societat, porta als individus a decidir i escollir una opció de vida. Moltes vegades aquestes opcions no són les més desitjades, però dins d'una societat moderna i plural (Berger i Luckmann, 1967) en la que el risc està present (Beck, 1998) estem sotmesos a escollir entre múltiples opcions.

No obstant això, Berger i Luckmann també afirmen que la crisi del sentit a més de venir precedida per les societats modernes i la seva pluralitat, se li afegeix una altra característica que també configura aquesta crisi: la identitat de les persones. Berger i Luckmann posen de manifest que el desenvolupament d'aquestes societats posa en valor les identitats dels individus en base a les accions, judicis i valors dels altres membres de la societat. Aleshores, si segons aquests sociòlegs les identitats també es configuren en el procés de la crisi de sentit, entenem que tot allò que socialitzem (accions, valors, etc.) configuren també la nostra consciència humana, el nostre pensament.

Així es configuren les biografies dels individus, en base al sentit de les nostres accions i la nostra estructura de valors. Pel que fa a les relacions de parella, si l'estructura de valors i les nostres accions estan subordinades al sentit de la vida, aquestes relacions perdran la màgia i entraran en allò que Berger i Luckmann anomenen crisi del sentit. Les formes més simples de relacions de parella es relativitzaran sota un sistema de valors plurals que les debilitarà i no podran gaudir de la plena llibertat.

Per tant, segons aquesta crisi del sentit que ens plantegen dos dels referents més destacats en relació a les seves contribucions a la sociologia del coneixement, les conseqüències precedides de les societats modernes portaran a viure, en les societats actuals occidentals, les relacions personals com una experiència més de la vida quotidiana sense el sentit que realment poden aportar a les nostres biografies personals.

2.4.3 El desencant

Si bé anteriorment s'ha comentat que el desencantament s'origina quan allò que era funcional per la societat perd eficàcia, a continuació es presenta el desencant com a conseqüència directa de la crisi del sentit exposada en l'apartat anterior en relació a les relacions de parella.

Max Weber utilitza el concepte de desencantament per fer referència a una societat occidental en la que la màgia, els encants i els mites han desaparegut. Sota l'aparició d'una etapa decadent en la que es perd el sentit, no només s'enforteixen els riscos i perills de tot el sistema en general, sinó que a més a més es debiliten els vincles emocionals i amorosos afectant a l'individu i les seves relacions.

Des de la sociologia, alguns dels teòrics més destacats, com l'anglès Giddens, han estudiat les *Conseqüències perverses de la modernitat* (1996) i ha afirmat que la reproducció del sentit que caracteritzava les societats modernes, ara ja no és possible; el sentit que defineix al sistema social, cultural, etc. de l'actualitat és més dèbil, més fragmentat i ja ve donat.

El desencantament del món va aparèixer quan allò racional amb utilitat científica es trenca. La ruptura d'aquesta unitat, tal i com ens mostra Max Weber (1998) no només destrueix les utopies, creences o fins i tot, ideologies, sinó que a més, els valors, els desitjos i la felicitat dels individus desapareixen. Les persones rebutgen tot allò que venia donat per tradicions anteriors i persegueixen les seves pròpies necessitats. Tot això genera que el món racional desaparegui i els elements més importants que assenyalava Weber, com la felicitat per viure més i millor, quedin ocults.

Per tant, en les societats actuals (Weber, 1998; Giddens, 1996) les relacions de parella entre joves i adolescents perden el propi significat i se'ls nega la possibilitat de viure-les millor i amb més sentit. És en aquesta línia que sorgeix el perill de la societat actual, on es tendeix a buscar la felicitat sense importar el temps ni l'espai; impactant en les relacions, amb més probabilitat de viure enganys i desencants. En paraules de Max Weber (1998);

“(...) El hombre rara vez se conforma con el hecho de poseer su felicidad. Necesita además tener derecho a ella. Quiere convencerse de que la merece; sobre todo, en comparación con otros (...). La felicidad quiere ser legítima.

Si bajo esa expresión genérica de felicidad comprenden todos los bienes del honor, el poder, la propiedad y el placer, la fórmula más general de ese servicio de legitimación (...) es fácilmente comprensible, aunque con frecuencia no se preste suficiente atención a sus efectos (...).”

2.4.4 Aproximació al context actual de les relacions de parella

El següent apartat es centra principalment en l'Acció Comunicativa com a instrument clau que permet recuperar el sentit de les relacions i tornar a reencantar-les.

Si bé per Berger i Luckmann la crisi del sentit precedida de les societats modernes i de la seva pluralitat havia debilitat el sistema de valors existent, i Weber feia servir aquesta idea per presentar-nos el desencantament que estava patint el món en general, Habermas ens dóna una altra possibilitat que permet reencantar el món de nou amb somnis i il·lusions mitjançant la comunicació. Per tant, a través de la comunicació i el diàleg és possible recuperar el sentit.

Paper del diàleg i la comunicació

Com reestablim aquest sentit després de veure que la persona que suposadament més t'estima, t'enganya? La capacitat de dialogar i arribar a un enteniment no ens assegura l'èxit només en les relacions de parella, també assegura l'èxit d'unes millors societats. Em refereixo que a través del llenguatge i l'acció, la transformació és possible en tots els contextos; el concepte d'acció comunicativa que va desenvolupar Jürgen Habermas és clau per assegurar relacions més justes i igualitàries, més solidàries i lliures; la clau que realment dóna a la vida el sentit més profund i revolucionari.

Gràcies a algunes de les aportacions teòriques a la sociologia, també he pogut observar com la crisi del sentit i el desencantament amb el món sovint ens ha portat a viure relacions basades en l'aspecte més negatiu. No obstant, alguns dels teòrics socials més rellevants, mostren algunes de les claus que ens permeten transformar les nostres relacions des de l'aspecte més profund de les nostres vides a través de la comunicació, el diàleg i la democràcia deliberativa (Elster, 2001).

En base a això, es mostra a continuació com a través de noves formes de decisió es poden millorar les relacions humanes.

Per això, es presenten el diàleg, la comunicació i el procés de la democràcia deliberativa que va plantejar Jon Elster (2001) com elements que poden contribuir a millorar les relacions de parella i restablir el sentit de les relacions; així com altres aportacions rellevants d'altres teòrics socials.

El sociòleg Zygmunt Bauman (2003), un dels referents en l'estudi de les classes socials, la modernitat i la posmodernitat, el moviment de la globalització i la nova pobresa, ha incorporat el concepte de l'amor en la societat actual com un amor líquid en el que els límits i les fronteres no només es dissolen, sinó que es individual a cada parella. Cada relació, per tant, acorda les seves normes i comportaments en base als seus interessos individuals. En un context en el que els límits i les fronteres es traspassen, fins i tot d'aquella persona en la que més es confia, no només es desencanta la persona enganyada (Weber, 1998), sinó que perd el sentit d'una vida destroçada a tots els nivells. Alguns d'aquests teòrics que hem presentat, fins i tot, afirmen que, a més de la ruptura de la comunicació o de la confiança, com elements essencials en una relació de parella, també es dona una pèrdua dels ideals (Beck, 1998; Weber, 1998).

La persona que és enganyada pot perdre el sentit dels ideals i els pot reencantar amb dogmes que justifiquen les seves accions. Per què, fins i tot, els polítics sovint canvien la seva forma ètica d'actuar i es reencanten amb aquelles persones que participen dels mateixos dogmes? Aquí existeix una conseqüència important, i és que l'impacte d'aquesta realitat no només implica que les persones acorden les seves pròpies normes i comportaments, sinó que aquest impacte comporta el risc que es trenqui el monopoli de la racionalitat (Beck, 1998:42) i els interessos personals d'aquelles persones implicades en l'engany; estiguin obligats a les causes i els efectes (de l'engany). En termes de Bauman (2012), l'amor líquid de la societat actual debilita els vincles més forts de les persones posant en perill els aspectes claus que donen el sentit de les nostres relacions.

De quina manera s'han de definir els perills per no acceptar-los? Quina és la franja que delimita la zona de seguretat de la que no és, en les relacions?

Per exemple, entre les noies existeix un altre perill. Quan una noia és víctima d'un engany no sempre el grup d'iguals o la societat en general, ofereix suport i comunicació. Les primeres percepcions quan una noia és enganyada pot ser que: “no li haurà donat tot allò que necessitava i ho ha anat a buscar fora” o bé, “alguna cosa haurà passat perquè ho faci...”

Aquestes percepcions que van acompanyades de la majoria de les situacions de la vida quotidiana, són les més habituals. Burns (1999) afirma que quan aquests discursos se socialitzen i es produeix una lluita de poder entre dones, es fomenta encara més la competència entre els homes.

Tal i com afirma l'autora, aquests discursos s'han de rebutjar per evitar la lluita de poder entre les dones, i per a què gràcies a la comunicació i el diàleg, es puguin prendre altres decisions.

Per altra banda, Bauman intenta donar resposta en la mesura que joves i adolescents estableixen la seva pròpia zona de confort i seguretat a través del diàleg en les xarxes socials. Segons el sociòleg, gran part de joves i adolescents de la societat actual estableixen el diàleg a través de xarxes socials que els permet evitar conflictes en persona i evitar la sensació de soledat. En termes de Bauman, les relacions es converteixen en llocs on la vigilància és voluntària i auto infligida.

Sobre les bases conceptuals d'una relació de parella existeixen alguns elements que permeten millorar l'èxit de les relacions. En aquest sentit, destaquem el diàleg com una nova forma de pactar les relacions i assegurar les bases de la relació, i més concretament, el procés de democràcia deliberativa que argumenta Jon Elster (2001).

El marc conceptual que ens planteja Elster amb el concepte de democràcia deliberativa ens demostra una perspectiva molt realista sobre allò que les persones podem assolir mitjançant decisions consensuades. La democràcia deliberativa que argumentava Elster (2001) ens ajuda a entendre millor la manera en què es pacten, es dialoguen i s'assenten les relacions. Utilitzar aquest concepte en la presa de decisions inclou la participació dels dos membres de la parella, la qual cosa significa que aquestes decisions estan basades en el principi de deliberació que implica l'argumentació per part dels dos membres.

La deliberació, en certa manera, obliga a prendre decisions en base als interessos que tenen les dues persones, de manera que la parella ha d'arribar a un acord i consensuar des de la igualtat, els interessos de cadascun.

Per tant, el que ens planteja Elster amb la democràcia deliberativa (2001) ens pot ajudar a evitar possibles situacions d'engany a partir de la discussió, la negociació i el vot sobre allò que les dues persones volen per viure la seva relació. Discutir i negociar les decisions pot ajudar a assegurar més èxit en les relacions de parella.

De fet, aquestes aportacions ens permeten afirmar que a través del diàleg i de posar en comú les reflexions, és possible una millor comprensió de les problemàtiques diàries, i també obre un espai de conscienciació que pot ajudar a canviar o rebutjar determinades situacions, sobretot aquelles en les que hi ha més opressió (Anthias, 2002).

Pèrdua dels ideals de l'amor

Les noves formes de viure l'amor han canviat. La concepció del Romanticisme com a moviment històric del segle XVIII ha suposat una ruptura en els ideals de les relacions actuals; l'amor romàntic i revolucionari en relació a la igualtat que suposava ja no entra en gran part dels ideals que busquen joves i adolescents en les seves relacions; ja no entenen l'amor com un element d'igualtat de sentiments, de passió... avui, l'amor es tendeix a associar al sofriment que causa la persona que t'estima i et traeix.

Però el problema d'aquesta pèrdua dels ideals de l'amor no és que el concepte de romanticisme hagi canviat; sinó la socialització que han incorporat joves i adolescents sobre els models dominants que resulten més atractius.

Els ideals de l'amor en les relacions de parella entre joves i adolescents ha quedat distorsionats, fins al punt, que gran part els rebutja. De la mateixa manera, Bauman (2012) també ens proposa que el compromís en les relacions s'ha perdut, augmentant el risc que l'altra persona pugui trencar l'acord de la relació en qualsevol moment. Segons el sociòleg, més que augmentar la inseguretat, les relacions s'han allunyat del sentit més profund; difícilment pots confiar en la relació i difícilment es mantenen a llarg termini, perquè ja no signifiquen res.

Per tot això, la pèrdua dels ideals de l'amor, de la voluntat i el compromís per a què una relació funcioni i sigui el motor que funcioni per a millorar cada dia ja no genera plaer, sinó decepcions i augmenta la incertesa de les presents i futures relacions de parella (Bauman, 2012). Per això, és important mostrar elements que permeten lluitar i donar sentit a les relacions.

**CONSEQÜÈNCIES
DE L'ENGANY
A NIVELL FÍSIC I
PERSONAL**

3. Conseqüències de l'engany a nivell físic i personal

Al llarg dels anteriors capítols s'ha anat afirmant com l'engany en les relacions de parella és una problemàtica que genera conseqüències devastadores per la vida de molts i moltes joves i adolescents, tant a nivell físic com a nivell personal.

En canvi, el següent apartat pretén mostrar en base a les investigacions científiques més rellevants, tot allò que l'engany comporta amb la finalitat de donar més eines als i les joves i adolescents per ser capaços d'escollir millor a la persona amb la que volen compartir els seus somnis.

3.1 Estrès, ansietat i depressió

Tal i com s'afirmava al principi d'aquesta tesi doctoral, alguns estudis com el que van dur a terme Kachadourian et al., (2015) assenyalen com l'engany en la parella comporta greus problemes de salut, entre els quals, destaquen episodis continus d'estrès i ansietat per part dels que han enganyat. Altres estudis com el de Canto, Garcia-Leiva, Perles, Fabiola, et al. (2009) revelen que les noies experimenten nivells emocionals d'estrès molt superiors quan han estat enganyades a nivell emocional; mentre que ells experimenten més estrès quan l'engany ha estat sexual.

Segons Dean (2011), a més del patiment que pot comportar un engany, el fet de pensar en 'com era i en què s'ha convertit' la relació, pot augmentar encara més el sentiment de tristesa.

Les investigacions que s'han cercat en la literatura científica, indiquen que algunes relacions de parella entre joves i adolescents poden generar importants símptomes depressius (Davila, 2008; Davila et al., 2004) especialment entre les noies (Starr et al., 2012). De fet, la gran majoria de persones que es veuen afectades per un engany desenvolupen símptomes depressius i algunes no saben rebutjar aquests símptomes per determinades raons, motiu pel qual poden entrar en risc de depressió, que alimenta la seva toxicitat en moltes de les seves interaccions amoroses, d'amistat, etc. (Stewart & Harkness, 2015).

Alguns autors com Vujeva & Furman (2011) no especifiquen l'engany com un dels principals motius pels quals es poden patir símptomes depressius, però en canvi sí que assenyalen que els conflictes en la parella en general poden provocar efectes de depressió.

En concret, els resultats de la investigació posen de manifest com els símptomes depressius a partir dels 15 anys poden reproduir-se i augmentar en etapes posteriors i poden afectar a la qualitat de futures relacions.

Altres estudis, en canvi, associen símptomes de depressió amb l'engany sexual o la falta d'exclusivitat, tal i com argumenten Cano i O'Leary (2000).

No obstant això, moltes persones que viuen una relació amb engany cauen en un bucle plens d'inseguretats, de pors... La vida quotidiana es converteix en un autoqüestionament d'interrogants en el que ni ells ni elles mateixes troben la millor resposta: "Sóc feliç amb la meva parella?" "És aquesta la relació que sempre he volgut?" "Realment, tinc tot el que una relació necessita per estar satisfet/a?" Aquestes preguntes, i moltes altres condueixen a respostes que poden ser les que emocionalment sentim o bé aquelles que èticament pensem.

Algunes recerques demostren que la possibilitat de viure amb una consciència tranquil·la pot evitar patir conseqüències a nivell físic i personal i a més, ajuda a un major èxit en les relacions (Hill, Nickel & Roberts, 2014). Els efectes de viure una vida sense símptomes depressius, d'estrès, angoixa, etc. dóna beneficis al funcionament de les relacions, que alhora condueixen a una millor salut en tots els sentits.

Tots i totes les joves i adolescents han de tenir la capacitat de comprendre les seves relacions i saber escollir. Alguns estudis, com per exemple el que van realitzar Szwedó, Chango & Allen (2015), demostren que per comprendre les relacions i evitar efectes depressius en les relacions, tant en l'adolescència com en etapes posteriors, és molt important els vincles d'amistat. Els resultats conclouen afirmant com és possible evitar i protegir-se d'aquests símptomes a través d'amistats positives.

Seguint en aquesta línia, altres científiques demostren que la qualitat de les amistats tenen un efecte positiu en el desenvolupament psicosocial dels i les joves i adolescents.

Així ho evidencien La Greca & Harrison (2005) quan els i les participants de la seva investigació afirmen que les seves millors amistats han estat el factor principal per protegir-se dels símptomes depressius i d'ansietat ocasionats per decepcions en les seves relacions. Els resultats conclouen afirmant que en funció del tipus d'amistat, aquesta contribueix a viure uns sentiments o uns altres.

3.2 Angoixa

Des de la sociologia existeixen poques investigacions científiques que hagin estudiat aquesta temàtica, de fet, pocs estudis sociològics han vinculat l'engany amb les seves conseqüències. Aquells que sí ho han fet, demostren que l'engany està estretament vinculat a efectes com l'angoixa (Hall & Fincham, 2009), i en termes generals, evidencien que les persones que han participat d'un engany, mostren també angoixa personal sobretot quan la relació que mantenien era una relació consolidada de llarg termini (Hall & Fincham, 2009). També evidencien que els nivells d'angoixa personal apareixen en moments posteriors a l'engany i que amb anterioritat no preveuen els efectes personals que patiran després, per això conclouen subratllant la importància de noves investigacions (Hall & Fincham, 2009).

3.3 Victimització

Per altra banda, la victimització i la invisibilitat de la que participen alguns individus pot generar també una gelosia en l'altre que els pot acabar derivant en una obsessió compulsiva (Gangdev, 1997). Si es suposa que la persona que més ens estima ens fa veure un problema com una solució... com sabrem distingir el perill i la seguretat? Si una situació de risc es descriu a la inversa; la consciència i la culpabilitat també s'hauran invertit?

La investigació realitzada per Haynie et al., (2013) explora tot això, i demostra que els símptomes depressius i l'ús de substàncies estupefaents, com per exemple, la marihuana s'acostuma a identificar en algunes persones que pateixen altres formes de violència. En aquest cas, els resultats van identificar que el 35% dels i les participants havien patit violència física i verbal.

En la mateixa línia, l'estudi d'Exner-Cortens, Eckenrode & Rothman (2013) assenyala que el procés de victimització en les noies pot derivar en símptomes depressius, intents de suïcidi i consum d'alcohol.

Mentre que en els nois, el procés de victimització els hi pot comportar l'aïllament del seu grup d'iguals, el consum de marihuana i també en algun cas, intents de suïcidi.

L'estudi conclou afirmant la importància que poden tenir aquestes conseqüències durant l'adolescència i la joventut, així com en etapes posteriors.

3.4 Insomni

Arribats a aquest punt ens podem preguntar per què encara la ciència no ha investigat per donar millor resposta a una temàtica que és latent a la vida de tantes persones. En base a les evidències d'aquestes investigacions podem afirmar que l'engany en les relacions pot tenir efectes negatius per la vida de les persones. Quan descobreixes que la persona amb la que comparteixes il·lusions i somnis, amor i passió t'enganya; quan descobreixes que el teu millor amic o amiga sabia que estaves sent enganyat o enganyada i no t'havien dit res, tendeixes a perdre la confiança amb el món i deixar de creure, de lluitar i et transformes; pots arribar a considerar que no té sentit lluitar en un món ple d'incongruències en el que, lluny d'assolir igualtat i solidaritat, l'engany es normalitza i s'assumeix com un fet quotidià que et pot passar o no. Quan passa tot això, no només perden la llum que il·luminava les seves vides, sinó que les nits i els dies són molt pitjors; són eternament pitjors. I així ho han demostrat algunes investigacions científiques sobre la relació entre la qualitat de la son i la qualitat de la relació.

Talero-Gutierrez et al., (2017) estudien com la son durant l'adolescència està influenciada pels estats d'ànims i per les emocions que es desencadenen quan es manté una relació de parella. Els autors van descobrir que una major satisfacció en la relació implica una major qualitat de la son. Dels resultats d'aquesta investigació és important destacar com els i les joves participants que en aquell moment no estaven en una relació, van afirmar tenir una son més prolongada durant la nit.

Baglioni et al., (2010) afirmen que existeix una relació entre la mala qualitat de la son i les emocions. Els resultats d'aquesta investigació ens revelen que existeix una relació entre l'insomni, la depressió i l'ansietat; per això subratllen la importància de futures investigacions sobre les emocions en relació a l'insomni.

De la mateixa manera, altres estudis científics recents com el de Gruber & Cassoff (2014) han demostrat com la qualitat de la son afecta a l'estat d'ànim de les persones.

Els resultats d'aquest estudi també ens dona informació molt rellevant quan afirma que el paper de la son afecta al correcte funcionament de les nostres emocions així com la capacitat de regular-les.

Des de la perspectiva neurològica, es considera que l'escorça prefrontal i l'amígdala del cervell depenen del sistema homeostàtic; per tant, les connexions entre aquestes xarxes del cervell seran més grans i positives i afavoriran la qualitat de la son. Pel contrari, una desconexió d'aquestes xarxes o un funcionament incorrecte, alterarà la capacitat impulsiva i la regulació emocional (Gruber & Cassoff, 2014). L'estudi conclou afirmant que els efectes cognitius del sistema homeostàtic regulen els nostres nivells d'ànim, emocions, etc.

Per tant, aquestes evidències ens permeten mostrar que com major sigui la qualitat del nostre benestar físic i personal, major serà la qualitat de la nostra son durant les nits.

La investigació de Ryff et al., (2001) estudia com moltes persones vinculen la seva qualitat de la son amb la qualitat de les seves relacions (de parella i socials en general). Els resultats demostren que moltes d'aquestes persones (tant nois com noies a partir de 25 anys) experimenten emocions més positives i un millor benestar amb relacions (de parella i socials en general) més positives. Pel contrari, aquelles persones que identifiquen emocions més negatives, mostren pitjors condicions de salut (física i emocional). Les conclusions revelen que aquests efectes poden tenir una important implicació negativa en etapes posteriors (adultes).

D'aquesta manera, es pot apreciar com algunes investigacions científiques han evidenciat el lligam que existeix entre la salut i el benestar, sobretot quan ens estem referint a joves i adolescents que viuen relacions tòxiques precedides, la majoria d'elles per enganys, violència i altres formes d'agressió. Allò que per una banda normalitza la societat com un fet més de la nostra quotidianitat, per l'altra comporta conseqüències negatives per l'estat físic i personal.

Kachadourian et al., (2015) indiquen que els enganys per part d'un dels membres de la relació, fomenta un estat de salut mental que requereix suport social, ja que de manera individual, les persones no són capaces d'afrontar aquest estrès.

Dels 571 individus que van participar en aquesta recerca, el 22.2% van indicar que havien enganyat a les seves parelles, i el 37.8% restant van afirmar que estaven preocupats/es d'estar sent enganyats/des per les seves parelles.

Els resultats mostren que les persones que havien estat enganyades patien elevats símptomes depressius i posttraumàtics. Els autors conclouen afirmant que l'engany pot tenir un impacte negatiu molt important per a la salut mental de les persones i per aquest motiu, destaquen la necessitat de futures investigacions.

Fins aquí s'han exposat algunes de les principals conseqüències que l'engany provoca, però existeixen d'altres, que de la mateixa manera també es somatitzen i poden generar conseqüències a nivell físic. Ens estem referint, per exemple, al cas de noies que deixen de tenir la menstruació perquè tenen una gran pèrdua de pes corporal. Es tracta d'un efecte a nivell físic que també s'allunya del focus de les investigacions científiques però té la mateixa rellevància que els efectes exposats i els que seguim mostrant a continuació.

3.5 VIH

Fins al moment s'ha exposat que l'engany en les relacions de parella és una problemàtica que s'ha normalitzat i que comporta importants conseqüències entre aquelles persones que han estat víctimes de l'engany, però també entre aquelles que l'han comès, existint algunes diferències de gènere en alguns casos. Però, quins són els comportaments que fomenten aquestes conseqüències? A quins perills i riscos condueixen a nivell físic?

Segons un estudi realitzat a nivell mundial, especifica que actualment al voltant de 38.6 milions de persones són afectades pel VIH; de les quals, el 10.3 milions són joves i adolescents que s'inclouen en una franja d'edat entre els 15 i els 24 anys. En relació a les xifres estadístiques actuals de les persones afectades per aquest virus de immunoficiència humana (VIH), es registra un 42% d'afectats (Mesa, Domínguez & De la Torre, 2014).

Segons l'estudi de Zunner et al., (2015), moltes d'aquestes taxes que registren un percentatge elevat d'infecció per VIH, pertanyen a dones que a més d'ésser infectades desenvolupen ansietat, símptomes de depressió, estrès traumàtic i pensaments de suïcidi. Segons els resultats de l'estudi, algunes persones que patien VIH era degut a engany per la seva parella; a més a més, patien violència física, emocional i sexual.

Existeix una part de la població jove i adolescent que a més de no ser conscient dels riscos que comporta mantenir relacions sexuals, estan enganyant a les seves parelles.

De manera que els riscos de ser infectats per infermetats de transmissió sexual no només els posa en risc a ells i a elles mateixes, sinó que a més a més, estan posant en perill conscient a l'altra persona. Per això, moltes de les persones que descobreixen que són infectades els resulta pràcticament impossible creure que el motiu de la seva infecció és degut a un engany per part de la seva parella.

Els resultats del programa UNAIDS, Joint United Nations Programme on HIV/AIDS (2010) demostren que existeix una relació entre la violència de gènere i la desigualtat de gènere amb el VIH entre les dones (UNAIDS, 2010). Autors com Jewkes et al., (2010) han suggerit que aquesta desigualtat i violència de gènere limiten la capacitat de decidir a les dones amb qui i quan volen mantenir relacions sexuals. De la mateixa manera, Dunkle et al., (2004) suggereixen que els homes que exerceixen violència poden ser més propensos a contraure el VIH, fins i tot, alguns estudis afirmen que aquesta realitat es correspon en certa mesura amb un model de masculinitat que emfatitza la dominació i el control sobre les dones en les relacions sexuals (Wood & Jewkes, 2001; Bourgois, 1996). De fet, a la revisió de la literatura científica s'han trobat alguns estudis com el de Wood & Jewkes (2001) i Jewkes & Morrell (2010), que afirmen com aquest model de masculinitat dóna més importància al fet de mantenir múltiples parelles sexuals sense tenir en compte el risc que això pot generar. Els resultats d'aquestes investigacions també demostren que la major part dels homes que responen a aquest model de masculinitat no acostumen a utilitzar preservatiu, i consideren que el seu èxit i el seu control sobre les seves relacions sexuals són suficients. La recerca conclou afirmant que aquesta realitat identificada és una altra forma de violència contra les dones.

El risc de ser infectat de VIH degut a un engany en la relació de parella és una realitat. Townsend et al., (2011) afirmen que molts individus mantenen relacions sexuals amb varies persones sense protecció sexual i a més, demostren com molts dels i les participants ho justifiquen per estar sotmesos als efectes de l'alcohol.

El 41% dels participants (homes) van afirmar que havien estat infectats i havien infectat de VIH per mantenir relacions sexuals sota els efectes de l'alcohol i no haver utilitzat el preservatiu. Per altra banda, els resultats demostren que entre les persones enganyades, a més de patir VIH, també s'associaven alguns episodis de violència física.

En aquesta mateixa línia, els resultats de la recerca realitzada per Lary et al., (2004) demostren com alguns joves participants exerceixen certes formes de violència amb la seva parella, no només amb enganys sinó també amb sexe forçat quan elles se resisteixen. Per altra banda, els resultats també demostren que existeix una relació entre el VIH, sexe forçat i situacions d'engany. Molt rellevants són les conclusions que presenta aquesta investigació quan afirma que les intervencions de prevenció de VIH no acostumen a tenir en compte l'engany com un possible factor.

Així doncs, les investigacions de la literatura científica ens mostren una forta correlació entre la infecció del VIH i la possibilitat de patir un engany en les relacions. És una realitat molt perillosa que s'identifica entre moltes parelles heterosexuales, de fet, alguns autors ja han afirmat que existeix una veritable cultura de l'engany (Ackermann & de Klerk, 2002), una realitat que a més de no incloure l'ús del preservatiu com una pràctica segura, col·loca a moltes persones en un risc elevat de contraure el VIH (Ackermann & de Klerk, 2002).

La gran majoria de les investigacions científiques realitzades des de les diverses àrees de coneixement, mostren les dades estadístiques sobre el percentatge de la població jove i adolescent afectada per aquesta infermetat; en canvi, encara són poques les investigacions que vinculen el risc de patir el VIH i l'engany en les relacions de parella (Guerriero, Ayres & Hearst, 2002). Les que sí ho han fet, demostren que part dels joves no es consideren vulnerables al VIH ni a qualsevol altra malaltia de transmissió sexual. Consideren que són forts i immunes a les malalties i que el fet d'utilitzar o no el preservatiu correspon només a les noies (Guerriero, Ayres & Hearst, 2002).

En aquest sentit, un estudi científic més recent, desenvolupat per Parker et al., (2014) va examinar l'acceptabilitat de l'engany en la probabilitat de contraure el SIDA, i a través de les entrevistes en profunditat que els autors van realitzar als i les participants, van trobar com aquests i aquestes perceben l'engany com un fet omnipresent en els seus contextos socials, i per tant, el risc de contraure aquesta infermetat era molt elevat.

Els resultats obtinguts també asseguren que el fet de mantenir relacions sexuals no segures, és a dir, sense protecció amb diferents persones pot tenir més incidència a l'hora de ser infectat.

L'estudi conclou evidenciant la necessitat de profunditzar en la vinculació que existeix entre engany i VIH, així com en la necessitat d'incorporar més estratègies entre el col·lectiu de joves i adolescents.

Per tant, gràcies a les evidències que ens mostren les investigacions podem afirmar que existeix una elevada prevalença de VIH. Tot i el gran ventall de possibilitats que existeixen sobre mètodes anticonceptius, molts i moltes joves a més d'enganyar a les seves parelles no utilitzen mètodes de protecció sexual.

Sikström et al., (1996) van realitzar un estudi multifactorial amb una mostra de 1000 dones per estudiar les variables que més influeixen les infermetats de transmissió sexual. Els resultats obtinguts van demostrar que una de les infermetats més comunes entre les dones era el virus del papil·loma humà, i van descobrir que els factors més significatius entre les dones eren les relacions sexuals puntuals en moments esporàdics, com per exemple en viatges, sense utilitzar el preservatiu. Els autors també assenyalen l'abús sexual com un dels factors significatius, i afirmen que la majoria d'aquestes variables són previsible, és a dir, es poden prevenir d'epidèmies de transmissió sexual.

La darrera investigació que aquí es presenta, duta a terme per Brady et al., (2009) va demostrar amb un total de 650 persones des dels 16 fins als 22 anys, que la majoria de joves i adolescents no acostumen a usar el preservatiu amb la seva parella. En canvi, els resultats de la investigació ens mostren que els i les joves únicament feien ús del preservatiu quan enganyaven.

En general, les investigacions científiques que hem presentat ens indiquen que l'engany no només desemboca en símptomes depressius, etapes d'ansietat, estrés, insomni, etc. sinó que a més, aquest comportament pot conduir a determinades conseqüències físiques, com per exemple la probabilitat de contraure malalties sexuals. Fins i tot en alguns casos, les conseqüències de l'engany poden derivar al suïcidi com una possible sortida de l'engany, tal i com es presenta a continuació.

Així doncs, totes aquestes investigacions ens donen una informació molt rellevant perquè tota la societat pugui disposar d'evidències que mostrin les conseqüències que l'engany pot generar tant a nivell físic com personal.

3.6 Suïcidi

Fins ara s'han presentat algunes de les conseqüències que l'engany genera a nivell físic i personal. Entre aquestes conseqüències i en base a la revisió de la literatura científica, hem pogut observar que els efectes més rellevants que pot produir l'engany són l'ansietat, l'estrès, l'angoixa i l'insomni.

També s'han identificat algunes infermetats de transmissió sexual, entre les més comunes, el VIH. A més, en alguns casos s'han identificat efectes adversos en relació al consum d'alcohol i d'altres substàncies i és en alguns d'aquests casos on pot aparèixer el suïcidi.

Maimon & Kuhl (2008) van revelar en un estudi publicat per la revista científica *American Sociological Review*, que la taxa de suïcidi s'ha anat incrementant considerablement durant els darrers 50 anys, sobretot entre nens i nenes de 10 anys i joves de 24 anys. Aquest estudi a més, afirma per una banda que, durant els últims anys, les recerques científiques no han estudiat l'augment en les taxes de suïcidi, i per una altra, afirmen que existeix una relació entre l'augment en els intents de suïcidi i certs nivells de depressió (Maimon & Kuhl, 2008).

Tot i que aquesta és una de les principals causes de mort en tot el món, escassament s'han estudiat els motius que porten a fer-ho. Així ho afirma la investigació de Nock et al., (2013).

L'estudi de Stephens (1985) mostra que entre les persones que desenvolupen conductes suïcides, acostumen a identificar-se les noies que veuen impossible la superació d'un engany. Segons l'autor, el suïcidi com a possible sortida és degut al sentiment desolador tan gran que senten quan han estat enganyades.

En base a les investigacions ja presentades, sabem que l'engany afecta tant a la persona que enganya com a la persona que ha estat enganyada; les causes del qual poden ser diverses, però sí que podem mirar de cara i no negar el que ens mostren les evidències.

I el que ens mostren és que l'engany causa la pèrdua de vida en moltes persones joves i adolescents que han estat enganyades.

Durant cada etapa de la història, l'engany ha estat present entre nosaltres com una forma més de conflicte en les relacions de parella; així també ho ha estat el suïcidi.

Ara bé, durant cadascuna de les respectives etapes de la història mai s'havien vinculat les dues problemàtiques. Aleshores, per què les persones han enganyat durant part de les seves existències i no s'han estudiat les seves conseqüències? Per què no s'ha valorat encara l'engany com una possible causa de suïcidi? I per últim, per què no s'ha contemplat molt abans, per prevenir que moltes d'aquestes persones enganyades decideixin acabar amb les seves vides?

Aquestes qüestions han de fer-se visibles per les ciències socials i humanitats amb la finalitat de poder contribuir a donar millor resposta i beneficiar les vides de tantes persones.

Per comprendre les experiències de vida de les persones que se suïciden, Osafo et al., (2015) es van en adolescents entre 10 i 19 anys, ja que els autors consideren que durant aquesta etapa, els canvis cognitius, socials, emocionals, etc. poden tenir més repercussions. L'anàlisi dels resultats obtinguts demostren com els comportaments suïcides venen per diversos motius, com la desesperança, el bullying i també per enganys per part de la parella. Els resultats conclouen afirmant que les persones que van participar de la recerca havien quedat traumatitzades per aquest tipus d'experiències, i que l'única manera de poder fer front a aquesta situació fou gràcies al recolzament social.

Davant d'aquesta realitat, algunes evidències científiques ja apunten la necessitat de reconèixer que el suïcidi és un problema per la salut que ha augmentat considerablement en els darrers anys (Cash & Bridge, 2009).

Diversos estudis confirmen que existeix un vincle entre la depressió i el suïcidi en l'adolescència. Entre aquests estudis, alguns assenyalen fins a un 60% de víctimes de suïcidi durant aquesta etapa (Brent et al., 1999; Shaffer et al., 1996; Shafii et al., 1988), mentre que d'altres assenyalen que poden tenir un intent de suïcidi en algun moment de l'adolescència o la joventut (Kovacs, Goldston & Gatsonis, 1993).

També s'han identificat que els trastorns emocionals per abusos de substàncies (alcohol i altres drogues) contribueixen al risc del suïcidi, especialment entre nois adolescents amb indicis de depressió (Brent et al., 1999; Shaffer et al., 1996 & Shafii et al., 1988).

La societat, sota les condicions de vida que es presenten, ha d'enfrontar-les i no negar-les; ha de ser coherent amb la realitat, i analitzar que molts i moltes joves i adolescents decideixen trencar amb els seus somnis i il·lusions perquè han estat enganyats i enganyades. Es tracta d'una realitat que ens han mostrat algunes investigacions científiques. La depressió, la desolació, la pèrdua de millors aspiracions, es perden i no es recuperen. Així ho han afirmat dos estudis publicats a la revista científica *American Journal of Psychiatry* quan evidencien que els joves amb més depressió constitueixen d'una variable que pot predir el suïcidi (Brent, 2011; Wilkinson et al., 2011).

Algunes recerques de la literatura han examinat alguns factors com a possibles causes del suïcidi entre joves i adolescents, entre els quals han identificat alts nivells de depressió (Wilkinson et al., 2011).

Altres en canvi, mostren la importància del suïcidi entre joves i adolescents i expliquen, com molts d'aquests casos estaven vinculats a joves que havien consumit alcohol i altres drogues (Meel, 2004).

En la mateixa línia, Kisch, Leino & Silverman (2005) van realitzar un estudi publicat per la *National College Health Assessment Survey (NCHA)* en el qual analitzaven algunes de les causes que portaven al suïcidi. Els autors van identificar amb un total de 16.000 estudiants universitaris, que l'estat d'ànim estava estretament vinculat al suïcidi. Els resultats obtinguts van permetre observar que el 9.5% dels i les participants havien intentat suïcidar-se com a conseqüència del seu estat d'ànim depressiu. L'estudi conclou afirmant que estats d'ànims depressius i relacions problemàtiques poden derivar en comportaments suïcides (Kisch, Leino & Silverman, 2005).

En termes generals, les relacions de parella s'han individualitzat; les decisions que es prenen queden obertes a situacions en les que cadascú lliurement o no ha de decidir; les persones han de decidir com actuar, què volen mantenir a les seves vides i què volen deixar en el camí. Però no sempre s'escull la millor decisió; molts i moltes joves decideixen no continuar amb un camí ple d'esperances i somnis perquè ja els han perdut. D'aquesta manera ho revela un estudi científic de l'*American Psychological Association*, quan afirma que les persones poden ser més felices quan senten emocions que desitgen perquè senten plaer i eviten el dolor (Tamir et al., 2017).

Aquest estudi, entre d'altres, se centra en la relació que existeix entre la felicitat i les emocions que escollim sentir, i afirma que totes les emocions poden ser positives o negatives en tots els contextos; únicament depèn de quines emocions volem escollir per ser més feliços.

A més, els resultats obtinguts a través de les enquestes realitzades als participants posen de relleu la importància de les emocions que desitgen i les que realment senten a les seves vides. Aquests i aquestes participants van valorar la satisfacció personal i els símptomes de depressió com els més freqüents entre el col·lectiu jove.

A través de les enquestes realitzades, van afirmar que aquelles emocions que es desitgen són aquelles que proporcionen una major satisfacció personal i redueixen els símptomes de depressió, relacionats en la major part amb l'amor, la confiança, la passió, etc.

L'estudi conclou afirmant per una banda, que les emocions que les persones desitgen estan lligades als seus valors i normes, i per una altra amb la necessitat d'aprofundir sobre més investigacions científiques que estudiïn aquesta realitat.

Així doncs, en base a les evidències que mostren aquestes investigacions podem observar algunes conseqüències que comporta l'engany tant a nivell físic com emocional entre el col·lectiu de joves i adolescents. Per tant, en base a les aportacions d'aquestes investigacions podem tenir més coneixement i poder preveure algunes d'aquestes conseqüències.

Conclusions del capítol

El punt de partida d'aquesta tesi doctoral és que l'engany en les relacions afectives i sexuals entre joves i adolescents comporta conseqüències negatives per a les seves vides. A partir d'aquí, la recerca que es presenta s'ha proposat aclarir aquesta problemàtica trencant amb la seva invisibilitat i normalització.

Un dels reptes d'aquesta tesi doctoral ha sigut la cerca d'investigacions en la literatura científica que donés resposta a la problemàtica d'estudi plantejada. Tot i que la ciència està generant nou coneixement, encara s'ha d'investigar més aquelles temàtiques que encara no tenen una resposta per part de la ciència.

En aquest sentit, les recerques científiques de les ciències socials i humanitats han d'oferir la millor resposta a les necessitats de la societat; ha d'informar i posar a l'abast de tot el col·lectiu de joves i adolescents, que són els més afectats, les evidències sobre l'engany.

En aquesta línia, el context actual en el que s'emmarquen les investigacions sobre l'engany en les relacions afectives i sexuals posa en qüestió el valor de la ciència, ja que estem vivint un moment on aquesta problemàtica està augmentant considerablement, i per tant, està afectant a la vida de més joves i adolescents. Estem en un moment en el que la investigació ha d'avançar-se i oferir respostes a realitats actuals.

Si bé l'engany és un fet que durant gran part de la història de la humanitat ha estat present en la vida de moltes persones, ara és el moment de confrontar aquest passat i produir noves realitats pel futur.

No obstant això, les escasses recerques que s'han trobat en la literatura científica per dur a terme l'estat de la qüestió, han permès assumir el caràcter científic que requereix una recerca i s'ha indagat sobre les implicacions que comporta l'engany des de la perspectiva del benestar físic i personal, assumint altres elements que també influeixen i que ja s'han exposat anteriorment.

En conseqüència, la població jove i adolescent així com qualsevol altre col·lectiu de la societat, podrà conèixer des d'una perspectiva empírica, el risc que comporta viure una relació amb engany. Per aquest motiu, si volem progressar, hem d'avançar a passes de gegant. Quan això passi, la ciència no només haurà trencat amb els tabús més trivialitzats de la nostra quotidianitat, sinó que a més a més, haurà assumit una ciència (teòrica i pràctica), conscient i compromesa amb les necessitats que més preocupen a la societat; i per tant, els seus resultats beneficiaran a tota la població.

Així doncs, per assegurar l'èxit i la transformació social en tots els contextos possibles, és necessari, per una banda que la comunitat científica compti d'investigacions prèvies, i per altra, és necessari que aquestes investigacions tinguin impacte social en qualsevol dels contextos en els que aquesta problemàtica es produeixi.

La idea més rellevant no és el buit existent en la literatura científica sobre investigacions que hagin examinat profundament les conseqüències que comporta l'engany, sinó en crear consciència sobre el fet que aquesta problemàtica existeix i no negar-la, o bé

continuar mirant de cara com si res passés; aleshores, la importància es troba, primer en crear consciència, després en indagar i generar coneixement nou al respecte i per últim, en informar a la societat per assegurar les millores necessàries.

D'aquesta manera, el debat actual sobre l'engany en les relacions de parella ha de girar entorn a la necessitat de profunditzar i promoure més investigacions científiques que donin evidències del que comporta. És el moment d'omplir el buit existent i donar la millor resposta; és el moment doncs, que joves i adolescents tinguin accés al beneficis de la recerca científica i per tant, als coneixements que es generen perquè puguin viure relacions lliures d'enganys, millors vides i sàpiguen decidir.

De tal manera que, si no s'omple el buit existent de la literatura científica, joves i adolescents continuaran vivint relacions amb enganys, que tindran greus impactes a nivell físic i personal.

També es pot afirmar que l'engany s'ha normalitzat en tots els contextos fins al punt que ja forma part de la nostra quotidianitat sense arribar a considerar-se una problemàtica per la ciència; ni tampoc pel context educatiu. En aquesta normalització de l'engany, és molt important que joves i adolescents tinguin al seu abast el coneixement que els ofereixi les claus per saber escollir les seves relacions.

D'altra banda, cal destacar que entre els models d'atractiu de joves i adolescents encara existeix una socialització sobre el model de masculinitat dominant; la majoria de joves i adolescents segueixen donant més valor i atractiu als models de masculinitat hegemònica, que més enllà de millorar i aconseguir relacions més justes i transformadores, alimenten relacions basades en comportaments violents, en la dominació, etc. Entre els i les joves i adolescents predomina la idea que mantenint aquest tipus de relacions es dotaran d'atractiu i repercutirà en un major estatus social, quan en realitat les investigacions han mostrat que la realitat és una altra. Això ens indica que, tot i que joves i adolescents han superat certs estructuralismes que han tingut una forta presència en el passat, encara es continuen reproduint en les relacions afectives i sexuals en el context actual, impeding alhora que es pugui avançar. Fruit de la revisió de la bibliografia, podem demostrar que l'existència de l'engany no només afecta a nivell físic, sinó que també ho fa a nivell personal.

Aquesta problemàtica planteja la necessitat de profunditzar en tots els àmbits de la societat, no només respecte a aquelles persones que han estat víctimes o han participat d'un engany, sinó també orientada cap a la necessitat de prevenir-ho en els diferents contextos en els que majoritàriament es mouen aquests col·lectius.

Recordem que el punt de partida d'aquesta tesi doctoral és que l'engany s'ha normalitzat, comportant conseqüències per a la vida de les persones tant a nivell físic com personal.

En base a això, reafirmar que per millorar les relacions de parella és imprescindible partir de la idea que l'amor és social; no ens movem per instints biològics ni químics. L'amor és una construcció social (Gómez, 2004) que ens pot ajudar a aconseguir canviar les nostres relacions.

METODOLOGIA

4. Metodologia

L'augment de l'engany en les relacions de parella entre els col·lectius més joves i adolescents, i la necessitat de trencar amb la seva normalització en qualsevol context de la nostra societat, han estat els elements centrals en el plantejament de la investigació. Aquesta tesi doctoral pretén aportar un profund coneixement sobre les conseqüències que genera l'engany, des de la somatització del mal físic i personal i l'impacte que genera en la vida de les persones més joves i adolescents, a través de relats de vida amb persones que han enganyat i que han estat enganyades.

En el següent capítol presentem la metodologia utilitzada per dur a terme aquesta investigació. En primer lloc, aportarem les preguntes i els objectius d'investigació, i presentem les bases de la metodologia comunicativa, que ha estat la perspectiva adoptada per a aquesta tesi doctoral. Seguidament, es desenvolupen els criteris establerts en l'anàlisi bibliogràfic i documental. Aportem també el disseny del treball de camp realitzat en base a l'anàlisi bibliogràfic i documental, la selecció de la mostra seleccionada, la tècnica i el procés de recollida de la informació. Per últim, presentem l'anàlisi de la informació relacionada amb el procés d'investigació, les limitacions d'estudi i les consideracions ètiques.

4.1 Hipòtesis de la investigació

D'acord a la evidència científica internacional quant a la contribució de la millora i el canvi social a través de l'aplicació d'algun resultat de la investigació aquest projecte es planteja que l'engany en les relacions de parella

- **H1)** Genera somatització
- **H2)** Comporta infeccions de transmissió sexual per l'absència de protecció en les relacions sexuals.
- **H3)** Deriva en un augment de la mortalitat entre els més joves i adolescents quan es percep la impossibilitat de superació.

4.2 Preguntes i objectius de la investigació

La necessitat de visibilitzar l'engany com una problemàtica que dificulta avançar en les relacions de parella entre joves i adolescents, i la importància d'avançar cap a relacions basades en el diàleg, la comunicació i la confiança, així com la llibertat dels i les joves i adolescents, ens ha guiat a plantejar les següents preguntes d'investigació: Com l'engany està afectant a la vida dels i les joves i adolescents? Quin impacte té l'engany a nivell de salut i personal en la persona que enganya i en la persona que és enganyada?

Per donar resposta a aquesta pregunta, serà necessari respondre a altres preguntes: si és necessari determinar la influència de l'amistat i les relacions romàntiques en els processos socials, si l'engany en les relacions de parella estan normalitzats i no es considera una problemàtica per als i les joves adolescents, i finalment, si el sentit que es recrea a través de la comunicació té impacte real en les noves relacions de parella. Així doncs, per donar resposta a aquestes preguntes d'investigació ens plantejem els següents objectius:

Objectiu general
Analitzar des d'una perspectiva sociològica, l'engany com acte que es produeix i les conseqüències que genera, aportant evidències científiques d'aquest impacte.

Amb el propòsit d'assolir aquest objectiu general, en el projecte de tesis que aquí presentem proposem els següents **objectius específics**:

- 1) Recollir el coneixement científic existent sobre l'impacte que genera l'engany en les relacions de parella entre joves i adolescents.
- 2) Aprofundir en la importància de l'engany en les relacions de parella donant veu als i les joves i adolescents que han participat d'un engany, bé sigui de manera indirecta (persona enganyada) bé hagi estat de manera directa (persona que ha enganyat).
- 3) Contribuir en el coneixement sociològic sobre aquest tema i publicar-ho en revistes indexades.
- 4) Analitzar la relació existent entre engany i conseqüències a nivell de salut i personal des de la perspectiva sociològica.

4.3 Metodologia Comunicativa

Aquesta investigació s'ha dut a terme sota la perspectiva de la Metodologia Comunicativa (MC) (Gómez, Puigvert & Flecha, 2011), una metodologia avalada per la comunitat científica internacional i que ja ha demostrat el seu èxit en investigacions europees del màxim nivell científic. Entre d'altres projectes reconeguts, tant a nivell europeu com a nivell internacional que ja han utilitzat aquesta metodologia, es destaca el projecte Integrat del 6è Programa Marc, INCLUD-ED: *Strategies for Inclusion and Social Cohesion in Europe from Education* (2006-2011).

La Metodologia Comunicativa s'utilitza per a l'anàlisi de fenòmens, situacions o interaccions socials incidint en els components que generen exclusió social i els que contribueixen a superar-la (Gómez, Puigvert, Flecha, 2011).

Per tal de donar resposta a les problemàtiques que generen exclusió social, aquesta perspectiva de metodologia apropa la investigació sociològica a les necessitats que demanda la ciutadania, generant les condicions més idònies per crear un espai de diàleg entre investigadors i investigadores i subjectes investigats (Gómez et al., 2006). D'aquesta manera, l'orientació comunicativa trenca amb el supòsit de jerarquia interpretativa per part de l'investigadora, i el significat de la realitat es construeix a partir de contribucions d'ambdues parts -investigadors/es i agents socials protagonistes de la realitat analitzada- (Gómez et al., 2006). En aquest sentit, una de les dimensions més innovadores de la Metodologia Comunicativa ha estat la participació de les persones participants (Gómez, Elboj i Capllonch, 2013). El nostre treball ha inclòs la veu dels i les participants al llarg de tot el procés de la investigació.

Aquesta dimensió, entre d'altres, té els seus precedents en algunes perspectives teòriques com l'acció comunicativa (Habermas, 1987), l'agència humana en l'estructuració social (Giddens, 1995), l'interaccionisme simbòlic de Mead (Mead, 1990), i l'aprenentatge dialògic (Aubert, García & Racionero, 2009), entre d'altres.

En relació a aquestes dimensions, la metodologia comunicativa planteja que la realitat social és, per naturalesa, comunicativa, que la base fonamental d'aquesta realitat social rau en el consens entre les persones, únicament possible si es dóna diàleg i interacció (Gómez et al., 2006).

Per tant, gràcies a aquest diàleg (Habermas, 1987) i interacció (Mead, 1990), les persones no només es consideren agents socials, sinó que es doten de llenguatge i acció que contribueixen a la creació de coneixement. D'aquesta manera, són els propis actors els que construeixen els significats de la realitat social.

La MC parteix de dos elements centrals; exclusors i transformadors. En primer lloc, identifica les dimensions exclusores que existeixen en un context determinat i detecta aquells elements que estan contribuint a aquella dimensió exclusora. En segon lloc, s'estudien les dimensions transformadores, en aquest cas, elements que estan contribuint la seva superació dels obstacles identificats; a la millora de vida de les persones a les que està orientada la investigació.

Aquesta metodologia, que a més de descriure la realitat pretén transformar-la, es basa en set postulats que presentem seguidament: 1) la universalitat del llenguatge i de l'acció; 2) racionalitat comunicativa; 3) les persones com a agents socials transformadors; 4) sentit comú 5) sense jerarquia interpretativa; 6) el mateix nivell epistemològic; 7) coneixement dialògic. En base a aquests set principis, s'ha orientat la nostra investigació.

Seguidament, es presenten les diferents fases realitzades en el procés d'aquesta investigació. Per una banda, s'exposa l'anàlisi bibliogràfic i documental i els criteris duts a terme per a la selecció de les fonts utilitzades. Per altra banda, es fa referència al treball de camp realitzat en base als relats de vida i grup de discussió.

Dins d'aquest apartat, s'especifica el disseny de la mostra estudiada, la descripció de les tècniques qualitatives d'orientació comunicativa així com el procés de recollida de la informació. Tot seguit, s'exposa l'anàlisi de dades i es defineixen les dimensions i les categories construïdes. Finalment, es fa referència a les consideracions ètiques i les limitacions recollides en el desenvolupament de la investigació.

4.4 Anàlisi bibliogràfic i documental

Durant tot el procés d'investigació s'ha realitzat una revisió de la literatura científica que recull les aportacions més rellevants en l'estudi de l'engany i les seves conseqüències a nivell físic i personal.

Pel que fa al marc teòric, s'ha realitzat a partir de contribucions teòriques d'aquells autors i autores més rellevants des de la sociologia i que ens han ajudat a entendre millor l'engany en les relacions de parella entre joves i adolescents.

L'anàlisi documental, dut a terme des d'una perspectiva multidisciplinària, des de la línia sociològica fins a incloure camps com l'educació i la psicologia ha integrat principalment la revisió d'articles científics mitjançant la base de dades de la Universitat de Barcelona. Per dur a terme la cerca d'aquests articles científics, es detallen algunes de les paraules clau utilitzades: *unfaithfulness+relationship*; *unfaithfulness*; *unfaithful+infidelity*; *heterosexual relationship+sexual infection+ infidelity*; *romantic relationship+infidelity+solidarity*, entre d'altres.

Per a tal fet, s'ha posat especial èmfasi en les bases de dades ISI Web of Science ERIC i PubMed. Després d'haver obtinguts els resultats de la cerca, s'ha donat prioritat a aquells articles publicats en revistes indexades de les edicions més recents (des del 2010 fins l'actualitat) del Journal Citation Report - Social Sciences Citation Index (JCR – ISI), seleccionant aquells articles que registraven l'índex d'impacte més elevat. És així que, el marc teòric incorpora articles científics publicats en les revistes de major índex d'impacte i amb el major índex de citacions.

Per últim, és important destacar que durant els últims anys no s'han dut a terme estudis que hagin estudiat les conseqüències que genera un engany entre joves i adolescents incorporant tant l'aspecte físic com personal.

4.5 Disseny del treball de camp

El treball de camp que presenta aquesta investigació ha incorporat la veu de joves i adolescents que han participat directament (han enganyat) o indirectament (han estat enganyats o enganyades) amb la finalitat de conèixer les conseqüències que comporta a les seves vides. Concretament, aquesta tesi doctoral ha analitzat l'engany en el col·lectiu de joves i adolescents entre 16 i 30 anys.

Pel que fa a aquesta tesi doctoral s'ha estudiat un fenomen en concret, l'engany, que ha implicat un total de 13 tècniques qualitatives amb enfocament comunicatiu en el col·lectiu de joves i adolescents. En els apartats que es presenten seguidament, es detallen els criteris de selecció de la mostra, les tècniques de recollida de la informació així com el procés de desenvolupament del treball de camp.

4.5.1 Selecció de la mostra

La selecció de la mostra s'ha escollit amb la finalitat d'obtenir la informació qualitativa més rellevant a través de l'objecte d'estudi. Aquesta mostra ha sigut intencionada, i s'ha realitzat en base a persones, en concret a joves i adolescents entre 16 i 30 anys, que hagin viscut una situació d'engany o bé hagin enganyat en la seva relació de parella. D'aquesta manera, els criteris per a la selecció dels i les joves i adolescents entre 16 i 30 anys ha consistit bàsicament en què hagin viscut un engany o hagin enganyat en les seves relacions. Pel col·lectiu d'adolescents, s'han considerat aquelles persones compreses en la franja dels 16 als 19 anys; mentre que en el col·lectiu dels i les joves, s'han inclòs la franja dels 20 als 30 anys d'edat. No s'ha pretès adquirir informació estadística representativa a tota la població jove i adolescent, sinó profunditzar en la problemàtica de l'engany de les seves relacions de parella heterosexuales. Tot i que els efectes que genera l'engany en les relacions tenen un impacte negatiu en la vida de totes les persones, independentment l'edat i el sexe, la present investigació només s'ha centrat en aquest tipus de col·lectiu i relacions per contribuir a un nou coneixement científic que encara la literatura científica no ha tractat.

4.5.2 Tècniques de recollida de la informació

Les tècniques de recollida de la informació dutes a terme per realitzar el treball de camp han seguit els postulats propis de la Metodologia Comunicativa (Gómez et. al, 2011). A més, per aquesta tesi doctoral s'han adoptat tècniques de recollida de dades qualitatives, ja que la finalitat d'aquesta tesi doctoral no ha estat assolir informació estadística representativa a tota la població jove i adolescent, sinó conèixer millor la realitat d'aquesta problemàtica i visibilitzar les conseqüències que aquesta genera.

D'aquesta manera, a través d'aquesta perspectiva qualitativa contribuïm al coneixement a tenir present en el context actual de l'engany en les relacions de parella tant actuals com de futures generacions en base a la reflexió, el diàleg, l'ètica i la justícia (Pulido et al., 2014). Tal i com es mostra a continuació, el nostre treball empíric s'ha dut a terme a través de 12 relats de vida i 1 grup de discussió comunicatiu, especialment idoni per analitzar una situació incidint amb especial atenció en aquells elements que no generen transformació social així com en aquells que sí contribueixen a la seva superació i prevenció (Gómez et al., 2006).

S'han realitzat un total de 13 tècniques qualitatives d'orientació comunicativa, seleccionades per la seva pertinença a l'hora d'analitzar l'objecte d'estudi.

Tècniques	Número
Relats de vida	12
Grup de Discussió	1

Tenint en compte que es tracta d'una problemàtica molts cops silenciada i amb dificultats per treure-la a la llum, les tècniques de recollida de la informació s'han realitzat en espais escollits pels i les participants. D'aquesta manera, s'obté més confiança i fluïdesa per part de les persones participants; per tant, els contextos en els quals s'han desenvolupat han estat contextos naturals i quotidians d'aquests joves i adolescents.

Gràcies als testimonis d'aquests participants s'ha pogut obtenir informació molts rellevant que ha permès donar resposta als objectius plantejats.

- **Descripció de les tècniques implementades**

Relats de vida

Els relats de vida són una estratègia d'investigació que permet posar en contacte, interaccionar, entre la situació social i la història personal.

La riquesa dels relats de vida és doble. Per una banda, converteix a les persones en subjectes sense conèixer el seu context. I per una altra banda, fa que l'investigador o investigadora participi en el mateix procés, escoltant de primera mà tot allò que els i les participants expliquen sobre les seves històries de vida. Els relats van un pas més enllà de la simple descripció de les vides dels propis participants; donen significat a situacions socials a partir del que expliquen, i per tant, els hi fa repensar i reflexionar sobre aquests significats que construeixen ells i elles mateixos.

La selecció dels relats o històries de vida i no entrevistes, perquè s'ha considerat una de les tècniques qualitatives més idònies per obtenir el màxim d'informació rellevant per respondre als objectius d'aquesta tesi doctoral, i sobretot, perquè els i les participants poden interaccionar amb més confiança, naturalitat i flexibilitat. També, perquè aquesta tècnica ens permet profunditzar en les barreres per prevenir les conseqüències que genera un engany, i tenir èxit en les relacions a través de les seves experiències viscudes.

Aquestes característiques ha permès conèixer més profundament els efectes d'aquesta problemàtica en cadascun dels casos, i per consegüent, contrastar-ho amb la realitat social analitzada. Els criteris per seleccionar els perfils dels i les joves i adolescents ha consistit en què hagin viscut un engany o hagin enganyat en alguna relació de parella estable o esporàdica. En base a aquests dos perfils que configuren la mostra seleccionada, aquesta tècnica ha permès obtenir informació molt rellevant sobre les diferents percepcions de les conseqüències que genera l'engany tant en la persona que enganya com aquella que ha estat enganyada. Aquests relats o històries de vida s'han registrat, amb el consentiment previ dels i les subjectes participants, mitjançant una gravadora de veu.

Grup de Discussió

A diferència de les entrevistes grupals, els grups de discussió comunicatius són naturals (persones que es coneixen i comparteixen un mateix espai o context), en els que es facilita la discussió i interpretació col·lectiva de la realitat, aportant riquesa i informació complementària a la que es pot obtenir amb entrevistes i relats individuals.

A diferència també dels relats o històries de vida, que pretenen profunditzar sobre la interpretació individual d'una problemàtica social en relació a la seva història personal, en els grups de discussió comunicatius es pretén promoure la interacció entre els i les mateixes participants; en els grups de discussió comunicatius les persones participants discuteixen entre elles sobre una mateixa temàtica d'interès.

A partir d'aquests supòsits, s'ha dut a terme 1 grup de discussió comunicatiu comptant amb la participació de 9 noies joves i adolescents que hagin participat d'un engany directament (han enganyat) o indirectament (han estat enganyades), amb la finalitat de conèixer els seus punts de vista, experiències i les percepcions que tenen aquestes joves i adolescents en relació a l'engany, i les conseqüències que aquesta problemàtica genera a les seves vides.

Per dur a terme el grup de discussió comunicatiu es va comptar amb la participació de 9 noies joves entre 19 i 26 anys, els testimonis de les quals ens ha permès conèixer millor la realitat de les relacions que estan vivint moltes joves i adolescents actualment. El grup de discussió comunicatiu s'ha registrat a través d'una gravadora de veu, comptant prèviament amb el consentiment de les participants.

4.5.3 Procés de recollida de la informació

El treball de camp realitzat s'ha dut a terme durant en el període de temps comprès entre març i juny del 2017, on s'han aplicat un total de 13 tècniques d'investigació. Tal i com es presenta a la següent taula, es resumeix el total de tècniques de recollida de la informació utilitzades, i el moment en el qual es van dur a terme en relació a l'objectiu de la investigació.

Objectiu:	
<i>Analitzar les conseqüències físiques i personals de l'engany en les relacions de parella entre joves i adolescents</i>	
Moments de recollida de la informació: 4	Tècniques implementades: 2
Març 2017 Abril 2017 Maig 2017 Juny 2017	

A continuació es concreta la informació sobre les tècniques aplicades en el treball de camp amb el propòsit de donar resposta als objectius d'aquesta tesi doctoral. També es mostra una breu descripció dels perfils dels i les subjectes participants amb la seva respectiva codificació, data i lloc on s'ha aplicat la tècnica, així com el seus respectius pseudònims per tal d'assegurar la confidencialitat de les dades.

És important destacar també que per dur a terme els relats de vida i el grup de discussió, s'han tingut en compte els requeriments ètics que inclou l'anonimat de tots i totes les participants així per assegurar la seva confidencialitat. Totes aquestes consideracions ètiques s'inclouen al final del capítol.

Tècnica	Edat	Participants	Descripció	Lloc
Relat comunicatiu	16 anys	Ruth	Estudiant de Batxillerat Artístic, enganyada en dues ocasions per la seva primera parella.	Institució Pública
Relat Comunicatiu	17 anys	Eduard	Opositant per a Policia Nacional, enganya a la seva segona parella.	Institució Pública
Relat Comunicatiu	18 anys	Silvia	Estudiant de Infermeria, enganya a la seva primera parella.	Institució Pública
Relat Comunicatiu	19 anys	Clara	Estudiant d'Administració i Direcció d'Empreses, enganyada per la seva primera parella.	Institució Pública
Relat Comunicatiu	20 anys	Virginia	Estudiant d'Educació Infantil, enganya a la seva segona parella.	Institució Pública
Relat Comunicatiu	22 anys	Judith	Treballadora en Escola Bressol, enganyada per la seva primera parella.	Institució Pública
Relat Comunicatiu	24 anys	Sergio	Treballador Informàtic, enganyat per la seva segona parella.	Institució Pública
Relat Comunicatiu	25 anys	Laura	Educadora Social, enganya a la seva segona parella	Institució Pública
Relat Comunicatiu	26 anys	Marina	Estudiant de Psicologia, enganyada en repetides ocasions per la seva primera parella.	Institució Pública
Relat Comunicatiu	27 anys	Rubén	Treballador de caixer de supermercat, enganyat per la seva primera i única parella.	Institució Pública
Relat Comunicatiu	30 anys	Nico	Dissenyador gràfic, enganya a la seva primera parella	Institució Pública

Tècnica	Participants	Descripció	Lloc
Grup de Discussió Comunicatiu	9 noies joves amb edats entre els 19 i 26 anys, del mateix grup d'amigues i del mateix grau universitari.	Grup de discussió comunicatiu sobre les conseqüències que genera l'engany en la vida dels i les joves i adolescents, tant en persones que enganyen com enganyades,	Institució Pública

A partir de la taula presentada, podem observar que s'ha realitzat un total de 12 relats comunicatius i 1 grup de discussió amb edats dels 16 als 30 anys. És important destacar que totes aquestes persones han participat en un engany directa o indirectament. En el cas de les persones que han participat d'un engany de manera directa són aquelles que han enganyat a les seves parelles, mentre que les que ho han fet de manera indirecta són aquelles que han estat enganyades.

També és important destacar que el total de 13 tècniques de recollida de la informació es correspon amb la finalitat d'assolir un objectiu principal per a un treball de tesis doctoral. En aquest cas, la participació de 12 joves i adolescents en els relats de vida així com la participació del grup de discussió de 9 noies han resultat suficients per obtenir una informació molt rellevant, i que es detallarà a continuació.

4.6 Anàlisi de les dades

En aquest apartat d'anàlisi de les dades, s'han transcrit i codificat els relats i el grup de discussió comunicatiu.

Els relats i el grup de discussió s'han analitzat en base a la Metodologia Comunicativa, i per això s'han tingut en compte les dimensions exclusora i transformadora, que ens permet identificar possibilitats que poden superar la problemàtica estudiada i millorar les situacions socials.

La identificació de components exclusors i transformadors és propi de la Metodologia Comunicativa, en tant que es pretén no només descriure i interpretar la realitat, sinó també aportar coneixement que permeti millorar les condicions de l'engany estudiades. Per això, aquesta tècnica ens permet obtenir informació molt valuosa sobre les conseqüències que genera l'engany en la vida dels i les joves i adolescents; com afecta tant a nivell físic com a nivell personal.

Per la dimensió exclusora, s'identifiquen aquells elements que normalitzen l'engany i impedeixen superar les conseqüències físiques i personals; per tant, aquells elements que no contribueixen a superar l'engany i millorar les relacions de parella entre joves i adolescents.

El quadre d'anàlisi que es presenta a continuació resumeix les categories emprades:

L'engany en les relacions de parella entre joves i adolescents						
	Conceptualització	Descripció	Amistat	Creació de sentit	Expectatives	Conseqüències
Dimensió exclusora	1	3	5	7	9	11
Dimensió transformadora	2	4	6	8	10	12

Pel que respecta a la definició de les categories, és important destacar que en relació a les persones que han enganyat, he estudiat com l'amistat ha sigut un element clau per a assolir la transformació; mentre que en les persones enganyades parlo sobre com alguns factors transformadors han ajudat a afrontar aquesta situació i com poden evitar-les en futures relacions.

- **Definició de les categories d'anàlisi**

La conceptualització de l'engany

Aquesta categoria, concepció de l'engany, recull totes aquelles opinions i percepcions que tenen els i les diferents participants en la investigació sobre l'engany en les relacions de parella, independentment si es tracta de relacions estables o esporàdiques.

En la definició dels elements exclusors per a aquesta categoria s'han inclòs totes aquelles percepcions i opinions que segons tots i totes els i les joves i adolescents participants consideren que és engany, i per consegüent, el que consideren que no ho és; En aquest sentit, s'inclouen les percepcions i opinions tant de les persones enganyades com de les que han enganyat.

A la dimensió transformadora, s'inclouen evidències també des de les dues posicions que recullen accions que qüestionen la permissivitat de l'engany.

La descripció de l'engany

Per a la definició d'aquesta segona categoria, s'ha pretès recollir a través dels relats la manera en què s'ha produït l'engany, els espais en els que s'han produït, les justificacions que es fan o no en relació a l'engany i la influència que pot exercir o no la pressió de grup en aquest tipus de situacions.

A la dimensió exclusora s'ha analitzat la manera concreta de com els i les joves enganyen i són enganyats; a través dels relats tant de la persona que ha enganyat com de la persona enganyada, s'ha recollit la manera en què s'ha produït l'engany. La dimensió transformadora, en canvi, s'ha centrat en les actituds de rebuig de la persona enganyada quan es desvetlla la situació i en la comunicació per a les persones que han enganyat com un dels elements claus per reflexionar i no tornar a plantejar-se la possibilitat d'enganyar.

Amistat

Pel que fa a la definició d'aquesta categoria, s'ha analitzat el paper que juga l'amistat a partir del moment en què es produeix un engany des de les dues posicions, tant de l'amic o amiga que ha enganyat com de l'amic o amiga que ha estat enganyada.

Per tant, a s'han estudiat els efectes que té l'amistat per normalitzar un engany a la dimensió exclusora i els efectes que té l'amistat per rebutjar-ho a la dimensió transformadora.

Creació de sentit

Per analitzar la dimensió exclusora d'aquesta categoria s'ha posat especial atenció al paper que juga el sentit sobre les relacions de les persones que han enganyat així com de les que han estat enganyades.

En canvi, a la dimensió transformadora s'han analitzat quins són els mecanismes que tenen un sentit transformador sobre les relacions d'aquests col·lectius de joves i adolescents, tant dels que han enganyat com dels que han estat enganyats.

Expectatives

Aquesta última categoria es relaciona amb aquelles expectatives que tenen els i les participants després de viure una situació d'engany de manera directa (persona que ha enganyat) o de manera indirecta (persona enganyada).

Per tant, a la dimensió exclusora s'han analitzat les expectatives que tenen tots i totes les participants després d'haver enganyat o haver sigut enganyat o enganyada. Mentre que a la dimensió transformadora, s'ha posat atenció a aquelles expectatives que han canviat tant en un cas com en l'altre, després de viure aquestes experiències.

Conseqüències de l'engany

Després d'haver analitzat les percepcions i opinions que tenen els i les participants sobre l'engany, d'anar un pas més enllà i concretar-ho, així com després d'haver analitzat el paper que juga l'amistat en aquestes situacions i el sentit i expectatives que tenen, passem a estudiar quines són les conseqüències que repercuteixen sobre les seves vides.

Basant-me en els resultats de les recerques científiques, a la dimensió exclusora s'han recollit alguns dels efectes negatius que provoca un engany sobre la salut a nivell físic i personal, tant en la persona que ha enganyat a la seva parella com en la persona que ha estat enganyada.

És important clarificar que a l'anàlisi de les conseqüències físiques s'han inclòs totes aquelles que han tingut un impacte directe sobre la salut, mentre que l'anàlisi de les conseqüències a nivell personal s'han valorat aquelles que han tingut un efecte menys visible, però que també han repercutit negativament.

En canvi, a la dimensió transformadora, s'han analitzat les actituds de rebuig que tenen les persones que han enganyat després de veure l'impacte que ha tingut l'engany, i les actituds que reforcen el "fer-se valer" de les persones enganyades per evitar aquests efectes.

4.7 Limitacions de l'estudi

En aquest apartat es fa referència a totes aquelles limitacions que han sorgit durant el procés d'investigació d'aquesta tesi doctoral.

En primer lloc, destacar que existeixen escasses investigacions en la literatura científica que parlin sobre l'engany en les relacions entre joves i adolescents; la majoria de les recerques que s'han trobat en la revisió de la literatura feien referència a la infidelitat entre els matrimonis.

Són escasses les investigacions que han estudiat les conseqüències que provoca un engany tant a nivell físic i les malalties que comporta (VIH, suïcidi, pèrdua de la menstruació, pèrdua de pes, etc.) com a nivell personal (insomni, estrès, angoixa, etc.). De fet, entre les recerques que s'han trobat sí que afirmen que existeix engany entre joves i adolescents, però no demostren què és realment tot el que comporta per a la vida d'aquestes persones.

Pel contrari, moltes de les recerques que trobem a la literatura se centren més en l'aspecte ètic i moral de l'engany, amb la qual cosa aquestes no responien a l'objectiu de la tesi.

Per últim, la motivació principal per dur a terme aquesta tesi és per evitar que els problemes físics i emocionals desencadenats d'un engany afectin a menys joves i adolescents. Per tant, una de les formes per evitar-ho és ampliar la literatura existent aportant evidències científiques sobre els efectes que comporta un engany així com alguns elements claus que permetin la llibertat de les persones i de les seves relacions.

Per últim, es destaca la dificultat de cercar persones participants que s'adeqüin als criteris de la investigació. Si bé aquesta tesi s'ha centrat per una banda en el perfil d'aquelles persones que han enganyat, i per una altra, en el perfil d'aquelles que han estat enganyades, la dificultat ha sigut molt més gran per cercar participants que compleixin el primer perfil.

A més de les limitacions d'estudi que han sorgit en la realització d'aquesta tesi doctoral, en el següent apartat també es presenten totes aquelles consideracions ètiques que s'han tingut en compte per dur a terme una investigació del màxim rigor científic.

4.8 Consideracions ètiques

A continuació es mostren algunes de les consideracions més rellevants que s'han tingut en compte per dur aquesta fase de la tesi doctoral:

- ***Jerarquia interpretativa:*** a través de la MC, i tenint en compte la delicadesa de la problemàtica d'estudi, les persones participants no s'han tractat simplement com objectes d'estudi; fet que ha sigut especialment important per totes aquelles persones que bé han enganyat o han estat enganyades.

A més, s'ha tingut molt en compte no culpabilitzar ni victimitzar en qualsevol dels casos. Això també ha permès contrastar l'impacte que els ha generat l'engany així com el seu coneixement sobre aquesta problemàtica en relació amb la comunitat científica internacional.

- ***Transparència:*** Prèviament als relats i al grup de discussió, es demanava el consentiment a totes les persones participants i se les informava sobre els objectius de la investigació, així com la utilitat de la informació obtinguda. També se'ls oferia la possibilitat de poder obtenir en qualsevol moment de la tesi doctoral, la informació obtinguda a través dels relats i el grup de discussió.
- ***Confidencialitat:*** atès que la informació obtinguda és personal, s'ha assegurat en tot moment la confidencialitat de les dades i s'ha fet ús de pseudònims per tal d'assegurar més intimitat a totes les persones participants.

A més, aquesta seguretat en els i les joves i adolescents participants esdevé encara més important perquè estem tractant amb una problemàtica molt personal que afecta a les seves vides, i per consegüent, a les seves persones més properes. Per tant, he seguit les consideracions ètiques que assegurin l'anonimat de tots i totes les participants així com la seva confidencialitat en les dades obtingudes.

Finalment, per assegurar els requisits ètics de l'excel·lència en la investigació, aquesta tesi se centra en la línia de la Declaració Universal dels Drets Humans³ adoptada per la UNESCO, i també a la Carta de Drets Fonamentals de la Unió Europea (CFREU)⁴ tant a nivell de contingut com del procediment científic i ètic⁵. Aquesta tesi respon a les premisses de l'ètica com a part integral de la investigació. Només assolint l'ètica correcta es pot assolir l'excel·lència en la investigació⁶.

³ Universal Declaration of Human Rights, General Assembly of the United Nations (December 10, 1948, Paris) <http://www.un.org/en/documents/udhr/>

⁴ European Parliament, — Charter of Fundamental Rights of European Union, Official Journal of the European Communities (December 18, 2000) http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf

⁵ Guidance Note for Researchers and Evaluators of Social Sciences and Humanities Research, (Brussels, European Commission, 2010) ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/fp7/dcos/ethical-guidelines-inssh-research_en.pdf

⁶ Ethics for Researchers. Facilitating Research Excellence in FP7 (Brussels, European Commission, 2007) <ftp://ftp.cordis.europa.eu/pub/fp7/docs/ethicsfor-researchers.pdf>

ANÀLISI

DELS RESULTATS

AVÍS IMPORTANT

El text exclòs de la present selecció ha estat retirat seguint instruccions de l'autor/a de la tesi, en existir participació d'empreses, existir conveni de confidencialitat o existeix la possibilitat de generar patents

AVISO IMPORTANTE

El texto excluído de la presente selección ha sido retirado siguiendo instrucciones del autor/ de la autora, al existir participación de empresas, convenio de confidencialidad o la posibilidad de generar patentes.

IMPORTANT NOTICE

The text excluded from the present election has been withdrawn on the instructions of the author, as there is participation of undertakings, confidentiality agreement or the ability to generate patent

CONCLUSIONS

6. Conclusions

Un cop realitzat l'anàlisi de la literatura científica així com de les dades qualitatives del treball de camp, es pot afirmar per una banda que existeixen escasses investigacions que hagin profunditzat sobre les conseqüències que comporta un engany per a la vida de joves i adolescents. Per altra banda, es pot afirmar que existeix una socialització, producte de la qual, l'engany no resulta una problemàtica.

Tal i com s'ha pogut comprovar, aquesta problemàtica pot derivar en **conseqüències negatives que posen en perill el benestar físic i personal de joves i adolescents**. Malgrat que s'han superat alguns estructuralismes en les relacions de parella, encara es continuen reproduint d'altres que impedeixen avançar, i que les ciències socials i humanitats tampoc han abordat.

En termes generals, el treball de camp ens mostra una sèrie de conseqüències que poden repercutir a nivell físic i personal sobre les persones, i és en aquest punt en el que la investigació ha pretès profunditzar, ja que es tracta d'una qüestió que s'han de plantejar les investigacions científiques des de l'àmbit de les ciències socials i humanitats. Es tracta de problemàtiques socials que anteriorment no s'han plantejat i que s'han assumit sense més rellevància.

Conceptualització de l'engany

S'analitza el concepte d'engany en les relacions de parella heterosexuals per comprendre què és tot allò que es considera per engany, i per consegüent, que és tot allò que no es considera engany.

Fins al moment, la literatura científica aborda l'engany a partir del moment en que un dels dos membres de la parella trenca amb les normes regulades en la relació, tant a nivell emocional com a nivell sexual (Drigotas & Barta, 2001). Aquest és el cas de tots i cadascun dels i les participants que han donat veu a aquesta problemàtica. Tal i com s'ha evidenciat, l'engany suposa una traïció per una de les parts. **Un cop s'ha viscut un engany, els efectes que genera es poden transferir a relacions posteriors**, de manera que la transferència sobre què és l'engany però sobretot de les conseqüències que genera, poden millorar la llibertat de les futures relacions.

En la present investigació es recullen evidències **sobre l'engany com un fet puntual, quan es perdona es pot repetir en més d'una ocasió** (Darby & Schlenker, 1982). Aquesta realitat posa de manifest la dinàmica que estan adoptant joves i adolescents respecte les seves relacions de parella.

També s'adverteix com aquesta dinàmica **s'ha normalitzat tant a nivell sexual com a nivell emocional** (Yeniceri & Kokdemir, 2006). En aquest sentit, **l'engany a nivell sexual ha sigut destacat a les entrevistes com un patró habitual entre els nois**, un aspecte que la literatura científica també ha assenyalat, i **l'engany a nivell emocional amb les noies**. S'ha anat normalitzant l'engany sexual entre ells i l'engany emocional entre elles **fomentant a la vegada, diferències de gènere** que han estat recollides per la literatura científica. Els i les participants atribueixen l'engany a un contacte físic, i vinculant-lo amb les conceptualitzacions que aborda la literatura científica, s'apunta que **un engany inclou qualsevol contacte físic i emocional amb una persona diferent a la parella habitual, i per tant, com una ruptura dels acords entre els dos membres de la parella que connecta tant el valor sexual com sentimental**.

De les poques investigacions científiques, podem veure com s'adverteix que existeix engany en les relacions. També observem que si es produeix, en general es farà en les relacions més estables, a penes es fa referència a què és o quin impacte negatiu pot tenir sobre l'estat personal i físic de les persones, així com en les seves relacions de parella actuals i futures.

Totes les conceptualitzacions que han aportat els i les participants d'aquesta investigació han representat una aportació a la definició de l'engany en les relacions afectives i sexuals. Com evidència d'això, s'han presentat les cites de Marina, Eduard, Sergio i Silvia, dos joves i dos adolescents que han intentat conceptualitzar una mateixa problemàtica d'acord amb els mateixos arguments d'algunes de les investigacions realitzades per diversos autors i autores de la literatura científica. A través d'aquests exemples, identifiquem evidències de com l'engany és complicat de determinar, però que en termes generals, **és la traïció més profunda de la persona que se suposa que més t'estima**, i que cada vegada més, aquesta traïció s'està produint des de tots els contextos, arribant fins a les xarxes socials (com ara Facebook, Twitter, etc.)

Totes aquestes conceptualitzacions que s'han anat detallant sobre l'engany en les relacions afectives i sexuals entre joves i adolescents representen una part important del que la nostra cultura ha exclòs tradicionalment com una problemàtica social. Aquesta comprensió de l'engany en les relacions de parella potencien una major visibilització que es transfereix als diferents contextos de la societat fomentant la importància de donar una major significació; i la importància de trencar amb la concepció de normalització.

Descripció de l'engany

Tal i com s'ha descrit, l'engany suposa una ruptura per part d'un dels membres de la parella respecte els pactes i normes establerts (Drigotas & Barta, 2001), que alhora comporta conseqüències físiques i personals. A més, la literatura científica també ha identificat la seva normalització en el alguns contextos de la quotidianitat (Williams & Hickle, 2011; Yeniceri & Kokdemir, 2006).

Altres investigacions també coincideixen en què **l'engany es pot trobar en qualsevol context que podem imaginar** i subratllen el **caràcter imprevisible i trivial** que té. Foster i Misra (2013) van demostrar a través de la seva investigació com **la majoria dels joves participants van tractar l'engany com una pràctica banal que no suposa cap importància per a les seves relacions**. En aquest punt, podríem citar tots i cadascun dels exemples dels i les joves i adolescents que han participat en aquesta tesis, que a través dels seus relats, han afirmat que l'engany avui dia no es veu com una problemàtica social, sinó com una pràctica habitual entre les relacions; una pràctica que fa tothom i que per aquesta mateixa raó, es veu totalment normal.

Així doncs, els relats dels i les participants encaixen amb els plantejaments d'algunes investigacions en afirmar que l'engany s'ha normalitzat (Yeniceri & Kokdemir, 2006). No obstant, **mitjançant el procés de normalització joves i adolescents consideren propici qualsevol context per enganyar**. Es recullen successius exemples que posen de manifest aquesta realitat. Aquests són els casos de Ruth, Silvia, Clara, Nico, Judith, Marina i Laura, joves i adolescents que han participat d'un engany de manera directa i indirecta. A través dels casos que han enganyat, observem per una banda que **l'engany ha tingut lloc en contextos habituals i freqüents que formen part de la vida dels i les joves i adolescents**, i per una altra, que **l'engany es vincula tant amb terceres**

persones que també formen part d'aquesta quotidianitat o bé amb terceres persones que desconeixien. Per altra banda, i respecte als casos en què han estat enganyats i enganyades, trobem la mateixa realitat, és a dir, **han sigut enganyats amb terceres persones que formaven part del mateix vincle social o bé eren totalment desconegudes.**

Aquesta realitat m'ha resultat molt evident per vincular-la a l'estudi de Witte & Mulla (2012) quan afirmen, en base a la investigació que van realitzar, que gran part dels joves participants van explicar que enganyar a la parella és molt habitual entre els amics; **l'engany és molt típic entre el grup d'iguals.**

Quan joves i adolescents enganyen a les seves parelles no només és una pràctica freqüent i molt comú, sinó que **el context en què es produeixen acostumen a ser els mateixos.** D'aquesta manera, quan s'enganya durant la joventut i l'adolescència els espais en els que s'acostuma a produir són espais d'oci, concretament s'identifiquen els nocturns com per exemple els **bars, les discoteques... així com viatges d'Erasmus.**

En aquest sentit es genera un context de complicitat entre enganys i espais d'oci, que en alguns casos obre pas a la pressió social i a la creació d'amistats no solidàries. Aquests elements són claus per entendre la relació entre els contextos d'oci i la possibilitat d'enganyar. Com en el cas de Ruth i Silvia, s'observa com la pressió de les amistats així com de l'entorn, contribueixen directament a l'engany. **Les dues participants, una enganyada i l'altra havent enganyat, descriuen el procés de l'engany des de la mateixa perspectiva on la pressió del grup, en la discoteca pel que fa al primer cas i el viatge d'Erasmus quant al segon, van facilitar el procés per acabar enganyant i sent enganyada, respectivament.** Aquests dos contextos assenyalats contribueixen a l'engany i alhora reforcen el risc de que moltes d'aquestes persones quedin enganxades (Flack et. al, 2007), tal i com es recull en l'exemple de Silvia. La participant fa referència a com la pressió del seu entorn va contribuir a que quedés enganxada de la persona amb la que va enganyar a la seva parella.

En aquesta línia, es recull també el cas de Laura que després d'enganyar a la seva parella amb un amic i acompanyada de la resta del grup, explica que **la pressió de l'entorn en aquell moment juntament amb els efectes de l'alcohol, va propiciar més fàcilment per acabar enganyant** (Flack et al., 2007).

Des de la investigació científica també s'està assenyalant que un context que està contribuint als enganys són les xarxes socials de la mateixa manera que ja s'ha especificat. En concret, s'identifiquen les xarxes socials com a mecanisme per enganyar més fàcilment i mantenir retrobaments físics i emocionals amb terceres persones (Millner, 2008).

En aquest sentit, existeixen ja investigacions científiques que assenyalen com **l'ús de les xarxes socials s'ha convertit en els darrers anys, en el mitjà a través del qual joves i adolescents enganyen amb més facilitat i amb més èxit; fet que ahora que pot generar nivells de gelosia molt elevats, sobretot entre les noies** (Hudson et al., 2015). Entre aquests arguments que la literatura científica ens revela, podríem assenyalar l'exemple d'Eduard, qui havent enganyat a la seva parella, assenyala que l'ús de les noves tecnologies ha permès incorporar l'engany a les nostres relacions amb molta més facilitat. En el cas de Ruth, en canvi, podem observar com les xarxes socials es van convertir en el mitjà a través del qual va desvetllar que estava sent enganyada. **Això constitueix una forma de control social que potencia determinats comportaments** (Tokunaga, 2011), per exemple potencia una major pressió del context social en les relacions i una enorme influència negativa sobre les relacions romàntiques que acaba derivant en ruptures (Vaterlaus et al., 2016). Al mateix temps, des de la comunitat científica s'identifica com l'ús d'aquestes xarxes socials a més de ser una causa directa d'engany, també està generant sentiments de gelosia. Per tant, **el control social de les xarxes també impacta en el comportament de les persones**, en aquest cas amb un major nivell de gelosia.

De fet, així s'adverteix en algunes investigacions tals com la de Edlund et al., (2006) que indiquen com aquells joves i adolescents que mantenen una relació amb una persona molt gelosa influeix directament per cometre un engany.

A més, els exemples de Ruth i Eduard coincideixen amb els resultats de la investigació realitzada per Rueda, Lindsay i Williams (2015), que demostren com **les xarxes socials a més de generar conflictes entre la parella, fruit de la gelosia i el control social, també permeten una major visibilitat de la seva quotidianitat; del que fan i del que no fan, de les seves interaccions socials**, etc. amb la qual cosa, els exemples de Ruth i Eduard, que posen de relleu el control social i la facilitat per enganyar coincideixen amb el que defensen els autors de la investigació realitzada pels autors.

Però encara, observem que l'impacte és major en altres casos, com el de Ruth, que va patir **assetjament per la seva parella a través de missatges en les xarxes**.

En aquest punt, el control i la pressió social estan molt present en les situacions d'engany entre joves i adolescents, contribuint a que es reproduïxin aquests comportaments en relacions posteriors. Per aquest motiu, lluny del que es pot conceptualitzar o no com un engany, els casos als que fem referència no comporten el trencament de l'engany, però sí ajuden a trencar amb la seva invisibilitat i també ajuda a trencar amb la socialització que assumeix que l'engany no és una problemàtica.

En aquesta línia, veiem que en les relacions de parella, l'engany està normalitzat en qualsevol dels contextos més propers dels i les joves i adolescents, des dels espais nocturns com les discoteques, com els viatges d'Erasmus i fins i tot, a través de les xarxes socials durant els darrers anys. A més, molts dels casos presentats han afirmat ja que la pressió de l'entorn, i per tant, del context influeixen molt en la presa de decisions.

La pressió dels amics i les amigues, i del context en general, és una estratègia que incorporen els i les joves i adolescents en les seves situacions d'engany; és una de les principals aportacions que contribueixen a afirmar que les interaccions socials són essencials.

D'aquesta manera, joves i adolescents reforcen les amistats com un element clau en les relacions en aquest cas afectives i sexuals, amb la qual cosa poden millorar les relacions que viuen o pel contrari, en repercuteixen.

En aquest punt, és important assenyalar que **les primeres relacions influeixen molt en el desenvolupament psicosocial en etapes adolescents i de joventut** (Smetana, Campione-Barr & Metzger, 2006), per aquesta raó **les interaccions socials durant el desenvolupament psicosocial són claus;** perquè posen de relleu el sentit de les relacions que vivim. Concretament, aquí es posa èmfasi en com els processos emocionals que es descriuen en els exemples dels i les participants afecten en els processos de decepció, desencantament, pèrdua de sentit... així com en la construcció de les noves relacions. En concret, molts dels casos dels i les participants de la tesi descriuen l'engany **com un procés de decepció, com la pèrdua de sentit més gran per part de la persona que en teoria mai et trairia,** i és per això, que donem aquí

tanta importància a la influència de les interaccions socials. Els i les científiques posen de relleu que **les persones reporten major felicitat quan senten emocions que desitgen, perquè aquestes emocions els hi proporcionen plaer i eviten el patiment** (Tamir et al., 2017). Valors com la importància de les amistats i sentiments com la felicitat són aportacions claus en les situacions d'engany. Això influeix a l'hora d'escollir les emocions que volem viure. Com que l'engany s'ha normalitzat com una pràctica habitual que representa gran part dels col·lectius de joves i adolescents, el fet de fer-ho no es contempla com una problemàtica.

Això condueix al plantejament que defensava Max Weber sobre el desencantament del món, a partir del moment en què allò que tenia un efecte positiu deixa de ser útil, i es trenca.

Quan la persona amb la que més confies i més t'estima et traeix amb un engany, quan les amistats perden el sentit perquè lluny de contribuir a evitar determinades situacions, encara exerceixen més influència, i quan tot el conjunt de les esferes que conformen la vida de les persones es trenca, s'obre pas al desencantament i és en aquest punt quan tots els exemples de Ruth, Silvia, Clara, Nico, Virginia, Judith, Rubén, Marina, Sergio, Laura, Eduard i Mario, sense importar si han enganyat o han estat enganyats descriuen el mateix sentiment de desencant i pèrdua de sentit.

Això condueix a una **desvalorització de les relacions de parella que lluny d'impulsar una transformació, desencadena una forta crisi del sentit que afecta a les formes de vida de tants joves i adolescents.**

Amistat

Com ja s'ha apuntat, **les amistats influeixen decisivament en els comportaments entre joves i adolescents comportant moltes vegades que les decisions que prenem siguin en base a les opinions del grup d'iguals i no a les nostres preferències.** Atenent a aquesta influència de les amistats, **joves i adolescents afirmen que enganyar avui és molt comú entre els amics i amigues** (Witte & Mulla, 2012). De fet, la literatura científica ja ha identificat com aquestes decisions, comportaments, accions... que es desenvolupen durant etapes com l'adolescència i que repercuten sobre les

relacions afectives i sexuals, tindran un impacte en etapes posteriors així com en futures relacions (Debnam et al., 2017; Smetana, Campione-Barr & Metzger, 2006).

Atenent a la importància de les relacions que s'inicien durant aquestes etapes, **les amistats juguen un paper fonamental en la vida dels i les joves i adolescents**. Moltes vegades, la pressió del context social influeixen tant sobre els comportaments de les persones que en determinades situacions, es pot acabar prenent una decisió i no una altra perquè les opinions dels amics i les amigues són més importants en aquell moment. Aquí podem citar els casos d'Eduard i Silvia com a implicats de manera directa en un engany, o en relació al cas de Ruth com a implicada de manera indirecta, podem observar que **la pressió del context social exerceix una gran influència sobre les seves actituds**. Els dos primers exemples apunten a situacions en les quals enganyen a les seves parelles; remarquen la pressió i la influència que van sentir per part dels seus amics i amigues i com el fet de sentir que tothom ho feia i no passava res, fins i tot, era un comportament popularment, va comportar que ells també ho acabessin fent. Quant al segon cas, i des de l'altra perspectiva, identifiquem com **els comportaments dels amics d'ell s'acaben imposant; de fet, propicien la situació d'engany**.

Aquí podem citar el cas de Silvia, on **ella mateixa afirma que va acabar enganyant perquè la pressió del seu entorn era molt forta i era una forma d'encaixar-hi millor, i va seguir amb aquest engany perquè no veia la forma ni el moment de trencar amb aquesta situació**; la barreja de sentiments negatius i positius entre el patiment d'estar enganyant en un context en el que tothom ho feia i comprovar al mateix temps que estava enganxada d'aquest noi, li van comportar a una situació límit d'angoixa;

Això ens permet afirmar que les relacions entre joves i adolescents està influenciada per les amistats i pel context en el qual les normes socials, la popularitat, l'estatus, etc. són elements que reforcen la pressió social. Per això, quan aquests col·lectius es troben en determinats contextos amb determinades amistats poden donar més importància al seu estatus social i a la seva identitat (Giordano, 2003). Això també ens indica que l'imaginari cultural influeix entre el grup d'iguals i en com les persones escullen les seves relacions en funció de les percepcions i les opinions dels altres.

Tal i com succeeix en aquest cas, **la jove opta per mantenir l'engany amb aquest tipus de noi perquè això li donarà el mateix estatus social que la resta del seu grup.** Aquest fenomen identificat en la literatura científica com a miratge de l'ascens s'acostuma a fer més visible entre les relacions de joves i adolescents, perquè és en aquestes edats quan **les relacions tenen una gran influència sobre el valor i l'estatus social així com la percepció de la seva identitat** (Giordano, 2003). En aquestes edats té molta influència l'imaginari cultural sobre la forma en què aquests col·lectius inicien les seves relacions. Per això, moltes vegades podem veure com algunes persones poden escollir les seves relacions en base al què pensen i opinen el seus amics i amigues.

En aquest cas, podem detectar que Silvia se sent angoixada per continuar amb l'engany amb aquest noi, però donat en el context en el que es troba, la jove no opta per trencar amb aquesta situació.

A través de l'exemple de Silvia, també es posa de relleu la justificació que es dona moltes vegades a la persona que enganya, sense donar suport a la que ha estat enganyada (Exner-Cortens, Eckenrode & Rothman, 2013). En aquest cas concretament, la victimització es fa visible **quan la parella de la jove s'assabenta que ha sigut enganyat; a partir d'aquest moment ell cau en un procés de drogodependència que serveix per reforçar el paper de víctima de la jove;**

(...) després va començar a prendre drogues de coca i tal... i jo mai havia associat que això era conseqüència del que jo li havia fet. He viscut molt de temps negant aquest engany i l' he justificat amb justificacions ridícules. I a més a més, encara deia que clar, ostres sort que el vaig deixar, perquè si ara estigués amb ell i aguantant que es prengui drogues, doncs imagina't... Sense veure que si s'estava prenent drogues era per culpa meva (...) (Silvia, 18 anys).

Això condueix a la desvalorització de **les persones enganyades que són concebudes com a "culpables" de patir aquestes conseqüències.** Per tant, donar visibilitat a aquests posicionaments així com les conseqüències pot evitar aquestes situacions.

Per altra banda, a més de la pressió del grup d'iguals o de l'entorn així com el procés de victimització en situacions d'engany, també trobem altres elements claus que contribueixen a viure relacions igualitàries. Aquest element és la solidaritat.

En aquest tipus de situacions, **la solidaritat ofereix un context entre joves i adolescents molt favorable per mantenir relacions afectives i sexuals i d'amistat, que lluita contra les desigualtats i la violència per impulsar la llibertat, la igualtat i el respecte.**

Des del cas de Judith, trobem que es rebutgen conductes solidàries per part de les amigues atribuïdes al comportament de la jove. Per una banda, observem que el seu grup d'amigues es posiciona en contra de la relació que comença després d'haver estat enganyada per la seva parella, i per altra és la mateixa jove qui destaca com el grup d'amigues de la seva germana, tampoc es va posicionar; pel contrari, van silenciar l'engany durant un any.

La llibertat per a totes les dones és un element clau per lluitar contra les desigualtats i la violència que afavoreix a qualsevol persona que ha viscut aquest tipus de situacions evitant d'altres. Les participants que han estat enganyades reconeixen l'impacte d'aquesta llibertat i solidaritat per a totes les dones com una de les principals aportacions per superar les conseqüències que genera l'engany. En aquest sentit, Ruth per exemple valora el diàleg i el suport de l'amistat com aquells elements que l'han fet capaç de superar les greus conseqüències que va patir a nivell físic i personal.

Creació de sentit

Des de les conseqüències que genera l'engany en les relacions de parella entre joves i adolescents, també s'inclou la **pèrdua de sentit i el desencantament; l'abandonament i la ruptura de somnis i il·lusions entre les persones que han viscut una situació d'engany.**

De fet, promou que moltes persones ja no apostin per relacions que integrin valors com el respecte, la confiança, la comunicació, el atendre als desitjos o la llibertat.

Pel contrari, promouen relacions amb ideologies molt dogmàtiques que rebutgen aquests valors. El desencantament que això genera és reconegut entre alguns dels teòrics més rellevants de l'àmbit de la sociologia (Weber, 1998) així com la pèrdua de sentit (Berger, 1967). Per aquesta raó, **tant els valors com els ideals d'amor que incorporen moltes de les relacions apunten a la forta crisi de sentit de les societats modernes i**

plurals que repercuteix sobre les formes de vida de les persones. En aquesta mateixa línia, Silvia assenyalava que l'engany genera un desencant molt bèstia sobre les persones, concretament aquí assenyalava sobre aquelles que han sigut enganyades, mentre que Eduard assenyalava que sentia por de ser enganyat quan ell ja ho havia fet.

Per tant, trobem que **joves i adolescents que enganyen tot i desitjar relacions amb sentit, veuen que no s'hi dóna suficient o bé tenen por de ser enganyat.** També és important el relat de Mario, el qual ens permet veure com és ell mateix qui aposta per no crear sentit per determinades relacions i defensa l'engany en totes aquelles relacions que no els hi agrada. Per tant, en aquest cas veiem com és ell mateix qui aposta per trencar el sentit de relacions lliures d'engany.

Això d'alguna manera no només comporta que perdi el sentit de les seves relacions sinó que alhora fa que les relacions que ell manté també puguin arribar a perdre'l.

Com s'ha anat apuntant, l'engany té un impacte directe que repercuteix sobre la salut física i personal promovent una societat en la que el risc forma part de la vida quotidiana. Per aquesta raó, tots i totes les participants d'aquesta tesi han manifestat estar sotmesos al risc d'ésser enganyats en les seves relacions tan presents com futures, destacant que cap persona està lliure de ser enganyada en la seva relació, tant present com futura.

La realitat que assenyalen els i les participants encaixa amb la realitat que es planteja des de la Sociologia; **si les formes de vida es configuren en base al sentit del que escollim i dels nostres valors, les nostres relacions han perdut la màgia dins un sistema debilitat per la gran crisi del sentit** (Berger, 1967). Aquesta crisi s'ha configurat a les biografies de les persones de tal manera que reforça el desencantament de les relacions, tal i com s'evidencien en els casos presentats.

Des de la perspectiva sociològica weberiana, les relacions de parella es viuen en la societat actual estan "desencantades" (Weber, 1998) perquè s'han debilitat i fragmentat (Giddens, 1996).

No obstant, des de la perspectiva de Habermas que defensa **el diàleg i la comunicació com elements que possibiliten el canvi social, les relacions de parella desencantades es tornen a reencantar.** Gràcies al diàleg i la comunicació els i les joves i adolescents poden tornar a recuperar el sentit perquè els permet crear processos de reflexió, de

consciència, i pactar la llibertat i igualtat de la relació. Així doncs, des de una perspectiva Habermasiana, podem veure l'èxit dels arguments dialogats molt per sobre dels imposats a la força. Això obrirà pas a evitar aquestes problemàtiques, per exemple, per evitar un engany, i augmenti la llibertat en les relacions afectives i sexuals.

Això ens permet afirmar que l'aportació sociològica que ens planteja Habermas amb l'Acció Comunicativa, és el principal element que contribueix a transformar el context de les relacions amb enganys que estan vivint avui aquests col·lectius i tornar a recuperar el sentit.

Expectatives

Així mateix, assenyalem que l'engany en les relacions de parella inclou una sèrie d'opressions i repressions que desencadenen en la privació a la llibertat de les persones, fins i tot, en la falta d'expectatives de futures relacions.

En algunes de les cites que han contribuït els i les participants, identifiquen que **l'engany s'ha incorporat com un fenomen més de la nostra vida; s'ha normalitzat en totes les relacions. Fins a tal punt, que el propòsit d'algunes relacions que s'inicien en aquestes etapes parteixen de l'engany.**

Aquestes contribucions sobre alguns dels i les participants que destaquen per una banda la normalització de l'engany i que aposten, per altra banda, per enganyar des del moment en que es comença una relació profunditzen en l'impacte de la falta d'expectatives.

Precisament, són molts dels casos presentats els que ja han contribuït a trencar amb aquesta normalització i donar visibilitat, i gràcies a les conseqüències que han patit, han decidit transformar els seus contextos.

Els arguments que s'han plantejat anteriorment encaixen perfectament aquí quan **la comunicació com a eina clau per al canvi social, potencia l'augment de les expectatives.**

De la mateixa manera que hem assenyalat que l'engany desencanta els somnis i les il·lusions afavorint una pèrdua d'expectatives, també destaquem que **gràcies a elements com la comunicació i el diàleg, i viure les conseqüències en primera persona, han**

contribuït a que els i les participants joves i adolescents, apostin per viure noves relacions que els permeti decidir amb major llibertat.

Quan es potencia la coherència en aquests processos es propicia un context més favorable per viure aquestes relacions més lliures. Aquí destaca el cas d'Eduard que després de veure les conseqüències que va patir i va fer patir a l'altra persona revaloritza el sentit coherent de la seva relació i decideix rebutjar-ho, amb la qual cosa impacta sobre l'augment de les seves expectatives futures; **són ells i elles mateixos qui es tornen a "fer valer" i omplir-se de sentit.** Paral·lelament, sobre el cas de Nico també s'observa clarament un augment de les seves expectatives que s'evidencien quan assoleix el somni de ser professor, després d'haver participat d'un engany. Respecte aquest cas, és ell mateix qui afirma haver aconseguit aquest somni gràcies a les interaccions, a les amistats que va mantenir just en aquell moment.

En aquest sentit, gràcies als processos dialògics, joves i adolescents poden augmentar les seves expectatives de cara al futur i l'èxit de les seves relacions. Així doncs, aquí **s'identifica el diàleg i la comunicació com a noves formes de pacte en les relacions per transformar el passat i millorar el futur, i per tant, com l'aportació clau que dóna el sentit coherent i més profund.**

Conseqüències

"¿Dónde están los sueños e ilusiones?" (Gómez, 2004:128)

D'acord amb Gómez (2004), **la lluita pels somnis i les il·lusions que desitgem així com la llibertat de viure les relacions que escollim reforcen el món de sentit d'aquests joves i adolescents que han viscut situacions d'engany.** A través d'un món reencantat, poden viure millors relacions que eviten o faciliten superar determinades conseqüències que alteren el benestar físic i personal.

Però aquest món només és possible a través d'interaccions socials que rebutgen l'engany en qualsevol situació; que fan possible que l'amor, el desig i l'atracció com a construcció social estiguin orientats cap a la igualtat, la llibertat i el respecte (Gómez, 2004).

Totes les evidències recollides a través dels seus relats encaixen perfectament amb la principal aportació de Smetana, Campione-Barr & Metzger (2006), quan estudien la

importància que tenen les primeres relacions afectives i sexuals durant el desenvolupament individual i del món social. La contribució tant rellevant d'aquests autors és clau per entendre que el tipus d'amor que s'experimenti al llarg d'aquestes etapes tindrà unes conseqüències o altres en les relacions posteriors.

Com s'ha evidenciat als resultats, molts dels casos han patit conseqüències que han marcat un abans i un després a les seves vides. Constitueixen un clar exemple els casos de Ruth, Judith i Marina que **front a l'engany de les seves respectives parelles, van haver de superar el procés posterior aprenent que es tractava més aviat d'una experiència de fracàs personal (Beck, 1998); per tant acceptant i tolerant que aquesta es la realitat amb la que han de conviure (Reed, 2003).**

Estrès, ansietat i depressió

En aquests moments, Ruth **va patir en silenci episodis de violència per part de la parella que li havia enganyat, va automedicar-se durant les nits amb pastilles que, sense autorització mèdica, feien que les seves nits fossin més curtes, i durant mesos va patir constantment ansietat i estrès.** De la mateixa manera, Judith va desvirtuar la seva vida sense sentit i desencantada per aïllar-se durant sis mesos en una habitació tancada dia i nit, sense menjar i augmentant una pèrdua de pes considerable a mesura que passaven les setmanes. Ella mateixa donava veu als sentiments d'estrès, ansietat i depressió que va patir i que li van portar a deixar temporalment la carrera universitària que estava estudiant en aquells moments, ja que sense assegurarava no tenir les forces necessàries per transformar aquella situació i retornar al món, a la seva quotidianitat. L'impacte sobre el benestar físic encara és més visible quan Marina comença a patir símptomes d'anorèxia. La jove expressa que **el fet de deixar de menjar, d'estar en permanent situació d'estrès, nervis, ansietat, angoixa... va derivar en una pèrdua de pes tan gran que alhora va comportar la pèrdua de la menstruació.**

A través del seu relat, Marina assegurava que aquestes conseqüències sobre la seva salut lligat a l'aïllament social que va dur a terme en silenci perquè rebutjava tota interacció social va marcar la pitjor decepció que hagués imaginat mai.

Així doncs, atenent en aquest cas a alguns exemples de joves enganyades podem identificar que aquelles conseqüències més negatives que perjudiquen a nivell físic i

personal, i que per tant no han disposat en aquests moments de les eines claus per evitar-lo o bé per superar-lo en un termini de temps molt més curt. **Aquestes conseqüències, però, representen una contribució a la llibertat d'altres persones que han patit o que estan patint una situació d'engany, per a què els hi permeti reaccionar i no caure sotmeses sota els mateixos efectes.** A través d'aquestes evidències no només es dona visibilitat a tot el que comporta un engany, sinó que també evita que altres persones puguin prevenir i frenar-les per imposar per damunt la seva llibertat.

En aquesta línia, algunes investigacions a nivell internacional identifiquen que durant les etapes de l'adolescència i la joventut, moltes persones somien amb el tipus de relacions que els agradaria tenir, i la principal contribució d'aquesta investigació és clau per fer front a aquesta realitat (Weissbourd et. al, 2017).

Aquesta contribució fa referència als amics i amigues amb els que s'idealitza i es defensa el tipus de relació que somien i que els agradaria tenir en el futur (Weissbourd et. al, 2017). **Les amistats són clau per millorar la llibertat i per rebutjar les relacions que incorporen un amor desigual, dominant i violent. Per tant, és clau per orientar la nostra atracció cap a l'amor, el desig, la passió i la igualtat** (Gómez, 2004). De fet, això també encaixa amb l'argument de Hill, Nickel & Roberts, (2014) que demostra que viure amb una consciència tranquil·la propicia una vida més sana i relacions d'amistat i afectives i sexuals més exitoses.

Angoixa

Paral·lelament, tots els casos dels i les participants apunten a un procés d'aïllament social fruit de la tristesa i l'angoixa de l'engany, amb la qual cosa els efectes que desenvolupen en aquests moments no els hi permet interaccionar amb el seu context social.

De fet, **les investigacions asseguren que demostren que l'engany està estretament vinculat a efectes com l'angoixa** (Hall & Fincham, 2009) **per situacions d'engany.**

En base a aquestes dades, les persones que expressen més angoixa són aquelles les relacions de les quals eren estables i més consolidades (Hall & Fincham, 2009), tal i com succeeix en el cas de Ruth, Judith i Marina. Però això no determina que les

persones que mantenen relacions menys estables puguin patir conseqüències diferents o siguin més lleugeres, tal i com **podem observar** en el relat de Nico quan parla sobre la **gelosia compulsiva i l'estrès obsessiu de controlar tot el que feia l'altra persona a través de les xarxes socials quan va desvetllar que havia sigut enganyat**. O el relat de Virginia quan parla sobre l'angoixa i els nervis que patir arrel de l'engany que havia comès a la seva parella. Tant el primer com el segon cas, la duració de la relació que mantenien no era una relació del tot consolidada, i tot i així les conseqüències que van patir són les mateixes. D'acord amb Ryff et al., (2001), **les emocions tenen una gran influència per a la salut de les persones amb la qual cosa destaquen que les emocions positives repercutiran també de manera positiva sobre la salut a llarg termini; també repercutiran de manera positiva i podran millorar**.

Insomni

Així mateix, recuperant les conseqüències que havien manifestat els relats de Ruth, Judith i Marina advertim de la importància de les relacions per assegurar millor benestar físic i personal. Aquestes conseqüències s'han anat normalitzant cada vegada que es produeix un engany contribuint a un pitjor desenvolupament psicosocial dels i les joves i adolescents. En base a això, s'ha arribat a demostrar fins i tot com **la qualitat de les relacions de parella està relacionada amb la qualitat de la son i com el correcte funcionament de les nostres emocions es veu alterat en funció de la qualitat de la son durant les nits** (Gruber & Cassoff, 2014). Un cop més, s'identifiquen a través de les conseqüències de l'engany, que influeixen tant a nivell físic com a nivell personal sent directa o indirectament visibles en el benestar de les persones.

En posar l'accent en les conseqüències de l'engany, se li atorga més importància als relats dels i les participants d'aquesta tesi donant veu així a una problemàtica que ha estat poc estudiada per la comunitat científica internacional.

La transferència de tot plegat, de com **la qualitat del son durant les nits influeix en el benestar personal** (Talero-Gutierrez et al., 2017), **dels nivells d'ansietat, d'estrès, d'angoixa i depressió que pateixen des d'edats tan tempranes així com l'impacte directe d'infermetats com l'anorèxia, l'automedicació o la pèrdua de la menstruació millora la seva superació en situacions d'engany per evitar conviure'ls diàriament**.

VIH

Per altra banda, i des de la perspectiva de Beck en la Societat del Risc (1998), també existeixen d'altres perills que formen part dels enganys i que poden afectar a la salut de les persones; ens referim a les infermetats de transmissió sexual com el VIH.

En aquesta línia, **existeix una estreta relació entre pràctiques sexuals arriscades, com per exemple, no utilitzar el preservatiu i el risc de contraure infermetats de transmissió sexual** (Wood & Jewkes, 2001; Jewkes & Morrell, 2010). Aquesta realitat representa una contribució al risc que existeix sobre la salut física en base a **l'ús de les pràctiques més arriscades i socialitzades especialment entre els homes**. Això permet a joves i adolescents reaccionar front a aquest tipus de comportament que s'ha anat incorporant en situacions d'engany fins a socialitzar-se com una pràctica habitual. Això propicia que les persones que enganyen o són enganyades imposin les seves preferències (no usar mètodes anticonceptius) per sobre de la seguretat física. A través d'aquestes pràctiques, **joves i adolescents han augmentat les seves relacions sexuals amb diverses persones sense protecció sent infectats i infectant a d'altres persones**.

En aquesta línia, les investigacions identifiquen que han en **les taxes d'infermetats de transmissió sexual s'han augmentat els índexs per la no utilització dels mètodes anticonceptius** (Ackermann & de Klerk, 2002). De fet, les taxes d'aquest tipus d'infermetats en situacions d'engany ha augmentat considerablement entre els homes, ja que consideren que mai seran infectats per aquest tipus de malaltia perquè són forts i immunes (Guerriero, Ayres & Hearst, 2002). A més, també afirmen que **únicament eviten l'ús del preservatiu quan les relacions sexuals que mantenen eren sota efectes de l'alcohol i amb una persona diferent a la seva parella** (Townsend et al., 2011). Això ens indica que les persones que enganyen imposaran les preferències que amb la parella no compleixen.

Suïcidi

En termes de Beck (1998), també s'adverteix que totes les circumstàncies negatives de la vida s'interpreten com a "fracassos personals". Coincidint amb el que descriu l'autor i de la mateixa manera que ja s'havia esmentat en altres moments, avui joves i

adolescents interpreten moltes de les situacions de la vida quotidiana com a **fracassos personals que poden arribar al suïcidi**.

En aquest sentit, malgrat **que les taxes de suïcidi han augmentat considerablement** en els últims anys **entre els col·lectius de joves i adolescents de 16 a 24 anys**, escasses investigacions científiques han incorporat l'engany com una variable dependent del suïcidi en els contextos socials d'aquests col·lectius (Maimon & Kuhl, 2008).

La consolidació del suïcidi durant els darrers anys en aquesta franja d'edat ha comportat una invisibilitat enorme respecte les seves causes. Això és el que principalment destaquen alguns dels exemples.

Tots i cadascun dels exemples a penes evidencien que el suïcidi sigui una causa directa de l'engany en les relacions de parella perquè a **nivell social no s'ha donat visibilitat**, de fet destaquen que la societat opta per no donar resposta a les causes de suïcidi per acabar silenciament tots aquells casos que de manera individual s'han anat produint. Mentre que les investigacions han aïllat **el suïcidi com un dels principals motius en situacions d'engany** entre relacions de parella de joves i adolescents, els exemples de Judith, Virginia, Sergio... han donat veu des de les seves experiències i vivències personals a aquesta problemàtica.

En aquest sentit, les evidències dels relats que afirmen que **els desencants i les decepcions impossibles de superar porten als suïcidis** encaixen perfectament amb el plantejament que sosté Stephens (1985) quan afirma que les persones que ho fan és perquè **el sentiment desolador tan gran d'haver sigut enganyat els impedeix superar-lo evocant-los a la mort**.

Aquestes conseqüències es vinculen amb el que Beck (1998) ja va considerar com a fracassos personals, en el sentit que la depressió entre d'altres i els intents de suïcidi estan molt vinculats amb els fracassos en temes de relacions. Quant a aquests comportaments suïcides algunes investigacions realitzades per la National College Health Assessment Survey (NCHA), ja han demostrat que **un 9.5% de joves universitaris intenten suïcidar-se per l'estat d'ànim tan depressiu que no els permet superar les problemàtiques relacionades amb les seves relacions** (Kisch, Leino & Silverman, 2005).

Totes aquestes conseqüències que s'han anat especificant a nivell físic i personal dels i les joves i adolescents després d'una situació d'engany, lligat a la seva normalització i invisibilització com a problemàtica social, representen elements que no potencien vides saludables, desenvolupaments psicosocials positius, etc.

Més enllà de que es produeixin enganys en les relacions, aquestes conseqüències estan fomentant riscos en les diferents esferes d'aquests joves i adolescents sense atorgar-los una major visibilitat com a motor de la transformació.

CONTRIBUCIONS

7. Contribucions

Un dels principals propòsits per dur a terme aquesta tesi doctoral ha estat analitzar, des d'una perspectiva sociològica, l'engany com acte que es produeix i les conseqüències que genera, aportant evidències científiques d'aquest impacte. Cada vegada s'identifiquen més enganys des d'edats ben temperanes sense que aquest es consideri una problemàtica que pot afectar a la salut física i personal. La motivació per cercar evidències sobre com afecta aquesta problemàtica i com s'ha assumit entre les formes de vida ha estat fil conductor que ha guiat la investigació aquí presentada.

En aquest últim capítol es recolliran de manera sistematitzada les principals contribucions obtingudes amb el propòsit de donar resposta a les preguntes d'investigació i els objectius de la mateixa.

Respostes a les preguntes d'investigació

Tal i com van plantejar a l' inici de la tesi, les preguntes d'investigació que van donar lloc als objectius de la mateixa són les següents:

Com l'engany està afectant a la vida dels i les joves i adolescents? Quin impacte té l'engany a nivell de salut i personal en la persona que enganya i en la persona que és enganyada?

No obstant això, per respondre a aquestes preguntes també ha sigut necessari donar resposta a altres: a) si és necessari determinar la influència de l'amistat i les relacions de parella en els processos socials, b) si l'engany en les relacions de parella estan normalitzats i no es considera una problemàtica per als i les joves adolescents, i finalment, c) si el sentit que es recrea a través de la comunicació té impacte real en les noves relacions de parella.

Els resultats presentats en aquesta tesis demostren que les conseqüències detectades posteriors a un engany es poden donar de diverses maneres; entre les més freqüents s'han identificat la depressió, l'ansietat, l' insomni, gelosia i obsessió compulsiva que reverteixen negativament sobre la salut física; entre les noies la pèrdua de pes i de la menstruació, i entre els nois la drogodependència. És important destacar també que en els relats, alguns dels i les participants han comentat el suïcidi com una conseqüència que també es dona, però en canvi no s'ha estudiat tot allò que el comporta.

En els últims anys, s'han identificat nombrosos casos de joves i adolescents que responien a aquests símptomes; en els darrers anys han augmentat el número de suïcidis, de joves i adolescents que cauen en drogues i infermetats de transmissió sexual, d'anorèxia, etc. i al mateix temps ha augmentat la presència de l'engany entre les relacions. En canvi, mentre aquests col·lectius han estat víctimes d'aquestes conseqüències, la societat ha ignorat l'engany com una de les principals causes sense atendre una necessitat tant urgent que reclama respostes immediates. En aquesta darrera època a més a més, la nostra societat ha desplaçat l'engany com una problemàtica i ha donat més importància a altres demandes, que lligat al seu augment, han contribuït a la normalitzar-ho cap a un fenomen natural més de la vida quotidiana.

Per tant, atenent la pregunta d'investigació i en base a les evidències presentades a través de la revisió de la literatura científica i del treball de camp realitzat, podem afirmar que l'engany està afectant negativament sobre la vida dels i les joves i adolescents, amb la qual cosa l'impacte que té sobre el benestar físic i personal també és negatiu, i repercuteix negativament tant en la persona que enganya com en la persona enganyada.

Aquesta tesi ha volgut contribuir a evidenciar l'impacte que té l'engany en les relacions de parella, i transferir aquest impacte al debat entre els més joves i adolescents, ja que en certa manera els beneficiaris finals de la investigació són els que contribueixen a aquest impacte social.

Així doncs, a través de les evidències científiques detallem a continuació les contribucions d'aquesta investigació que responen als objectius plantejats;

- 1) Recollir el coneixement científic existent sobre l'impacte a nivell físic i personal que genera l'engany en les relacions de parella entre joves i adolescents.*

L'engany en les relacions de parella entre joves i adolescents té un impacte directe sobre la salut física i personal

L'anàlisi de la present investigació revela que el procés que pateixen les persones després d'haver participat directa o indirectament en una situació d'engany afecta negativament a la seva salut, tant en l'aspecte físic com en el personal. D'acord amb les

escasses investigacions científiques, l'engany s'ha normalitzat entre les nostres formes de vida de tal manera que avui ja no es considera una problemàtica.

Per una banda, trobem que encara es necessiten més estudis científics que analitzin en profunditat els efectes tan greus que comporta aquesta problemàtica, ja que la revisió de la literatura ha permès identificar escasses investigacions que hagin estudiat aquestes conseqüències. Durant els darrers anys fins a l'actualitat, les ciències socials no han donat resposta, de fet els estudis realitzats sobre l'engany responen a una perspectiva de l'ètica i la moral, sense profunditzar en com afecta i quin impacte té realment sobre les vides.

Per altra banda, les investigacions que sí han estudiat l'engany entre joves i adolescents demostren que es tracta d'una problemàtica present en moltes de les relacions de parella d'aquests col·lectius, fins i tot, aporten dades estadístiques que ens aproximem quantitativament a aquesta realitat, com per exemple, l'estudi de Negash et al., (2014) que examina la significació de l'engany en les relacions entre els i les joves i revela amb un total de 539 participants amb relacions consolidades com un percentatge considerable dels participants (el 36%, exactament) afirmen que havien estat involucrats en un engany sexual amb una tercera persona. Un altre estudi és el de Guthrie & Kunkel (2013) que revela que el 92% dels participants alguna vegada havia enganyat a la seva parella (estable) o bé en algun moment de la relació no havien sigut del tot honestos i havien ocultat algunes mentides. Aquests estudis són només alguns exemples que ens aproximem a aquesta realitat.

- 2) *Aprofundir en la importància de l'engany en les relacions de parella a través dels relats dels i les joves i adolescents que han viscut engany, bé sigui de manera indirecta (persona enganyada) bé hagi estat de manera directa (persona que ha enganyat).*

Visibilitzar la importància de l'engany en les relacions de parella permet que a través de la investigació científica es promogui millora de la qualitat de les relacions.

Que la societat tingui coneixement sobre la importància d'aquesta problemàtica gràcies a la comunitat científica internacional genera una millora en la qualitat de les relacions

de joves i adolescents, ja que tracta en profunditat les conseqüències que en comporta donant una millor resposta a aquesta necessitat.

A través d'escoltar i plasmar les evidències de tots i cadascun dels relats de vida, es demostra que l'engany és un fet normal, natural i inevitable, que pot passar o no; sense que la societat es qüestioni la seva importància i tot el que pot provocar. Per això, és molt important que aquests col·lectius així com la resta de la societat tinguin consciència i coneixement sobre el que comporta; perquè aprofundir en les seves conseqüències des de l'evidència científica pot donar algunes eines que permetin superar-lo o evitar-lo.

Totes les persones són lliures de viure el tipus de relacions que desitgin, però també és fonamental que sàpiguen tot el que suposa un engany i disposin de les eines que ja hagi demostrat el seu èxit (segons el que ha demostrat la investigació científica).

3) Contribuir en el coneixement sociològic sobre aquest tema i publicar-ho

La present investigació contribueix a la transferència de la problemàtica social analitzada promovent futurs estudis científics.

Tal i com s'ha especificat a través del treball de camp, s'ha demostrat que l'engany existeix en moltes de les relacions que tenen joves i adolescents, amb la qual cosa contribuir en el coneixement sociològic sobre aquest tema i publicar-ho ajuda a que altres joves i adolescents, que enganyen i són enganyats i enganyades, puguin disposar de recursos educatius.

Per tant, es busca aportar coneixement sociològic i posar-ho a l'abast de tota la societat, perquè contribuir a generar més coneixement a una temàtica que des d'aquesta perspectiva encara no s'havia tractat i transferir-ho genera impacte científic i resultats positius en la implicació de tots els àmbits de la societat.

4) Analitzar la relació existent entre engany i conseqüències a nivell de salut i personal des de la perspectiva sociològica.

Analitzar l'engany des de la perspectiva sociològica orientada cap a les conseqüències tant a nivell de salut física com personal permet detectar elements transformadors que milloren en benestar així com en interaccions socials i relacions de parella.

En relació a l'anàlisi empíric sobre la relació entre engany i conseqüències des de la perspectiva sociològica ha permès identificar factors d'èxit que es tradueixen en una millor qualitat en salut i relacions. Els resultats obtinguts a través de la investigació ens permet veure que gràcies a amistats solidàries i igualitàries pot ajudar a superar els efectes derivats d'un engany i poder prevenir-ne d'altres. Així mateix, els valors de solidaritat, igualtat, etc. aporten qualitat en les relacions i també confiança, suport, recolzament, etc. a l'hora de respondre a reptes i al mateix temps facilita la llibertat de les relacions.

Així doncs, els resultats aquí presentats ens permeten concloure per una banda, que l'engany en les relacions afectives i sexuals entre joves i adolescents genera determinades conseqüències que repercuteixen negativament sobre el benestar físic i personal, i per altra banda, que aquestes conseqüències encara no s'han vinculat a l'engany. Malgrat que a dia d'avui l'engany afecta a la vida dels col·lectius més joves, la seva normalització comporta que encara no es consideri com una problemàtica social. De fet, les possibilitats que la investigació en l'àmbit de ciències socials no hagués contemplat fins ara aquesta problemàtica com una necessitat urgent de la societat ha contribuït a la seva normalització.

En aquest sentit, l'aportació dels relats de vida han contribuït a donar veu a les conseqüències que genera l'engany i que no tenen visibilitat.

S'ha pogut observar que l'engany té un impacte directe sobre la salut tant a nivell físic com personal que afecta negativament i que en situacions de crisi, pot comportar el suïcidi. Els relats d'alguns i algunes participants ens han permès detectar el suïcidi com una possible sortida quan la persona havia sigut enganyada. També hem pogut identificar gràcies als relats que algunes noies enganyades poden arribar a conseqüències molt greus que poden posar en perill les seves vides, es tracta d'efectes devastadors que arriben a la pèrdua de menstruació i a la pèrdua de pes extrema que pot derivar en anorèxia.

Per altra banda, s'ha pogut observar que algunes persones que enganyen a les seves parelles decideixen imposar aquelles preferències que d'altra manera no poden complir, sense atendre racionalment a les necessitats de la persona amb la que per exemple està mantenint relacions sexual. En aquest sentit, destaquem que alguns joves també pateixen infermetats de transmissió sexual sent el VIH el més freqüent.

Altres conseqüències que han impactat sobre la vida dels casos exposats són situacions de violència, drogodependència i automedicació per pal·liar el sofriment durant les nits. És important destacar que aquestes conseqüències s'han identificat entre les persones enganyades, mentre que en les persones que han enganyat s'han identificat altres efectes com l'ansietat, l'estrès, etc.

D'aquesta manera, l'engany és un exemple de problemàtica que crea un seguit de conseqüències devastadores per la qualitat de vida física i personal, la justificació de la qual no pot continuar sent que això passa cada dia i que és un fet normal. En aquest cas, s'està fomentant la seva normalització sense atendre què realment pot afectar a joves i adolescents, però també ens repercuteix a tota la societat; ens afecta a tothom. D'aquesta manera, per tant es converteix en una problemàtica social que necessita de futurs estudis científics que hi profunditzin.

Per últim, concloure que en base a la resposta d'aquestes preguntes que han orientat els objectius de la investigació així com de les valoracions finals, podem afirmar que les hipòtesis plantejades s'han confirmat. La validació de les tres hipòtesis plantejades des de la perspectiva comunicativa han proporcionat nou coneixement sobre la realitat de les relacions de parella i de quina manera es viuen confirmant com a conclusió final que, l'engany genera somatització i pot comportar algunes infermetats de transmissió sexual com el VIH així com depressions, ansietat, estrès, angoixa, insomni i anorèxia.

En base a tot això, aquesta tesi ha sigut capaç d'assumir el repte d'abordar una investigació sociològica en el marc de l'engany en les relacions afectives i sexuals entre joves i adolescents per analitzar l' impacte de les conseqüències que genera tant a nivell físic com personal i promoure la transformació d'aquest tipus de relacions. Des de la meua experiència personal i el meu compromís per fomentar relacions lliures d'enganys i plenes de llibertat són les motivacions que m'han permès adoptar una perspectiva comunicativa durant el procés d'investigació.

En primer lloc, aquesta tesi representa una aportació als estudis sociològics sobre les conseqüències que desencadena un engany en les relacions de parella, aportant nou coneixement que permet identificar alguns factors claus per a la superació de les conseqüències, i evitar-ne possibles enganys. Alguns factors que ja han demostrat èxit i que gràcies als resultats obtinguts, hem pogut identificar són la llibertat i la solidaritat per a totes les noies així com les amistats solidàries per a tots els i les joves i

adolescents. La literatura científica no ha abordat des d'aquesta perspectiva els factors d'èxit que estan millorant la qualitat de les relacions en el context dels i les joves i adolescents.

En canvi, a través d'aquesta tesi es reconeixen les transformacions a través de les quals les persones estan reconfigurant el sentit de les seves relacions.

En segon lloc, aquesta tesi representa una aportació que pot ajudar des del context educatiu a donar major visibilitat, ja que reconeix la necessitat d'implicacions educatives per informar i ajudar a joves i adolescents sobre aquelles conseqüències que pot generar l'engany en l'àmbit educatiu mitjançant activitats d'èxit basades en la qualitat i l'excel·lència. En aquest sentit, els processos dialògics i de reflexió en qualsevol espai dels i les joves i adolescents representa un canvi en les seves relacions.

Mitjançant la perspectiva comunicativa s'analitza la transformació social, i s'identifica com amistats han propiciat determinades situacions, com per exemple, la de l'engany. Les amistats han estat present en aquesta investigació i concretament en la part de resultats, per això podem concloure afirmant que és un element clau per superar les conseqüències que pot provocar un engany i evitar-ne d'altres.

Gràcies a amistats transformadores que donen suport i rebutgen l'engany així com qualsevol altre forma de violència, es poden superar i prevenir els efectes d'un engany.

7.1 Línies de futur

A través del treball de camp desenvolupat i de la literatura científica revisada s'observa que algunes qüestions entorn l'engany encara no s'han profunditzat, escassament s'han investigat i per tant, seria convenient aprofundir.

En primer lloc, convindria profunditzar sobre aquells factors d'èxit que sí contribueixen a transformar les conseqüències que desencadena. I en segon lloc, es proposa la necessitat d'incentivar implicacions des de tots els àmbits de l'educació i de la societat, que previnguin les conseqüències que fins ara no s'han donat visibilitat. En aquest sentit, també seria convenient des de la perspectiva feminista disposar dels mecanismes claus orientats a la llibertat i la igualtat de totes les noies.

Referències

- Ackermann, L. and de Klerk, G.W. (2002) Social factors that make South African women vulnerable to HIV infection. *Health Care for Women International*, 23, 163-172.
- Álvarez Mesa, M. I., Domínguez Gómez, J., & de la Torre Navarro, L. M. (2014). Factores relacionados con el contagio de las infecciones de transmisión sexual en la adolescencia. *Revista Habanera de Ciencias Médicas*, 13(2), 270-283.
- Amaro, F., Dantas, A. M., & da Cunha Teles, L. (1995). Sexual behaviour in the city of Lisbon. *International journal of STD & AIDS*, 6(1), 35-41.
- Anthias, F. (2002, June). Beyond feminism and multiculturalism: Locating difference and the politics of location. In *Women's studies international forum* (Vol. 25, No. 3, pp. 275-286). Pergamon.
- Aubert, A., Garcia, C., & Racionero, S. (2009). El aprendizaje dialógico. *Cultura y educación*, 21(2), 129-139.
- Baglioni, C., Spiegelhalder, K., Lombardo, C., & Riemann, D. (2010). Sleep and emotions: a focus on insomnia. *Sleep medicine reviews*, 14(4), 227-238.
- Barta, W. D., & Kiene, S. M. (2005). Motivations for infidelity in heterosexual dating couples: The roles of gender, personality differences, and sociosexual orientation. *Journal of Social and Personal Relationships*, 22(3), 339-360.
- Bauman, Z. (2003). *Intimations of postmodernity*. Routledge.
- Bauman, Z. (2012). *Amor líquido: acerca de la fragilidad de los vínculos humanos*. Fondo de Cultura Económica.
- Baxter, L. A., Dun, T., & Sahistein, E. (2001). Rules for relating communicated among social network members. *Journal of Social and Personal Relationships*, 18(2), 173-199.
- Berger, P., & Luckmann, T. (1967). La construcción social. *Xa Realidad*. Buenos Aires.

- Bell, D. L., Rosenberger, J. G., & Ott, M. A. (2015). Masculinity in adolescent males' early romantic and sexual heterosexual relationships. *American journal of men's health*, 9(3), 201-208.
- Berlant, L. G. (Ed.). (2000). *Intimacy*. University of Chicago Press.
- Blow, A. J., & Hartnett, K. (2005). Infidelity in committed relationships I: A methodological review. *Journal of Marital and Family Therapy*, 31(2), 183-216.
- Boekhout, B. A., Hendrick, S. S., & Hendrick, C. (1999). Relationship infidelity: A loss perspective. *Journal of Personal & Interpersonal Loss*, 4(2), 97-123.
- Boon, S. D., & McLeod, B. A. (2001). Deception in romantic relationships: Subjective estimates of success at deceiving and attitudes toward deception. *Journal of Social and Personal Relationships*, 18(4), 463-476.
- Bourgois, P. (1996). In search of masculinity: violence, respect and sexuality among Puerto Rican crack dealers in East Harlem. *The British Journal of Criminology*, 36(3), 412-427.
- Brady, S. S., Tschann, J. M., Ellen, J. M., & Flores, E. (2009). Infidelity, trust, and condom use among Latino youth in dating relationships. *Sexually transmitted diseases*, 36(4), 227.
- Brem, M. J., Spiller, L. C., & Vandehey, M. A. (2015). Online mate-retention tactics on Facebook are associated with relationship aggression. *Journal of interpersonal violence*, 30(16), 2831-2850.
- Brent, D. A., Baugher, M., Bridge, J., Chen, T., & Chiappetta, L. (1999). Age-and sex-related risk factors for adolescent suicide. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 38(12), 1497-1505.
- Brent, D. (2011). Nonsuicidal self-injury as a predictor of suicidal behavior in depressed adolescents.
- Burns, A. (1999). IV. Power between Women: The Constructed Otherness of 'Other Women'. *Feminism & Psychology*, 9(4), 410-413.

- Canto, J. M., Garcia-Leiva, P., Perles, F., San Martin, J. E., & Ruiz, M. (2009). Jealousy in sexual and emotional infidelity: A sociocognitive perspective. *REVISTA DE PSICOLOGIA SOCIAL*, 24(3), 307-318.
- Cano A, O'Leary KD. Infidelity and separations precipitate major depressive episodes and symptoms of nonspecific depression and anxiety. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 2000;68(5):774–781
- Carrigan, T., Connell, B., & Lee, J. (1985). Toward a new sociology of masculinity. *Theory and society*, 14(5), 551-604.
- Cash, S. J., & Bridge, J. A. (2009). Epidemiology of youth suicide and suicidal behavior. *Current opinion in pediatrics*, 21(5), 613.
- Clayton, R. B. (2014). The third wheel: The impact of Twitter use on relationship infidelity and divorce. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 17(7), 425-430.
- Cole, T. (2001). Lying to the one you love: The use of deception in romantic relationships. *Journal of Social and Personal Relationships*, 18(1), 107-129.
- Connell, R. W. 1995. *Masculinities*. Cambridge, UK: Polity Press.
- Connell, R. W. (1998). Masculinities and globalization. *Men and masculinities*, 1(1), 3-23.
- Connell, R. W., & Messerschmidt, J. W. (2005). Hegemonic masculinity: Rethinking the concept. *Gender & society*, 19(6), 829-859.
- Davila, J., Steinberg, S. J., Kachadourian, L., Cobb, R., & Fincham, F. (2004). Romantic involvement and depressive symptoms in early and late adolescence: The role of a preoccupied relational style. *Personal Relationships*, 11(2), 161-178.
- Davila, J. (2008). Depressive symptoms and adolescent romance: Theory, research, and implications. *Child Development Perspectives*, 2(1), 26-31.
- Dean, C. J. (2011). Psychoeducation: A first step to understanding infidelity-related systemic trauma and grieving. *The Family Journal*, 19(1), 15-21.

- Debnam, K. J., Howard, D. E., Garza, M. A., & Green, K. M. (2017). African American girls' ideal dating relationship now and in the future. *Youth & Society*, 49(3), 271-294.
- DeWall, C. N., Maner, J. K., Deckman, T., & Rouby, D. A. (2011). Forbidden fruit: inattention to attractive alternatives provokes implicit relationship reactance. *Journal of personality and social psychology*, 100(4), 621.
- Downing-Matibag, T. M., & Geisinger, B. (2009). Hooking up and sexual risk taking among college students: A health belief model perspective. *Qualitative Health Research*, 19(9), 1196-1209.
- Drigotas, S. M., & Barta, W. (2001). The cheating heart: Scientific explorations of infidelity. *Current directions in psychological science*, 10(5), 177-180.
- Dunkle, K. L., Jewkes, R. K., Brown, H. C., Gray, G. E., McIntyre, J. A., & Harlow, S. D. (2004). Gender-based violence, relationship power, and risk of HIV infection in women attending antenatal clinics in South Africa. *The lancet*, 363(9419), 1415-1421.
- Duque, E. (2006). Aprendiendo para el amor o para la violencia. Las relaciones en las discotecas. Barcelona: Hipatia
- Edlund, J. E., Heider, J. D., Scherer, C. R., Farc, M. M., & Sagarin, B. J. (2006). Sex differences in jealousy in response to actual infidelity. *Evolutionary Psychology*, 4, 462-470.
- Elster, J. (2001). *La democracia deliberativa*. Barcelona: Gedisa.
- Eshbaugh, E. M., & Gute, G. (2008). Hookups and sexual regret among college women. *The Journal of social psychology*, 148(1), 77-90.
- Eyre, S. L., Flythe, M., Hoffman, V., & Fraser, A. E. (2012). Concepts of infidelity among African American emerging adults: Implications for HIV/STI prevention. *Journal of Adolescent Research*, 27(2), 231-255.

- Exner-Cortens, D., Eckenrode, J., & Rothman, E. (2013). Longitudinal associations between teen dating violence victimization and adverse health outcomes. *Pediatrics*, *131*(1), 71-78.
- Fife, S. T., Weeks, G. R., & Gambescia, N. (2008). Treating infidelity: An integrative approach. *The Family Journal*, *16*(4), 316-323.
- Finkel, E. J., Rusbult, C. E., Kumashiro, M., & Hannon, P. A. (2002). Dealing with betrayal in close relationships: Does commitment promote forgiveness?. *Journal of personality and social psychology*, *82*(6), 956.
- Flack Jr, W. F., Daubman, K. A., Caron, M. L., Asadorian, J. A., D'Aureli, N. R., Gigliotti, S. N., ... & Stine, E. R. (2007). Risk factors and consequences of unwanted sex among university students: Hooking up, alcohol, and stress response. *Journal of Interpersonal Violence*, *22*(2), 139-157.
- Flecha, R., Puigvert, L., & Rios, O. (2013). The New Alternative Masculinities and the overcoming of gender violence. *International and Multidisciplinary Journal of Social Sciences*, *2*(1), 88-113.
- Foster, J. D., & Misra, T. A. (2013). It did not mean anything (about me) Cognitive dissonance theory and the cognitive and affective consequences of romantic infidelity. *Journal of Social and Personal Relationships*, *30*(7), 835-857.
- Gangdev, P. S. (1997). Obsession with infidelity: another case and some views. *The Australian and New Zealand journal of psychiatry*, *31*(5), 772-773.
- Garrett, N., Lazzaro, S. C., Ariely, D., & Sharot, T. (2016). The brain adapts to dishonesty. *Nature neuroscience*, *19*(12), 1727-1732.
- Gibson, K. A., Thompson, A. E., & O'Sullivan, L. F. (2016). Love thy neighbour: Personality traits, relationship quality, and attraction to others as predictors of infidelity among young adults. *The Canadian Journal of Human Sexuality*, *25*(3), 186-198.
- Giddens, A. (1995). La teoría de la estructuración. *entrevista. Cuadernos de Sociología*, *6*.

- Giddens, A. (1996). *Las consecuencias perversas de la modernidad: modernidad, contingencia y riesgo* (Vol. 12). Anthropos Editorial.
- Giordano, P. C. (2003). Relationships in adolescence. *Annual review of Sociology*, 29(1), 257-281.
- Gómez, J. (2004). *El amor en la sociedad del riesgo: Una tentativa educativa* (2º ed.). Barcelona: El Roure.
- Gómez, J.; Latorre, A., Sánchez, M. & Flecha, R. (2006). Metodología comunicativa crítica. Ed. El Roure.
- Gómez, A. Puigvert, L., & Flecha, R. (2011). Critical communicative methodology: Informing real social transformation through research. *Qualitative Inquiry*, 17(3), 235–245.
- Gómez, A., Elboj, C., & Capllonch, M. (2013). Beyond Action Research. *International Review of Qualitative Research*, 6(2), 183-197.
- Gruber, R., & Cassoff, J. (2014). The interplay between sleep and emotion regulation: conceptual framework empirical evidence and future directions. *Current psychiatry reports*, 16(11), 500.
- Guerriero, I., Ayres, J. R., & Hearst, N. (2002). Masculinidade e vulnerabilidade ao HIV de homens heterossexuais, São Paulo, SP. *Revista de Saúde Pública*, 36(4), 50-60.
- Gunderson, P. R., & Ferrari, J. R. (2008). Forgiveness of Sexual Cheating in Romantic Relationships: Effects of Discovery Method, Frequency of Offense, and Presence of Apology. *North American Journal of Psychology*, 10(1).
- Guthrie, J., & Kunkel, A. (2013). Tell me sweet (and not-so-sweet) little lies: Deception in romantic relationships. *Communication Studies*, 64(2), 141-157.
- Habermas, J. (1987). *Teoría de la acción comunicativa [1981]*. Taurus, Madrid.
- Hall, J. H., & Fincham, F. D. (2009). Psychological distress: Precursor or consequence of dating infidelity?. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 35(2), 143-159.

- Harris, C. R. (2003). A review of sex differences in sexual jealousy, including self-report data, psychophysiological responses, interpersonal violence, and morbid jealousy. *Personality and Social Psychology Review*, 7, 102-128.
- Haynie, D. L., Farhat, T., Brooks-Russell, A., Wang, J., Barbieri, B., & Iannotti, R. J. (2013). Dating violence perpetration and victimization among US adolescents: Prevalence, patterns, and associations with health complaints and substance use. *Journal of Adolescent Health*, 53(2), 194-201.
- Herold, E. S., & Milhausen, R. R. (1999). Dating preferences of university women: An analysis of the nice guy stereotype. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 25(4), 333-343.
- Hill, P. L., Nickel, L. B., & Roberts, B. W. (2014). Are you in a healthy relationship? Linking conscientiousness to health via implementing and immunizing behaviors. *Journal of personality*, 82(6), 485-492.
- Hudson, M. B., Nicolas, S. C., Howser, M. E., Lipsett, K. E., Robinson, I. W., Pope, L. J., ... & Friedman, D. R. (2015). Examining how gender and emoticons influence Facebook jealousy. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 18(2), 87-92.
- INCLUD-ED (2006–2011). INCLUD-ED Project. Strategies for inclusion and social cohesion in Europe from education. 6th Framework Programme. Citizens and Governance in a Knowledge-based Society. CIT4-CT-2006-028603. Directorate General for Research, European Commission.
- Jewkes, R. K., Dunkle, K., Nduna, M., & Shai, N. (2010). Intimate partner violence, relationship power inequity, and incidence of HIV infection in young women in South Africa: a cohort study. *The lancet*, 376(9734), 41-48.
- Jewkes, R., & Morrell, R. (2010). Gender and sexuality: emerging perspectives from the heterosexual epidemic in South Africa and implications for HIV risk and prevention. *Journal of the International AIDS society*, 13(1), 6.
- Joint United Nations Programme on HIV/AIDS (UNAIDS). (2010). Joint Action for Results UNAIDS Outcome Framework 2009–2011.

- Joyner, K., & Udry, J. R. (2000). You don't bring me anything but down: Adolescent romance and depression. *Journal of Health and Social Behavior*, 369-391.
- Kachadourian, L. K., Smith, B. N., Taft, C. T., & Vogt, D. (2015). The Impact of Infidelity on Combat-Exposed Service Members. *Journal of traumatic stress*, 28(5), 418-425.
- Kandel, E. R. (2007). *En busca de la memoria: el nacimiento de una nueva ciencia de la mente* (Vol. 3022). Katz Editores.
- Kato, T. (2014). A reconsideration of sex differences in response to sexual and emotional infidelity. *Archives of sexual behavior*, 43(7), 1281-1288.
- Katz, J., & Schneider, M. E. (2013). Casual hook up sex during the first year of college: Prospective associations with attitudes about sex and love relationships. *Archives of Sexual Behavior*, 42(8), 1451-1462.
- Kern, B., & Finn, M. (2011). Relationship Infidelity: Is It Smarter to Follow Your Heart or Your Head?. *FSU Journal of Behavioral Sciences*, 15(1), 6.
- Kisch, J., Leino, E. V., & Silverman, M. M. (2005). Aspects of suicidal behavior, depression, and treatment in college students: Results from the Spring 2000 National College Health Assessment Survey. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 35(1), 3-13.
- Kimmel, M. S. (1987). *Changing men: New directions in research on men and masculinity*. Sage Publications, Inc.
- Knapp, M. L. (2006). Lying and deception in close relationships. *The Cambridge handbook of personal relationships*, 517-532.
- Kouchaki, M., & Gino, F. (2015). Dirty deeds unwanted: The use of biased memory processes in the context of ethics. *Current Opinion in Psychology*, 6, 82-86.
- Kovacs, M., Goldston, D., & Gatsonis, C. (1993). Suicidal behaviors and childhood-onset depressive disorders: a longitudinal investigation. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 32(1), 8-20.

- La Greca, A. M., & Harrison, H. M. (2005). Adolescent peer relations, friendships, and romantic relationships: Do they predict social anxiety and depression?. *Journal of clinical child and adolescent psychology*, 34(1), 49-61.
- Lary, H., Maman, S., Katebalila, M., & Mbwambo, J. (2004). Exploring the association between HIV and violence: young people's experiences with infidelity, violence and forced sex in Dar es Salaam, Tanzania. *International Family Planning Perspectives*, 200-206.
- Lehmiller, J.J (2015). A comparison of sexual health history and practices among monogamous and consensually nonmonogamous sexual partners. *The journal of sexual medicine*, 12(10), 2022-2028.
- Leeker O, Carlozzi A (2012) Effects of sex, sexual orientation, infidelity expectations, and love on distress related to emotional and sexual infidelity. *Journal of Marital and Family Therapy* 40: 68-91.
- Lewandowski, G. W., & Ackerman, R. A. (2006). Something's missing: Need fulfillment and self-expansion as predictors of susceptibility to infidelity. *The Journal of social psychology*, 146(4), 389-403.
- Luckmann, T., & Berger, P. L. (1968). *La construcción social de la realidad*. Buenos Aires: Amorrortu.
- Maimon, D., & Kuhl, D. C. (2008). Social control and youth suicidality: situating Durkheim's ideas in a multilevel framework. *American Sociological Review*, 73(6), 921-943.
- Manning, Wendy D., Peggy C. Giordano, and Monica A. Longmore. 2006. Adolescent Dating Relationships and the Management of Risk. Paper presented at the annual meeting of the Population Association of America, San Francisco, CA.
- McAnulty, R. D., & Brineman, J. M. (2007). Infidelity in dating relationships. *Annual review of sex research*, 18(1), 94-114.
- McCarthy, B. y Casey, T. (2008). "Love, Sex, and crime: adolescent romantic relationships and offending". *American Sociological Review*, 73, pp. 944-969.

- McCullough, M. E., Rachal, K. C., Sandage, S. J., Worthington Jr, E. L., Brown, S. W., & Hight, T. L. (1998). Interpersonal forgiving in close relationships: II. Theoretical elaboration and measurement. *Journal of personality and social psychology*, 75(6), 1586.
- Mead, G. H. G. H. (1990). *Espiritu, persona y sociedad desde el punto de vista del conductismo social* (No. 155.92 M4).
- Meel, B. L. (2004). Suicide among teenagers and young adults in the Transkei. Case reports. *Anil Aggrawal's Internet Journal of Forensic Medicine and Toxicology*, 5(2).
- Metts, S. (1989). An exploratory investigation of deception in close relationships. *Journal of Social and Personal relationships*, 6(2), 159-179.
- Miano, A., Weber, T., Roepke, S., & Dziobek, I. (2017). Childhood Maltreatment and Context Dependent Empathic Accuracy in Adult Romantic Relationships. *Psychological trauma: theory, research, practice and policy*.
- Millner, V. S. (2008). Internet infidelity: A case of intimacy with detachment. *The Family Journal*, 16(1), 78-82.
- Monto, M. A., & Carey, A. G. (2014). A new standard of sexual behavior? Are claims associated with the "hookup culture" supported by general social survey data?. *The Journal of Sex Research*, 51(6), 605-615.
- Negash, S., Cui, M., Fincham, F. D., & Pasley, K. (2014). Extradyadic involvement and relationship dissolution in heterosexual women university students. *Archives of sexual behavior*, 43(3), 531-539.
- Noel, N. E., Maisto, S. A., Johnson, J. D., & Jackson, L. A. (2009). The effects of alcohol and cue salience on young men's acceptance of sexual aggression. *Addictive behaviors*, 34(4), 386-394.
- Nock, M. K., Green, J. G., Hwang, I., McLaughlin, K. A., Sampson, N. A., Zaslavsky, A. M., & Kessler, R. C. (2013). Prevalence, correlates, and treatment of lifetime

- suicidal behavior among adolescents: results from the National Comorbidity Survey Replication Adolescent Supplement. *JAMA psychiatry*, 70(3), 300-310.
- Norona, J. C., Khaddouma, A., Welsh, D. P., & Samawi, H. (2015). Adolescents' understandings of infidelity. *Personal Relationships*, 22(3), 431-448.
- Norona, J. C., Welsh, D. P., Olmstead, S. B., & Bliton, C. F. (2017). The Symbolic Nature of Trust in Heterosexual Adolescent Romantic Relationships. *Archives of Sexual Behavior*, 1-12.
- Norona, J. C., Olmstead, S. B., & Welsh, D. P. (2018). Betrayals in Emerging Adulthood: A Developmental Perspective of Infidelity. *The Journal of Sex Research*, 55(1), 84-98.
- Oliver, E. (2010). Espejismo del ascenso y socialización de la violencia de género. Ministerio de Ciencia e Innovación. Dirección General de Programas y Transferencia de Conocimiento. Plan Nacional I+ D+ I.
- Osafo, J., Akotia, C. S., Andoh-Arthur, J., & Quarshie, E. N. B. (2015). Attempted suicide in Ghana: motivation, stigma, and coping. *Death studies*, 39(5), 274-280.
- Owen, J. J., Rhoades, G. K., Stanley, S. M., & Fincham, F. D. (2010). "Hooking up" among college students: Demographic and psychosocial correlates. *Archives of sexual behavior*, 39(3), 653-663.
- Parker, L., Pettifor, A., Maman, S., Sibeko, J., & MacPhail, C. (2014). Concerns about partner infidelity are a barrier to adoption of HIV-prevention strategies among young South African couples. *Culture, health & sexuality*, 16(7), 792-805.
- Pulido, C., Elboj, C., Campdepadrós, R., & Cabré, J. (2014). Exclusionary and transformative dimensions: Communicative analysis enhancing solidarity among women to overcome gender violence. *Qualitative Inquiry*, 20(7), 889-894.
- Rahaman, H. S. (2015). Romantic relationship length and its perceived quality: Mediating role of Facebook-related conflict. *Europe's journal of psychology*, 11(3), 395.

- Rauer, A. J., Pettit, G. S., Lansford, J. E., Bates, J. E., & Dodge, K. A. (2013). Romantic relationship patterns in young adulthood and their developmental antecedents. *Developmental Psychology, 49*(11), 2159.
- Reed, S. (2003). Freedom is the future of sex. *The Gamecock*.
- Rueda, H. A., Lindsay, M., & Williams, L. R. (2015). "She Posted It on Facebook" Mexican American Adolescents' Experiences With Technology and Romantic Relationship Conflict. *Journal of Adolescent Research, 30*(4), 419-445.
- Russell, E. B., & Harton, H. C. (2005). The "other factors": Using individual and relationship characteristics to predict sexual and emotional jealousy. *Current Psychology, 24*(4), 242-257.
- Ryff, C. D. (2001). Elective affinities and uninvited agonies: mapping emotion with significant others onto health. W: CD Ryff, BH Singer (Ed.). *Emotion, Social Relationships and Health: Series in affective science*.
- Schaefer, A., & Philippot, P. (2005). Selective effects of emotion on the phenomenal characteristics of autobiographical memories. *Memory, 13*(2), 148-160.
- Scharrer, E. (2001). Tough guys: The portrayal of hypermasculinity and aggression in televised police dramas. *Journal of Broadcasting & Electronic Media, 45*(4), 615-634.
- Schneider, J. P., Weiss, R., & Samenow, C. (2012). Is It Really Cheating? Understanding the Emotional Reactions and Clinical Treatment of Spouses and Partners Affected by Cybersex Infidelity. *Sexual Addiction & Compulsivity, 19*(1/2), 123-139.
- Shackelford, T. K., Buss, D. M., & Bennett, K. (2002). Forgiveness or breakup: Sex differences in responses to a partner's infidelity. *Cognition & Emotion, 16*(2), 299-307.
- Shaffer, D., Gould, M. S., Fisher, P., Trautman, P., Moreau, D., Kleinman, M., & Flory, M. (1996). Psychiatric diagnosis in child and adolescent suicide. *Archives of general psychiatry, 53*(4), 339-348.

- Shafii, M., Steltz-Lenarsky, J., Derrick, A. M., Beckner, C., & Whittinghill, J. R. (1988). Comorbidity of mental disorders in the post-mortem diagnosis of completed suicide in children and adolescents. *Journal of affective disorders, 15*(3), 227-233.
- Shalvi, S., Gino, F., Barkan, R., & Ayal, S. (2015). Self-serving justifications: Doing wrong and feeling moral. *Current Directions in Psychological Science, 24*(2), 125-130.
- Sheppard, V. J., Nelso, E. S., & Andreoli-Mathie, V. (1995). Dating relationships and infidelity: Attitudes and behaviors. *Journal of Sex & Marital Therapy, 21*(3), 202-212.
- Sikström, B., Hellberg, D., Nilsson, S., Brihmer, C., & Mårdh, P. A. (1996). Sexual risk behavior in women with cervical human papillomavirus infection. *Archives of sexual behavior, 25*(4), 361-372.
- Smetana, J. G., Campione-Barr, N., & Metzger, A. (2006). Adolescent development in interpersonal and societal contexts. *Annu. Rev. Psychol., 57*, 255-284.
- Smith, P. H., White, J. W., & Holland, L. J. (2003). A longitudinal perspective on dating violence among adolescent and college-age women. *American Journal of Public Health, 93*(7), 1104-1109.
- Starr, L. R., Davila, J., Stroud, C. B., Li, C., Ching, P., Yoneda, A., ... & Ramsay Miller, M. (2012). Love hurts (in more ways than one): Specificity of psychological symptoms as predictors and consequences of romantic activity among early adolescent girls. *Journal of clinical psychology, 68*(4), 373-381.
- Stebbleton, M. J., & Rothenberger, J. H. (1993). Truth or consequences: Dishonesty in dating and HIV/AIDS-related issues in a college-age population. *Journal of American College Health, 42*(2), 51-54.
- Stephens, B. J. (1985). Suicidal women and their relationships with husbands, boyfriends, and lovers. *Suicide and Life-Threatening Behavior, 15*(2), 77-90.

- Stewart, J. G., & Harkness, K. L. (2015). The interpersonal toxicity of excessive reassurance-seeking: Evidence from a longitudinal study of romantic relationships. *Journal of Social and Clinical Psychology, 34*(5), 392-410.
- Straus, M. (2004): "Prevalence of Violence Against Dating Partners by Male and Female University Students Worldwide". *Violence Against Women, 10*, pp. 790-811.
- Suleiman, A. B., & Deardorff, J. (2015). Multiple dimensions of peer influence in adolescent romantic and sexual relationships: A descriptive, qualitative perspective. *Archives of sexual behavior, 44*(3), 765-775.
- Szwedo, D. E., Chango, J. M., & Allen, J. P. (2015). Adolescent romance and depressive symptoms: The moderating effects of positive coping and perceived friendship competence. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology, 44*(4), 538-550.
- Talero-Gutierrez, C., Duran-Torres, F., Ibañez-Pinilla, M., Perez-Olmos, I., & Echeverria-Palacio, C. M. (2017). Sleep quality perception and romantic relationships in university students: cross-sectional study. *Revista de la Facultad de Medicina, 65*(2), 197-202.
- Tamir, M., Schwartz, S. H., Oishi, S., & Kim, M. Y. (2017). The secret to happiness: Feeling good or feeling right?. *Journal of Experimental Psychology: General, 146*(10), 1448.
- Tokunaga, R. S. (2011). Social networking site or social surveillance site? Understanding the use of interpersonal electronic surveillance in romantic relationships. *Computers in Human Behavior, 27*, 705–713.
- Toplu-Demirtaş, E., & Fincham, F. D. (2017). Dating Infidelity in Turkish Couples: The Role of Attitudes and Intentions. *The Journal of Sex Research, 1*-11.
- Townsend, J. M., & Wasserman, T. H. (2011). Sexual hookups among college students: Sex differences in emotional reactions. *Archives of sexual behavior, 40*(6), 1173-1181.

- Townsend, L., Jewkes, R., Mathews, C., Johnston, L. G., Flisher, A. J., Zembe, Y., & Chopra, M. (2011). HIV risk behaviours and their relationship to intimate partner violence (IPV) among men who have multiple female sexual partners in Cape Town, South Africa. *AIDS and Behavior, 15*(1), 132-141.
- Ulrich, B. (1998). *La sociedad del riesgo. Hacia una nueva modernidad. Barcelona, España.*
- Urbaniak, G. C., & Kilmann, P. R. (2003). Physical attractiveness and the “nice guy paradox”: Do nice guys really finish last?. *Sex Roles, 49*(9), 413-426.
- Utz, S., & Beukeboom, C. J. (2011). The role of social network sites in romantic relationships: Effects on jealousy and relationship happiness. *Journal of Computer-Mediated Communication, 16*(4), 511-527.
- Van Dulmen, M. H., Goncy, E. A., Haydon, K. C., & Collins, W. A. (2008). Distinctiveness of adolescent and emerging adult romantic relationship features in predicting externalizing behavior problems. *Journal of Youth and Adolescence, 37*(3), 336.
- Vaterlaus, J. M., Barnett, K., Roche, C., & Young, J. A. (2016). “Snapchat is more personal”: An exploratory study on Snapchat behaviors and young adult interpersonal relationships. *Computers in Human Behavior, 62*, 594-601.
- Vujeva, H. M., & Furman, W. (2011). Depressive symptoms and romantic relationship qualities from adolescence through emerging adulthood: A longitudinal examination of influences. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology, 40*(1), 123-135.
- Weber, M. (1998). *La ética protestante y el espíritu del capitalismo* (No. 135). Ediciones AKAL.
- Weiser, D. A., & Weigel, D. J. (2014). Testing a model of communication responses to relationship infidelity. *Communication Quarterly, 62*(4), 416-435.
- Weissbourd, R., Anderson, T., Cashin, A., & McIntyre, J. (2017). The talk: How adults can promote young people’s healthy relationships and prevent misogyny and sexual harassment.

- Wilkins, A. C., & Dalessandro, C. (2013). Monogamy lite: Cheating, college, and women. *Gender & Society, 27*(5), 728-751.
- Wilkinson, P., Kelvin, R., Roberts, C., Dubicka, B., & Goodyer, I. (2011). Clinical and psychosocial predictors of suicide attempts and nonsuicidal self-injury in the Adolescent Depression Antidepressants and Psychotherapy Trial (ADAPT). *American journal of psychiatry, 168*(5), 495-501.
- Williams, S. S. (2001). Sexual lying among college students in close and casual relationships. *Journal of Applied Social Psychology, 31*(11), 2322-2338.
- Williams, L. R., & Hickle, K. E. (2011). "He cheated on me, I cheated on him back": Mexican American and White adolescents' perceptions of cheating in romantic relationships. *Journal of adolescence, 34*(5), 1005-1016.
- Witte, T. H., & Mulla, M. M. (2012). Social norms for intimate partner violence in situations involving victim infidelity. *Journal of interpersonal violence, 27*(17), 3389-3404.
- Wood, K. M., & Jewkes, R. K. (2001). 'Dangerous' love: Reflections on violence among Xhosa township youth.
- Yeniceri, Z., & Kökdemir, D. (2006). UNIVERSITY STUDENTS' PERCEPTIONS OF, AND EXPLANATIONS FOR, INFIDELITY: THE DEVELOPMENT OF THE INFIDELITY QUESTIONNAIRE (INFQ). *Social Behavior and Personality: an international journal, 34*(6), 639-650.
- Zeigler-Hill, V., Fulton, J. J., & McLemore, C. (2012). Discrepancies between explicit and implicit self-esteem: Implications for mate retention strategies and perceived infidelity. *The Journal of social psychology, 152*(6), 670-686.
- Zunner, B., Dworkin, S. L., Neylan, T. C., Bukusi, E. A., Oyaro, P., Cohen, C. R., ... & Meffert, S. M. (2015). HIV, violence and women: unmet mental health care needs. *Journal of affective disorders, 174*, 619-626.

